

ԳՐԹՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒՐ

ՀԱՆԿԵՐԶ ՀԱՐԱԿՐՈՒԹԵԱՄԲԷ, ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՈՎ
ԵՒ ԽՕՍԵԿՑՈՒԹԵԱՄԲԷ
ԸՄՑ

ԷՄԻԼ ՕԹԹՈՅԻ

ԱՇԽԱՏԱՈՒՄԵԱՑ

Հ. ՊՕՎՈՍ ԶԱՎԱՐԵԱՆ

Ի ՄԻԼԹ. ՈՒՍԷՆ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ի ՎԻԵՆՆԱ

Ի ՎԱՆՍ ՊԱՇՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

1891.

ԳՈՐԺՆԱԿԱՆ

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ

Հայկազուն Բոփու,
ԳՈՐԺՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆ ՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ

ՀԱՆԴԵՐԶ ՀԱՐԱԴԻՐՈՒԹԵԱՄԱՔԷ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՈՎՔ

ԵՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՄԱՔԷ

Հայկազուն Բոփու ^{ԸՍՏ} *Հայկազուն Բոփու*

ԷՍԻՆ ՕԹԹՈՑԻ

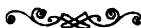
ԱՀԻԱՏԱՍԻԴԵԱՑ

Տ. ՊՕՂՈՍ ԶԵՔԵՐԵԱՆ

Ի ՄԻԻԹ. ՈՒԽՏԷՆ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՀԱՄԱԶԱՅՆ ՈՒԹԻՒՆ

Ի ՎԻԵՆՆԱ

Ի ՎԱՆՍ ՊԱՇՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

1891.

60AD

WREN

978

Wren

U.2

ՀԻՇՆՆԱ, ՄԻՈՒԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

GRAP
ERON
579
01.10.99

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍ

Քերականութեան Առաջին մասին մէջ համաձայնութեան քանի մը կարեւոր բաներն աստ անդ առանդոտեցան. իմաց հոս կ'ամփոփենք գերմաներէն շնորհին և և պ հ ա կ ա ն համաձայնական կանոնները, ի թաց թողոյ՛ համաձայնութեան այն ընդհանուր կանոններն՝ որոնք արեւն շնորհի համար անցն են:

ՅՕԴԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԻ

Պերմաներենի մէջ յօդի գործածութեան նկատմամբ բաց ի ընդհանուր կանոններէն՝ (որ ամէն լեզուի համար նոյն են) պէտք է հետեւեալ մասնական կանոնաց եւս մտադիր ըլլալ:

Ա. ՈՐՈՇԾԱԼ ՅՕԴ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒՆ

1. Երբեմն յատուկ անուններէն յառաջ (տես Ա: Մասն, ԺԳ. Դաս):

2. Ամսոց, տարւոյն չորս եղանակաց, օրերու եւ փողոցներու անուններէն յառաջ.

Der Dezember war sehr kalt Դեկտեմբեր (ամիսը) շատ ցուրտ էր. Im April Ապրիլի մէջ, Ապրիլ ամսուան մէջ.

Der Sonntag ist der Ruhetag Կիրակին հանգստեան օր է.

Ich wohne in der Königsstraße Nr. (Nummer) 20.

Ես Արքունի փողոցը Թ. 20ին կը բնակիմ:

3. Իշխաններու անունաց վրայ աւելցուած խառնակամ վերորդի ածականներէն յառաջ.

Napoleon der Dritte Նաբոլէոն Երրորդ.

Karl der Große Կարոլոս Մեծն:

4. Herr եւ Frau (Տէր եւ Տիկին) բառերէն յառաջ.

Der Herr Professor Տէր ռուսացիչ.

Die Frau Gräfin Տիկին կոմսուհին:

5. Ernennen առնել. machen ընել. erwählen ընտրել բայերէն վերջը zu կը գործածուի. եղակիի մէջ յօդը նախադրութեան հետ կը միանայ = zum. Օր.

Der Oberst A. wurde zum General ernannt.

Ա. գնդապետը զօրապետ անուանեցաւ.

Der König hat ihn zum Hauptmann gemacht.

Թագաւորը զինքն հարիւրապետ ըրաւ (անուանեց):

6. Հետեւեալ ոճերու մէջ.

Unter der Bedingung պայմանաւ.
 Unter dem Vorwand պատրուակաւ, պատճառանօր.
 Nach der Natur zeichnen բնութեան վրայէն գծագրել.
 In den Wagen steigen կառք մտնել.
 Auf die Kniee fallen ի ծունիք իջանել.
 Den Mut verlieren վհատիլ, լքանիլ.
 Der Meinung sein (այս կամ այն) կարծիքն ունենալ, (այսպէս կամ այնպէս) համարիլ.
 Von der Politik, Musik եւն. իրար քաղաքականութեան, երաժշտութեան եւն. վրայ խօսիլ.
 Sich an den Tisch (zur Tafel) setzen սեղանի նստիլ.

Բ. Ո Ր Ո Շ Ե Ս Լ Ե Օ Դ Դ Դ Ո Ռ Ի Ր

1. Երկիրներու, քաղաքաց եւ կղզեաց անուններէն յառաջ (Տես Ա. Մասն, ԺԴ. Դաս). բացառութիւնք են՝ die Schweiz Հելւետիա եւ die Türkei Տաճկաստան:

2. Երկրիս չորս կողմերը ցուցնող անուններէն յառաջ՝ եթէ gegen նախագրութեան խնդիր եղած են: Օր.

gegen Norden դէպ ի հիւսիս. — gegen Westen դէպ ի արեւմուտք:

3. Պատուանուն կամ արժանաւորութիւն մը ցուցնող բառերէն յառաջ, եթէ իրենցմէ վերջը յատուկ անուն ալ գրուի. բայց կրնայ յօդ ալ գրուիլ: Օր.

(Der) Doktor Müller Միւլլեր ուսուցչապետը.

(Der) König Wilhelm Գուլլեյմի թագաւորը.

(Der) Kaiser Napoleon Նապոլէոն կայսրը:

Ծնի. Բայց լաւագոյն է բռնել՝ der König W., der Kaiser N. եւն.:

4. Յատկացեալ յօդ չ'առնուր եթէ յատկացուցիչն իրմէ յառաջ գրուած է: Օր.

Des Königs Wille թագաւորին կամքը.

Der Jugend Lohn առաքինութեան վարձքը.

Des alten Vaters einzige Freude ծերունի հօր միակ ուրախութիւնը.

Des Wärtners Haus պարտիզպանին տունը:

5. dessen եւ deren յարաբերականներէն ետքը. Օր.

Der General, dessen Name so gefürchtet war.

Զօրապետն՝ որուն անունն այնպէս ահաւոր եղած էր.

Die Dame, deren Tochter Sie kennen.

6. Մասնական կամ անորոշ բացատրութեանց մէջ (տես Ա. Մասն, ԺԱ. Դաս).

Ich esse Brot հաց կ'ուտեմ.

Papier, Federn und Bleistifte թուղթ, գրիչ եւ մատիտ:

7. Յօդը շատ անգամ թող կը տրուի առանձին խօսքերու մէջ՝ վերացեալ բառերէն յառաջ: Օր.

Irtrum ist menschlich սխալիլ՝ ամէն մարդու է.
 Armut ist keine Schande աղքատութիւնն ամթ չէ.
 (Die) Beschäftigung ist das beste Mittel gegen Langeweile.

8. Եթէ շատ մը յոքնակի կամ նոյնապէս եղակի գոյականներ ետեւէ ետեւ դրուած են, հարկ չկայ յոգն ամէնուն վրայ ալ կրկնելու. Օր.

Jedermann kennt den Geiz, Hochmut und Argwohn dieses Mannes.
 Աս մարդուն ագահութիւնը, հպարտութիւնն ու կասկածառութիւնը ամէն մարդ կը ճանչնայ.

Die Wiesen, Hügel und Felder.

Մարդեր, բլուրներ եւ անտառներ.

Die Männer und Frauen alle kennen.

9. Նմանապէս առանց յօդի կը գործածուին գրքի գլուխներ կամ անուններ. Օր.

Vorrede յառաջարան. Einleitung ներածութիւն.

Allgemeine Gesichte ընդհանուր պատմութիւն.

Ծախ. Gott բառն եթէ հլարիւ Աստուած նշանակէ առանց յօդի կը գործածուի. իսկ եթէ այս աստուածներ (չաստուած) նշանակէ յօդի կը բանի. Օր.

Gott sagte Աստուած բառ.

Der Gott Jupiter Արամազդ չաստուածը.

10. Հետեւեալ բացատրութեանց մէջ երբեք յօդ չի դրուիր. Օր.

Nach französischer Mode ըստ գաղղիական նորաձեւութեան.

Ich lerne französisch գաղղիերէն կը սորվիմ.

Gegen Abend ընդ երեկս, իրիկուան դէմ.

Vergangene (letzte) Woche անցեալ շաբաթ.

Voriges Jahr անցեալ տարի.

Nächstes Jahr գալ տարի.

Geduld haben համբերել.

Frieden schließen խաղաղութիւն ընել, հաշտուիլ.

Klavier spielen գաշնամուր զարնել. եւն.

Գ. ԱՆՈՐՈՇ ՅՕԴ ԿԸ ԴՐՈՒՆԻ

1. Նախընթաց գոյականի մը կամ յատուկ անունն մը ինչ ըլլալը մեկնող քաջայայտվէն յառաջ. միայն թէ բացայայտեալը հարգու անուն չըլլայ. Օր.

Mürnberg, eine Stadt in Baiern.

Պաւերայի Նիւռնպերկ քաղաքը.

Der Geizige, ein Lustspiel von Moliere.

Մոլիերի Ագահ կատակերգութիւնը:

1 Պէտք է մտադիր ըլլալ, որ բացայայտիչն ու բացայտեալն նոյն հոլով կը դրուին. Օր. Er lebt in Mürnberg, einer Stadt (դր.) Deutschlands անիկա Գերմանիայի Նիւռնպերկ քաղաքը կը բնակի:

Բայց պէտք է ըսել առանց յօդի՝

Gustav Adolf, König von Schweden (եւ ոչ՝ ein König եւն.).

2. Sein, werden, sich ausgeben für... բայերէն վերջը, եթէ ստորագրին վեճի մը կամ ոչի անուն ցուցընող գոյական է. Օր.

Mein Vater ist (ein) Arzt հայրս բժիշկ է.

Dieser junge Mann ist ein Franzose այս երիտասարդը Գաղղիացի է. Er gibt sich für einen Franzosen aus.

Անկա Գաղղիացի կը ձեւանայ:

3. Հետեւեալ բացատրութեանց մէջ՝

Ein Mittel finden միջոց գտնել.

Ein Zeichen geben նշան տալ.

Ein Geschenk geben պարգեւ տալ.

Ein Ende machen վերջ տալ, վերջացընել.

Eine Schlacht liefern ճակատ տալ.

Einen Dienst leisten ծառայութիւն մատուցանել եւն:

Հրահանգ. 128.

1. Der Juni war sehr warm. Mein Oheim wohnt in der Friedrichsstraße. Heinrich der Vierte war ein vortrefflicher König. David wurde zum König von Israel gesalbt (օծուեցաւ). Die Versammlung hat mich zum Präsidenten erwählt. Der Herr Graf ist abgereist. Die Fürsten sind Menschen und können nicht immer helfen. Die Frau Gräfin ist auf den Ball gefahren. Ich habe jetzt nicht Zeit, dieses Buch zu lesen; auch habe ich ein wenig Kopfschmerz. Ende gut, alles gut. (Die) Trägheit ist eine böse Eigenschaft. Gewalt geht (աւելի կ'արժէ) vor Recht. Greise, Männer, Frauen, Kinder, alle wollten ihn sehen. Die Löwen, Tiger, Bären sind wilde und grausame Tiere. Die Tugend, Höflichkeit und Sanftmut machen die Menschen liebenswürdig. Die jungen und alten Leute sind dieser Krankheit unterworfen (ենթակայ). Der junge Mensch sagte: Ich will ein Offizier werden. Wer ein guter Christ ist, wird niemals ein schlechter Bürger werden. Napoleon machte sich zum Beschützer des Rheinbundes (Ռեյնսի դաշնակցութիւն). Diese Landschaft (գիւղորէք) ist nach Natur gezeichnet.

2. Ein Mann, dessen guter Ruf (համբաւ) verloren ist, ist sehr unglücklich. Asien liegt gegen Osten. Hier ist das Buch, dessen Verfasser Sie so sehr verehren. In Italien ist der Januar nicht kalt; dagegen ist der Juli sehr heiß. Ich habe schon Englisch gelernt, ich werde auch Italienisch lernen. Wir werden gegen sechs Uhr einen Spaziergang machen. Der General machte der Blünderung ein Ende. Ist dieser junge Mann ein Amerikaner? Nein,

er ist ein Irländer, aber seine Mutter ist eine Amerikanerin. Christoph Columbus, ein Genueser, hat Amerika entdeckt. Mein Kutscher ist ein Italiener; mein Bedienter ist ein Schweizer. Mein älterer Bruder ist ein Advokat, mein jüngerer ist ein Arzt. Asop war aus Phrygien (Փփրիգիա), einer Provinz Kleasiens (Փղեր Ասիա); er war der Sklave des Xanthus (Քսանթոս), eines ziemlich berühmten Weltweisen (փիլիսոփայ). Wir lesen Athalie (Գոթողիա), ein Trauerspiel (ողբերգութիւն) von Racine. Der Menschen Leben ist kurz.

Ծարադրութիւն. 129.

1. () Գոստոսին իշխանութեան ժամանակ (unter): Յուլիս շատ տաք էր: Մարտը տարւոյն երրորդ ամիսն է: Ես երկուշաբթի օրը (am Montag) հասայ: Հիմայ ուր կը բնակիք: Թատեր փողոց (Theaterstraße) Թիւ 25ին կը բնակիմ: Փրեգերիկոս Բ. Բրուսիայի թագաւոր էր: Պետրոս առաջին Մեծ անուանեցաւ: Կարոլոս Ժ. Դուետի թագաւոր էր: Տէր Պ. Կուսակալ (Präsekt) եւ Տէր Լ. տէրութեան խորհրդական (Staatsrat) անուանեցան: Փարաոն (Pharao) յօսեփ (Joseph) Եգիպտոսի կառավար (Statthalter) անուանեց, թէպէտ եւ անիկա Եբրայեցի (Hebräer) էր:

2. Տիկին կոմսուհին թատր գնաց: Գաղղիան աւելի պղտղաբեր է քան Դուետը: Ամերիկա Եւրոպային արեւմտեան կողմէ՝ կ'իյնայ (liegt): Տղքեր Պերկը կը ծանշնաք: Պապիս պարտիզին մէջ հին կաղնի՝ մը կար (stand), որուն արմատը՝ բուրովին սնամէջ՝ էր: Հոս է [ան] պղտիկ տղան, որուն հայրը սպանուեցաւ: (Ես) չեմ գիտեր (ճանշնար) այս տնիկն անունը, որուն գեղեցկութիւնն այնչափ (so sehr) հիանալի է (էր). կը զարմացուի: Հելուետիայի մէջ գետեր, լճեր, գեղեցիկ գեղեր, գեղեցիկ քաղաքներ եւ բարձր լեռներ կան:

¹ westlich von C. ² Götze, է. Գ. ³ Stamm. ⁴ ganz hochl.

130.

Զմեռը յաճախ ցրտէն (vor...) կը դողանք: Դաշնամուր¹ թէ սրինգ² կը զարնէք³, Ոչ մէկը եւ ոչ մէկալը (keines von Beiden), ես Զուլթակ⁴ կը զարնեմ: Անհանգիստ էք, տիկին (gnädige Frau): Այո, ահապի եւ վզի ցաւ ունիմ: Գերմաներէն կը սորվիմ: Նաեւ բնութեան վրայէն գծադրել կը սոր-

¹ Clavier. ² Flöte. ³ spielen. ⁴ Violine.

վիժ: Եղբայրս Շէքսպիրի (von Shakespeare) Համէթ ողբերգութիւնը⁵ կը կարգայ: Եզրվոյս Փոքր Ասիայի⁶ Փոփուգիա (Phrygien) դառաւէն⁷ էր: Մեր մայրն այրի⁸ է: Ծառաս Գերմանացի է, կառապանս⁹ Անգղիացի է: Զօրապետը միտք ունէր (war der Ansicht) ճակատ տալու: Անկա երջանիկ պիտի ըլլայ, ձեզի ծառայութիւն մ'ընել կարենալուն: Միջոց մը պիտի դրունուի (man-վ) այս երիտասարդին տեղ մը հոգալու¹⁰:

⁵ Trauerspiel. ⁶ Klein-Asien. ⁷ Provinz է. անս եր. 5, 32... ⁸ Witwe. ⁹ Kutscher. ¹⁰ verschaffen.

Ընթերցում:

Montausier. Մոնթօզիէ:

Der Herzog von Montausier zeichnete sich frühe durch seine Tapferkeit und durch seine Klugheit aus. Seine Rechtschaffenheit¹ machte, daß er erwählt² wurde, um die Erziehung³ des Dauphins (Տօֆին), des Sohnes Ludwigs des Vierzehnten, zu leiten⁴. Er sprach immer mit diesem Prinzen als tugendhafter Mann, der alles der Wahrheit und der Vernunft aufopfert⁵. In einer von ihren Unterredungen⁶ bildete sich der Prinz ein, von seinem Erzieher⁷ einen Schlag erhalten zu haben: „Wie, mein Herr“, sagte er, „Sie schlagen mich! man bringe mir meine Pistolen.“⁸ — „Bringt meinem gnädigsten (վհափառ) Herrn seine Pistolen,“ versetzte⁹ der Herzog kalt. Er läßt sie ihm in die Hände geben: „Bedenken Sie, was Sie thun wollen!“ Der Prinz fällt auf seine Kniee. — „Sehen Sie, wohin die Leidenschaften¹⁰ führen!“

Einmal führte er den Dauphin in eine Bauernhütte¹¹. „Sehen Sie, mein gnädiger Herr, unter diesem Strohdach in dieser arm-seligen Stube¹² wohnen der Vater, die Mutter und die Kinder, welche ohne Aufhören¹³ arbeiten, um das Geld zu bezahlen, womit Ihre Paläste geschmückt sind, und welche Hungers sterben, um die Kosten¹⁴ Ihrer Tafel zu bestreiten.“¹⁴

Als er das Amt eines Erziehers niedergelegt hatte, sagte er zum Dauphin: „Gnädigster Herr, wenn Sie ein tugendhafter Mann sind, so werden Sie mich lieben; sind Sie es nicht, so werden Sie mich hassen¹⁵, und ich werde mich¹⁶ darüber trösten.“¹⁶

¹ արդարութիւն. ² ընտրել. ³ կրթութիւն, դաստիարակութիւն. ⁴ վարել. ⁵ զոհել. ⁶ խօսակցութիւն. ⁷ դաստիարակ. ⁸ ասորձանակ. ⁹ պատասխանել. ¹⁰ կիրք. ¹¹ գեղացւոյ հիւղ. ¹² խուց. ¹³ անդադար. ¹⁴ ծախքը հոգալ. ¹⁵ վճարել. ¹⁶ մխիթարուիլ.

Խօսակցութիւն:

Wodurch zeichnete sich der Herzog von Montausier frühe aus?
Was bewirkte seine strenge Rechtschaffenheit?
Wer war der Dauphin?
Wie sprach M. immer mit dem Prinzen?
Wem opferte er alles?
Was bildete sich der Prinz einmal ein?
Welche Genugthuung wollte er dafür haben?
Was sagte der Herzog zu ihm?
Wie machte der Prinz diesen Fehler wieder gut?
Wohin führte Montausier einmal den Prinzen?
Was sprach er zu ihm?

Durch Tapferkeit und Klugheit.
Sie bewirkte, daß er zum Erzieher des Dauphins erwählt wurde.
Der Sohn Ludwigs XIV.
Als tugendhafter Mann.
Der Wahrheit und Vernunft.
Einen Schlag von Montausier erhalten zu haben.
Er ließ sich Pistolen bringen.
„Bedenken Sie, was Sie thun wollen“.
Er fiel auf seine Kniee und bat seinen Lehrer um Verzeihung.
In eine Bauernhütte.
„Sehen Sie, gnädiger Herr, unter diesem Strohdach wohnt die ganze Kamille, welche

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍ

ԳՈՅԱԿԱՆԱՑ ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դճրկու գոյականը իրարու հետ երեք կերպով կրնան յարաբերութեան մէջ մտնել կամ իրարու կցիլ. այսինքն՝ 1. «Խաչնաւով (յատկացուցչով), 2. երկրորդ յարակից ուղղչանով եւ 3. քոն կամ ուրիշ նախադրութեամբ մը:

ሀ. ሀፀሉሀሃሀህኮ ፋበቦፊሀፊበክፊኮኮህፊ

1. Լանի մը Գեր ըլլալու կամ սոցիալական եւ բանէ մը խնամ-
 ունենալու յարաբերութիւնները սովորաբար տեղականօք կը բա-
 ցատրուին, եթէ որոշուած գոյականը մասնական իմաստով (տես
 Ա. Ման, ԺԱ. Դաս.) չէ առնուած: Աս սեռականը յայտա-
 ցուցիչ կը կոչուի, իսկ քովի գոյականն յայտացեալ: Գերմա-
 ներենի սովորական շարահասութեան մէջ յատկացուցիչը յատ-
 կացեալէն քիչը կը գրուի, հակառակ աշխարհաբար հայերենի
 դասաւորութեան: Օր.

Der Hund des Gärtners պարտիզյանին շունը.
Das Dach des Hauses տան յարկը.
Die Farbe der Blume ծաղկին գոյնը.
Der Fleiß eines Schülers աշակերտի մը փոյ/թր:

Հատ անգամ կրնայ շարագասութիւնը շրջուիլ, այսինքն
յատկացուցին յատկացեալէն յառաջ դրուիլ, մանաւանդ՝ եթէ
յատկացուցին ան՝ մը ցուցնէ. բայց այսպիսի դիպաց մէջ յատ-
կացեալէն յօդը կը զեղչուի (Հմմտ. եր. 4. 4.)։ Օր.

Des Gärtners Haus պարտիզպանին տունը.

Des Fürsten Wunsch իշխանին բաղանքը.

Des Kaisers Räte կայսեր խորհրդականները.

Mein und meines Bruders Freund իմ եւ եղբորս բարեկամը։

ՄԴ. Այս շրջումն իգական անուանց մէջ շատ չի գործ-
ածուիր. Օր.

Die Räte der Kaiserin, լաւագոյն է քան՝ der Kaiserin Räte.

Der Wunsch der Mutter, լաւագոյն քան՝ Der Mutter Wunsch.

2. Յատկացուցիչը կրնայ von նախադրութեամբ ալ ըւ-
լալ. Գ. օ. Der König von Schweden Հուսէտի թագաւորը
(Հմմտ. եր. 12. Գ.)։

3. Այս խմբին տակ կ'երթան քուրդ գոյականներն ալ,
որոնց կազմութեան առաջին մասը սովորաբար յատկացուցիչ
սեռականի իմաստով ուղղական հօլով գրուած գոյական մըն
է։ Օր.

Die Milchsuppe կաթնասպուր.

die Hausstüre (հիւ. Hausstüre) տան դուռ.

Der Schullehrer (հիւ. Schullehrer) վարժապետ։

ՄԴ. Աշակերտը կը խաւրենք Ա. Ման, Ժ. Դասին, ուր
ամէն մէկ հոլովման համար բարդ բառերու քանի մ'օրինակներ դրած
ենք. ասոնց թիւն անչափ է, եւ դերմաններէն լեզուն արտաքոյ կարգի
ազատ է բարդելու մէջ. բայց նորուս օտարական մը պէտք չէ ինքն
իրեն նոր բառեր բարդել։

4. Այս բարդութիւնը հայերէն լեզուին մէջ կամ նոյն-
պիսի բարդութեամբք կրնան բացատրուիլ, (զոր պէտք չէ ան-
հա՛կ կերպով յաճախել.) եւ կամ երկու երեք բառով, որոնց
առաջինը շատ անգամ սեռական հօլով, երբեմն ալ ածական մը
կրնայ ըլլալ։ Օր.

Das Erdbeben երկրաշարժ.

Die Erdfugel երկրագունդ.

Der Fensterflügel պատուհանի փեղկ.

Der Raubvogel յափշտակող թռչուն.

Das Hauptaltar աւագ խորան.

Die Weltgeschichte ընդհանուր պատմութիւն։

Ծնի. Պէտք է միտ դնել, որ բարդութեան անդամնց տեղա-
փոխութեամբն իմաստ ալ կը փոխուի։ Օր.

Der Obstbaum պտղատու ծառ.

Das Baumobst ծառի պտուղ.

Der Esbaum ձիթենի.

Das Baumöl ձէթ, եւն.։

5. Բարդութեանց մէջ երբեմն հնչման անուշութեան համար ինչ ինչ յօդակապ գրեր կ'աւելցուին, ինչպէս են՝ 8, 11 կամ 1. Օր:

Der Geburtstag ծննդեան օր.
Die Wahrheitsliebe ճշմարտասիրութիւն.
Die Taschenuhr ծոցի ժամացոյց.
Die Rosenknospe վարդի կոկոն.
Der Suppentöffel ապուրի դգալ.
Das Schweinefleisch խոզի միս:

Բ. ՅԵՐԱԿԻՑ ՈՒՂՂԱԿԱՆ

Ա. (Երկրորդ) յարակից ուղղականի (Բացայայտ) գործածութիւնը կ'ըլլայ՝

1. Գաւառներու, իշխներու, տաղանթներու, գեղերու, տփներու եւ այլն անուանքն իրենց հասարակ անունն վրայ աւելցրնելով: Օր.

Das Königreich Spanien Սպանիայի թագաւորութիւնը.
Die Insel Malta Մալթա կղզին.
Die Stadt Ani Անի քաղաքը.
Die Universität Heidelberg Հայտելպերկի համալսարանը.
Der Monat Mai Մայիս ամիսը:

2. Եթէ բան մը չափ, իշխ, ինչ կամ Բանաւորութիւնը ցունդ գոյականն մը վերջը մասնական իմաստով գրուած է: Օր.

Eine Flasche Wein շիշ մը գինի.
Zehn Meter Leinwand տասը մետր կտաւ.
Ein Glas Wasser գաւաթ մը ջուր.
Ein Kilo Butter մէկ քիլո կարագ.
Ein Regiment Soldaten՝ զինուորաց գունդ մը.
Ein Stück Holz փայտի կտոր մը.
Eine Herde Schafe՝ ոչխարաց հօտ մը.
Ein Paar Handschuhe՝ զոյգ մը ձեռնոց.
Ein Duzend Hemden՝ երկվեցեակ մը շապիկ:

Ծի. Եթէ երկրորդ գոյականը հետն ածական մ'ունենայ, պէտք է նոյնը սեռականի փոխել: Օր. eine Flasche guten Weines. Բայց ընտանեկան խօսակցութեանց մէջ ներեալ է սեռականի վերաւորութիւնը կրճատել եւ ըսել՝ eine Flasche guten Wein.

Հրահանգ. 131.

Die Lage des Schlosses ist prächtig. Des Kaisers Wille muß geschehen. Der Knaben Fleiß ist belohnt worden. Bringen Sie

1 ըլլալ. կատարուիլ.

1 Եթէ այս չափ, Բանաւորութիւնը ցունդ գոյականը մէկէն աւելի բան մը նշանակեն առջեւի գոյականը գերմաներենի մէջ յօդանակի կը դրուի, հակառակ հայերենի որ եզակի է, ինչպէս վերի օրինակներէն կը տեսնուի:

mir eine Kaffeetasse, einen Theelöffel und einige Weingläser. Ich habe einen goldenen Uhrschlüssel verloren. Welch eine schöne Rosenknospe! Es ist eine Moosrose². Ich habe diesen Morgen zwei Paar Handschuhe und fünf Meter schwarzes Tuch gekauft. Hier sind drei Flaschen Bier und ein Stück Brot. Die Stadt London ist größer als die Stadt Paris; sie hat über vier Millionen Einwohner. Die Haustiere³ sind von großem Nutzen. Die Universität Heidelberg ist berühmt.

² մամուլաբոյ. ³ ընտանի անասուն:

Ծարադրութիւն. 132.

Աշակերտին փոյթը¹ յարատեւ² է: Արծուին կտուցը³ կոր (gebogen) է, ինչպէս յափշտակող իշխաններուն* կտուցները: Տղաք շարժուելու հասկները շատ կը սիրեն: Այս ողորմելի հիւղը⁴ յիւրի⁵ ընտանեաց մը բնակարանն է: Անգղիայի Թագուհին Գոպուրկ-Սաքսոնի (Sachsen-Koburg) Ալբերդուս (Albert) իշխանին հետ ամուսնացաւ⁶: Հռովմ քաղաքը շատ հին է: Կախիլ մը լուր բազմութիւն մը (eine große Anzahl) անասնիկներու⁷ կը բովանդակէ: Անեաց ճշմարիտ երջանկաւորներ բարի խիղճ մ'ունենալու վրայ կը կայանայ⁸: Արեւելեան ճառագայթներուն ցոլացումը⁹ ձերանի գոգոյ¹⁰ գոյները յառաջ կը բերէ¹¹: Ինծի փայտի կտոր մը բերեք: Երկտասարդը ստակի մեծ գումար¹² մը կորստնուց: Պտղունց մը (eine Priße) քթախոտ (Tabak) կ'ուզէք: Հնորհակալ եմ, ես քթախոտ չեմ առնուր (ich schnupfe nicht): Բազմութիւն մը¹³ զուարթ¹⁴ տղոց բակին եւ պարտիզին մէջ կը խաղային: Առջկական երեք զոյգ հողաթափ, երկու զոյգ կօշիկ եւ զոյգ մը շղուական բերած է:

¹ der Fleiß. ² beständig. ³ der Schnabel. ⁴ die Hütte. ⁵ der Fischer. ⁶ heiraten. ⁷ Tierchen. ⁸ besteht. ⁹ die Brechung. ¹⁰ der Regenbogen. ¹¹ hervorbringen. ¹² Summe. ¹³ eine Menge. ¹⁴ fröhlich.

Գ. Յօն Են Ուրիշ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՅ ԳՈՐԺԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իջկու գոյականաց իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնը ցուցնելու համար ՅՈՒ կը գործածուի՝

1. Տէրութեան կամ պարտաւորութեան մը ցուցնող բառերէն ետքը: Օր.

Der König von Schweden Շուեդի Թագաւորը.

Die Königin von England Անգղիայի Թագուհին.

* Այս շարադրութեան մէջ հարցերով գրեալները բարձր բառերով թարգմանելու է:

Der Herzog von Malatoff Մալաթօֆի դուքսը.
Der Freiherr von Rödeler Ռէօտերերի պարոնը.
Der Pascha von Abdana Ատանայի փաշան:

2. Բացարդ-ի խառնուրդ առջեւ: Օր.

Ein Knabe von zwölf Jahren տասուերկու տարեկան տղայ մը.
Eine Entfernung von sechs Kilometer վեց քիլոմետրի հեռաւորութիւն.

Eine Länge von hundert Meter հարիւր մետր երկայնութիւն:

3. Նիւթ կամ ուրիշ ցուցընելու համար, որմէ բան մը չինուած է: Օր.

Ein Haus von Stein քարաշէն տուն մը.

Ein Ring von Gold ոսկի մատանի մը.

Eine Bildsäule von Marmor մարմարէ արձան մը:

Ծիւր. Նիւթը ցուցընելու համար, ինչպէս հայերենի՝ նոյնպէս գերմաներենի մէջ ալ կրնայ շատ անգամ նոյն նիւթին ածականը գործածուիլ. ein feineres Haus, ein goldener Ring ոսկի մատանի մը. eine marmorene Bildsäule մարմարեայ արձան մը: Նմանապէս կըսուի die holländische Leinwand հոլանտական կտաւ. der russische Gesandte Ռուսի դեսպան. das französische Geld ֆրանսիացի (գաղղիական) դրամ եւն:

4. Եթէ յատկացուցիչը ծանական խառնուրդ գործածուած է, եւ յատկացեալը քանակութիւն ցուցընող բառ չէ: Օր.

Die Nähe von Städten քաղաքաց շրջակայքը.

Der Verkauf von Büchern գրոց վաճառումը.

Eine Sammlung von Gemälden պատկերաց հաւաքածոյը մը.

Eine Reihe von Bäumen ծառերու շարք մը.

Eine Sache von Wert արժէք ունեցող իր մը.

Ein Freund von Blumen ծաղիկներու բարեկամ մը.

Ein Mann von Verdienst արդիւնաւոր մարդ մը:

5. Ցուցական, յարաբերական եւ ուրիշ ածականներէն վերջը փոխանակ սեռականի, (որ քիչ գործածական է,) սովորաբար von նախադրութիւնը կը գործածուի: Օր.

Derjenige von Ihren Schülern, welcher ...

Չէր աշակերտներուն մէջէն անիկա, որ ...

Welches von diesen Pferden ist das Ihrige?

Einige von meinen Freunden կամ meiner Freunde.

Die meisten seiner Gemälde կամ von seinen Gemälden.

Ծիւր. Գերադրական ածականէ կամ գասական թուականէ վերջը կրնայ հաւասարապէս սեռական կամ von, շատ անգամ ալ unter գործածուիլ ըստ քաջահնչութեան: Օր.

Die schönste aller Künste կամ von (կամ unter) allen Künsten.

Der erste meiner Unterthanen կամ von meinen Unterthanen.

¹ Derjenige Ihrer Schüler, welcher — աղէկ չի հնչեր:

6. Հետեւեալ ասացուածներու մէջ.

Ein Engländer von Geburt ի ծնէ Անգղացի մը.

Die Einwohner von Brüssel Պրիւսիի բնակիչքը.

Ein Pferd von brauner Farbe թխագոյն ձի մը.

Ein Mann von Ihrem Schlage ձեր բնութեանը համաձայն մարդ մը.

7. Այնպիսի գոյականներ՝ որոնք ածականէ կամ բայէ մ'ածանցեալ են, եւ կրնան խնդիր առնուլ, սովորաբար նոյն ածականին կամ բային առած նախադրութիւնը կ'ուզեն: Օր.

Der Gedanke an den Tod մահուան յիշատակը (denken an...).

Die Furcht vor der Gefahr վտանգէ երկիւղը.

Aus Mangel an Geld ստակի պակասութենէ.

Der Reichtum an Kenntnissen բազմահմուտութիւն.

Die Sorge für die Kinder տղոց հոգը եւն.:

Հրահանգ. 133.

Der Matrose¹ hatte ein Kleid von wollenem Tuche. Der Marischall Pelissier erhielt vom Kaiser Napoleon den Titel eines Herzogs von Malakoff und eine jährliche Rente² von 100.000 Franken. Die Königin von England ist stolz auf ihre Marine³. Wir ermarten jeden Tag einen Brief von Herrn P. Die Liebe zum Leben ist allen Menschen angeboren⁴, dagegen die Furcht vor dem Tode ist ihnen anerzogen⁵. Das Verlangen⁶ nach Reichtum veranlaßte⁷ diesen Mann, so großartige Unternehmungen⁸ zu machen. Welcher von diesen Knaben hat den ersten Preis⁹ erhalten? Es war Julius; er war der erste von fünfzig Schülern. Man baut jetzt ganze Schiffe von Eisen. Ist dieser Ring von Gold oder von Silber? Er ist von Gold.

¹ նաւաստի. ² մուտք. ³ նաւական զորութիւն. ⁴ բնածին. ⁵ կրթութեամբ սեպհականուած. ⁶ բաղձանք. սէր. ⁷ պատճառըլլալ. ⁸ մեծագործ ձեռնարկութիւն. ⁹ մրցանակ.

Շարադրութիւն. 134.

Շարք մը¹ ճերմակ ականներու իւր սիրուն դէմքն² աւելի կը գեղեցկացընէին (եղ.): Ստակի պակասութենէն իմ դէպ ի Բարիզ ճանապարհորդութիւնս գալ շարթուան (auf... նշոյ. ուլ) թողուցի (... verſchoben): Քսան տարեկան մատաղ (jung) աղջիկ մը իւր կեանքն հայրը փրկելու³ համար զոհեց⁴: Մենք երկու քիլոմետր հեռաւորութեամբ (in...) փայտաշէն տուն մը նշմարեցինք: Այսպէս 80.000 մարդով բաժնակաւ մը չուեց⁵:

¹ eine Reihe (von). ² Gesicht շ. ³ retten. ⁴ opfern ⁵ ziehen.

Թունոյ վաճառուսն⁶ արգելուած⁷ է: Իմ վարպետս ի ծնէ
Գերմանացի է: Չեր յամացոյն շղան⁸ ոսկիէ՞ թէ արծաթէ
է: Ոսկիէ է: Քանի՞ Փունս (Pfund) շաքար կ'ուզէք: Ինծի չորս
Փունս շաքար եւ երկու Փունս խաչուէ տուէք: Մեր քոյրերէն
մէկը մեռած է:

⁶ der Verkauf. ⁷ verboten. ⁸ Kette էփ.:

Ընթերցուած:

Alfons der Fünfte. Ալֆոնսու Ե.:

Alfons der Fünfte, König von Arragonien, mit dem Beinamen (Մեղանուն) der Großmütige¹, war der Held seines Jahrhunderts, er dachte nur darauf, andere glücklich zu machen. Dieser Fürst ging gerne ohne Gefolge² und zu Fuß durch die Straßen seiner Hauptstadt. Als man ihm einst Vorstellungen³ über die Gefahr machte, welcher er seine Person aussetzte⁴, so antwortete er: Ein Vater, welcher mitten unter seinen Kindern umhergeht, hat nichts zu fürchten.“ — Man kennt folgenden Zug⁵ von seiner Freigebigkeit⁶: Als einer von seinen Schatzmeistern⁷ ihm eine Summe von tausend Dukaten brachte, so sagte einer von seinen Offizieren, welcher eben zugegen⁸ war ganz leise (կամայ) zu jemand: „Wenn ich nur diese Summe hätte, würde ich glücklich sein“. — „Da Sie ein Mann von Kopf und Herz sind, so verdienen Sie es zu sein!“ sprach der König, welcher es gehört hatte, und ließ ihn diese tausend Dukaten mit sich nehmen.

Auch der folgende Zug gibt einen Beweis (ապացոյց) von seinem edlen Charakter: Eine mit Matrosen und Soldaten beladene⁹ Galeere¹⁰ ging unter; er befiehlt, ihr Hilfe zu leisten¹¹; man zögert¹² aus Furcht vor der Gefahr. Da springt Alfons selbst in ein Boot, indem er zu denen, welche sich vor der Gefahr fürchteten, sagte: „Ich will lieber der Gefährte¹³ als der Zuschauer¹⁴ ihres Todes sein.“

¹ մեծանուն ² շքադիր, յուզարկաւորք. ³ աղդարարութիւն.
⁴ (վտանգի մէջ) գնել. ⁵ (նշանաւոր) գործք. ⁶ առատաձեռնութիւն.
⁷ գանձապետ. ⁸ ներկայ, մօտ. ⁹ բեռնաւորեալ. ¹⁰ ցահանաւ. ¹¹ օգնութեան հասնել, օգնել. ¹² վարանել, գանդաղել. ¹³ բնկեր. ¹⁴ հանդիսատես, վկայ:

Խօսակցութիւն:

Wer war Alfons der Fünfte?
Welchen Beinamen hatte er?
Worauf war er nur bedacht?

Er war König von Arragonien.
Er hieß der Großmütige.
Andere glücklich zu machen.

Wie ging er gern durch die Straßen der Stadt? Ohne Gefolge und zu Fuß.

Welche Vorstellungen machte man ihm deshalb? Daß er seine Person einer Gefahr aussetzte.

Was antwortete er darauf? Ein Vater hat unter seinen Kindern nichts zu fürchten.

Was brachte ihm einmal sein Schatzmeister? Eine Summe Geldes.

Wer war gerade zugegen? Ein Offizier.

Was sagte dieser Offizier, leise in seiner Gegenwart? „Ich würde glücklich sein, wenn ich dieses Geld hätte.“

Wie viel war dieses Geld? Es waren tausend Dukaten.

Was sagte darauf der König? „Wenn diese Summe dich glücklich macht, so sollst du sie haben.“

Wie bewies er ein anderes Mal seine Menschenfreundlichkeit (մարդասիրութիւն). Als eine mit Soldaten beladene Galeere untersank, befahl er, ihnen zu Hilfe zu eilen.

Und als niemand helfen wollte, was that er? Er sprang selbst in ein Boot und ruderte (թիավարելով երթալ) ihnen zu Hilfe.

Welche edlen Worte sprach er bei dieser Gelegenheit? Er sagte: „Ich will lieber der Gefährte als der Zuschauer ihres Todes sein.“

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՁՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍ

ԵՂԱՆԱԿԱՒՈՐԻՉ ՕԺԱՆԴԱԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆԻՔ

(Տե՛ս Ա. Մասն, ԺԹ. Դաս:)

Այս բայերն գրեթէ նոյնանշան ըլլալուն, իրենց ճիշդ նշանակութիւնները սորվելով գործածել կարենալու համար, հետեւեալ դիտողութեանց միտ դնելու է:

Ա. Քօննք.

1. Քօննք ֆիզիզական կարողութիւն (հեղափոխականութիւն) մը կը ցուցնէ, եւ կը համապատասխանէ կարենալ, կարող ըլլալ, է վիճակն ըլլալ (im stande sein) բայերուն: Օր.

Ein Lahmer kann nicht gehen (ist nicht im stande zu gehen).

կաղ մը քալել չի կրնար (է վիճակի չէ):

2. Քօննք կը նշանակէ նաեւ՝ լեզու մը կամ արուեստ մը գիշտել, կամ աշխատութեամբ ստացուած աջողակութիւն մ'ունենալ: Օր.

Können Sie Französisch? Գաղղիերէն գիտէք.

Nein, ich kann nicht Französisch, aber ich kann Englisch.

Այս Գաղղիերէն չեմ գիտեր. բայց Անգլիերէն գիտեմ.

Mein Bruder kann nicht reiten.

Եղբայրս չի կրնար (աղողակութիւն չունի) ձի հեծնալ(ու).

Dieser Knabe kann lesen, schreiben und zeichnen.

Այս աղան կարդալ, գրել եւ գծագրել գիտէ (կրնայ):

Բ. Mögen.

1. Mögen կը նշանակէ՝ խօսողին կոպմանկ թոյլ տոռնայ կամ անքնայ կարծիքով իրան մը: Հայերէն՝ խորեւել, աշխարհ ըլլալ կրնայ թարգմանուիլ: Աս բային տեղ կրնայ երբեմն իճոնն ալ գործածուիլ: Օր.

Sie mögen (können) herein kommen կրնաք (ազատ էք) ներս գալ(ու).

Du magst den Stod behalten գաւաղանք կրնաս քովդ պահել.

Sie mögen den Brief lesen նամակը կրնաք կարդալ.

Es mag wahr sein կարելի է թէ ճշմարիտ ըլլայ.

Er mag ein ehrlicher Mann sein.

Կարելի է թէ պատուաւոր մարդ մ'ըլլայ:

2. Mögen կը նշանակէ նաեւ՝ բան մը սիրել, ուղեւ, քաղ- յալ (gern wollen): Օր.

Ich mag diesen Wein nicht այս գինին չեմ սիրեր.

Mag sie nicht tanzen? տնիկա չ'ուղեր (չ'բաղձար) կարաւել.

Ich hätte das Geschenk nicht annehmen mögen.

Պարգեւը չեի ուղեր ընդունիլ:

3. Mögen կը յայտնէ նաեւ՝ իղն մը կամ բարեմաստիքով իրան մը, եւ կը թարգմանուի՝ իցեմ իւր, երանք իւր: Օր.

Möchte ich Sie bald wiedersehen! իցիւ թէ զձեզ վերադառնի տեսնեի.

Möchten Sie glücklich sein! երանք (իցիւ) թէ երջանիկ ըլլայիք.

Գ. Lassen.

1. Lassen կը նշանակէ՝ թողուլ (որ...), թոյլ տալ (որ...):

Ich lasse ihn schlafen կը թողում զինքը, որ քնանայ.

Lassen Sie mich in Ruhe զիս հանգարտ թողուցէք.

Lassen Sie mir das Buch qիրքն ինծի թող տուէք:

2. Lassen աներեւութ մը յառաջ՝ (ընել) տալ բայով կամ անշարժանով կը բացատրուի: Օր.

Ich ließ sie hereinrufen զիրենք ներս կանչել տուի.

Ich habe dem armen Manne ein Paar Stiefel machen lassen.

Խեղճ մարդուն համար զոյգ մը կոշիկ չինել տուի.

Der Richter ließ den Dieb festnehmen.

Գատաւորն զգողը բռնել տուաւ.

Er ließ mich eine ganze Stunde warten.

Զիս ամբողջ ժամ մը սպասցուց.

Лassen sie ihn hereinkommen զինքը ներս մուծէք՝ մտցուցէք:

3. Lassen բայն հրամայականի յղբնակի առաջին գէմբը կաղմելու ալ կը գործածուի: Օր.

Лasset uns singen երգենք.

Лassen Sie uns spazieren gehen պարտելու երթանք.

Лassen Sie uns eine Tasse Kaffee trinken սկահակ մը խահուէ խմենք:

4. Lassen փոխադարձ ինչ գերանուամբ միացեալ՝ կարեն- յիռնթիւն մը կը նշանակէ: Օր.

Das läßt sich nicht begreifen ասիկայ իմանալ անկարելի է.

Darüber läßt sich vieles sagen ասոր վրայ շատ բան կարելի է զրուցել.

Das läßt sich voraussetzen ասիկա կենթադրուէր:

Հրահանգ. 135.

Kannst du mir sagen, warum dein Bruder morgen nicht zu mir kommen kann? Diese Männer sind im stande, uns zu helfen. Der Knabe kann das Buch behalten¹, ich brauche es nicht mehr. Wenn unsere Soldaten die Stadt behaupten könnten, so wäre der Sieg nicht zweifelhaft². Können Sie Deutsch? Nein, ich kann es noch nicht, aber ich lerne es. Ich hätte dort sein mögen. Wir ließen die Kinder bis acht Uhr schlafen. Ich werde es von dem Schreiner³ machen lassen. Wer hat dieses Haus bauen lassen? Mein Nachbar hat es für seinen Sohn bauen lassen. Laß⁴ den Kutscher anspannen (լծել)⁴. Der Richter ließ die Gefangenen vor sich kommen. Mein Herr, Sie haben lange auf sich warten lassen. Der Lehrer hat seine Schüler eine englische Übersetzung machen lassen.

¹ քովը պահել. ² տարակուսական. ³ հիւսն. ⁴ ըսէ կառա- պանին որ լծէ:

Շարադրութիւն. 136.

Արնաբ վաղը գալ փոխանակ այսօր[ուան]: Ոչ, տէր իմ, չեմ կրնար: Արնաբ մնալ, ուր որ էք: Չէի կրնար դասս սորվել, վասն զի գիրքս չկրցայ գտնել: Սիրով (gern) կ'ուզէի աշխատիլ, եթէ կարենայի: Արդալ գիտէք: Այո, կարդալ եւ գրել գիտեմ: Բոցրս շատ աղէկ իտալերէն գիտէ: Երանի թէ անիկա (է՛ք.) երջանիկ ըլլար: Երանի թէ այս օրը տեսնէինք (erleben): Այս սաղրները¹ չէք բաղձար ուտել: Ոչ, զանտէր չեմ սիրեր: Թոյլ տուէք, որ զայս ընեմ: Իրեն (էյջ.) ըսել տուին (man-վ). Ինչ որ տեսած էր: Իշխանն ինք զինքը նկարել² կու տայ: Այո՝

¹ die Pflaume, Zwetsche. ² malen.

ճարդէն մի խարուիք³: Իրեն զոյգ մը հողաթափ ալ շինել պիտի ապ: Դուրս երթանք: Փորձենք⁴ խեղճ աղան ազատելու: Ասոր վրայ փոխելու⁵ բան մը չկայ (daran läßt sich . . .):

³ sich betrügen lassen. ⁴ versuchen. ⁵ ändern.

Դ. Sollen եւ müssen.

1. Sollen կը ցուցնէ պարտք մը. müssen՝ ֆիզիզական կամ խարոյսիան հարկի մը, ստիպում մը. կը թարգմանուի՝ պէտք է ըլլալ, հաբէ ըլլալ, պէտք է ըլլալ: Օր.

Karl soll fleißig sein դարձու պէտք է փութաբան ըլլալ.

Du sollst nicht flehlen պէտք է չես գողնալ, մի գողնար.

Dieser Herr sollte seine Schulden bezahlen.

Այս Պարոնը պէտք էր իւր պարտքերը վճարել.

Du hättest deine Lektion (Aufgabe) lernen sollen.

Պէտք էր դասդ սոված ըլլալ.

Der Prinz muß um vier Uhr abreisen.

Իշխանը ստիպուած է ժամը չորսին ճամբայ ելլելու.

Die Schüler müssen aufmerksam sein.

Աշակերտը պէտք էն մտադիր ըլլայ.

Ich werde die Rechnung bezahlen müssen.

(Պարտուց) հաշիւը վճարելու պիտի ստիպուիմ:

2. Sollen՝ բայը wenn շաղկապէն ետքը պատահական հնարաւորոյթիւն մը կամ դիպում մը կը նշանակէ, եւ ըստ պարահման, դեցողութիւն, ըսենք ինչ բաներով կը թարգմանուի: Օր.

Wenn Sie (etwa) nicht zu Hause sein sollten.

Իթէ ըստ պարահման տունը չգտնուիք.

Wenn ihm das Geld ausgehen (fehlen) sollte.

Ըսենք թէ իրեն ստակ պակսելու ըլլայ.

3. Sollen երբեմն կը նշանակէ՝ կ'ըստի, կ'ըսեն, կը կարծող, . . . է եղբւր եւն: Օր.

Sie soll reich sein կ'ըսուի թէ անիկա հարուստ է, հարուստ է եղբւր.

Der Dieb soll aus dem Gefängnisse entkommen sein.

Գողը բանտէն փախեր է եղբւր:

4. Sollen երբեմն կը նշանակէ հրաման մը եւ սովորաբար հրամայականի եզ. եւ յոք. երրորդ գէղջերուն կամ ստորադասականին տեղ կը գործածուի: Օր.

Er soll kommen Թող գայ.

Sie soll die Wahrheit sagen Թող ճշմարտութիւնը զրուցէ.

Er befaht, daß man hinausgehen sollte հրամայեց սր դուրս ելլեն:

5. Sollenէն վերջը երբեմն աներեւոյթը կը զեղուի, կամ զօրութեամբ կ'իմացուի: Օր.

Hier ist Johann, was soll er? Եղջանն է հոս է. Բնչ պիտ'որ ընէ.

Was sollen diese Thränen? Այս արցունքներն Բնչ պիտի նշանակեն:

Ժ. Dürfen.

1. Dürfen ըստ ինքեան ոչ թէ իշխել, համարձակիչ կը նշանակէ, ինչպէս սովորաբար կը թարգմանուի, այլ՝ հրաման ընդհանրական ունենալ, կորելու կը նշանակէ։ Օր.

Die Kinder dürfen diesen Abend spazieren gehen.

Տղաք կրնան (հրաման ունին) այս երեկուն պարտելու երթալ.

Heinrich darf das Buch nicht behalten.

Հենրիխն չի կրնար (հրաման չունի) գիրքը քովը պահել։

2. Ժխտականապէս գործածուած առեւն, պէտք չըլլալ, պէտք չունենալ, առիթ չունենալ կը նշանակէ։ Օր.

Du darfst nicht ausgehen heute heute ist nicht bereit.

Wir durften nichts sorgen, alles war bereit.

Հոգ ընելու պէտք չունէինք, ամենայն ինչ պատրաստ էր.

Sie dürfen sich nicht darüber beklagen.

Աոոր վրայ գանգատելու առիթ մը չունինք։

Հրահանգ. 137.

1. Wir sollen Gott und die Menschen lieben. Du sollst deinem Nächsten (ընկեր) nichts Böses nachreden (ետեւէն խօսիլ). Ihr solltet Gott danken, daß ihr aus dieser Gefahr gerettet worden seid. Wir sollen durch die Fehler anderer lernen, unsere eigenen zu verbessern. Wilhelm muß den ganzen Tag zu Hause bleiben. Du hättest nicht mit diesem Manne umgehen¹ sollen. Caligula befahl, daß die Römer ihm göttliche Ehre² erweisen³ sollten. Der Graf soll auf der Jagd sein. Morgen soll der König in die Stadt kommen. Was soll diese ernsthafte⁴ Miene? Was sollen alle diese Komplimente?

2. Ich werde ihn retten, und sollte ich auch mein Leben opfern⁵. Ich darf keinen Wein trinken. Sie dürfen diesen Brief lesen, wenn Sie Lust haben. Der Gefangene durfte sein Weib und seine Kinder nicht mehr sehen, bevor er auf das Schiff gebracht wurde. Man darf ihm nur ins Gesicht sehen, so erkennt man den Dieb. Darf ich Sie morgen besuchen? Diese Mädchen werden heute nicht auf den Ball⁶ gehen dürfen, wenn ihre Mutter nicht besser wird⁷. Darf man fragen woran Sie denken?

¹ կենակցել. ² աստուածային պատիւ. ³ տալ, մատուցանել. ⁴ խիստ՝ ծանր կերպարանք. ⁵ զոհել. ⁶ պարահանդէս. ⁷ ապաքինել.

Շարադրութիւն. 138.

1. Պէտք եմ մնալ, ոչ, դուք պէտք էք ճամբայ ելլել, Անիկա (էգ.) պէտք չէր ալ իրեն վրայ մտածել, Պէտք էք ժամը

չորսին հոս ըլլաւ: Մարդիկ պէտք են աշխատիլ, եթէ ապրիլ կ'ուզեն: Ամէն բանէն (յս.) յառաջ պէտք է մարդս (man) իւր պարտուցը¹ վրայ մտածել: Թող իւր յանցանքներն խոտովանի²: Ըսէք իրեն, որ դայ: Ինծի դաւաթ մը ջուր բերին: Կ'ըսուի [թէ] թագաւորն վտանգաւոր³ հիւանդ է: Այս առիթ տրտունջներն⁴ ինչո՞ւ համար են (was sollen...): Անկեա կ'ուզէր որ ես անմիջապէս ճամբայ ելլեմ: Այս շփոթութեան⁵ մէջ ի՞նչ պէտք եմ ընել: Ի՞նչ որոշում⁶ պէտք եմ ընել⁶: Չեմ գիտեր թէ որ [որոշումն] ընեմ⁶: Պիտի երթամ, [թէ] եւ անով (dabei) կեանք[ս] կորսնցընել հարկ ըլլար:

2. Կրնամ դուրս երթալ: Այո, Չեզի հրաման կու տամ դուրս երթալու: Կրնամ գիտնալ, [թէ] ի՞նչ բան Չեր եղբայրը Չեզի գրած է: Նամակը կրնաք դուք անձամբ կարդալ: Հիւանդը պէտք չէ գինի խմել, բայց կրնայ շաքարաջուր⁷ խմել: Տէր իմ, դուք պէտք չէք կերակրոյ⁸ (էյց.) [ոտակը] վճարել, ես յանձն կ'առնում⁹ զայն: Եթէ Չեր վարպեան իմանար («դրդ») ¹⁰, որ Դուք հոս էք, գժեղ աղէկ մը¹¹ կը կշտամբէր¹² (ոյժ.): Կ'ըսեն [թէ] խաղաղութիւնը¹³ ստորագրուած է:

¹ die Pflicht. ² gestehen. ³ gefährlich. ⁴ die Klage. ⁵ die Verlegenheit. ⁶ (einen) Entschluß fassen. ⁷ Zuckerwasser. ⁸ Mittagessen. ⁹ übernehmen. ¹⁰ erfahren. ¹¹ tüchtig. ¹² ausschelten. ¹³ der Frieden.

Ընթերցուած:

Die sechs Wörtlein. Վեց բառք:

Sechs Wörtlein nehmen¹ mich in Anspruch² jeden Tag:
Ich soll, ich muß, ich kann, ich will, ich darf, ich mag.
Ich soll ist das Gesetz, von Gott ins Herz geschrieben,
Das Ziel, nach welchem ich bin von mir selbst getrieben³.
Ich muß, das ist die Schrank⁴, in welcher mich die Welt
Von einer — die Natur von andrer — Seite hält.
Ich kann, das ist das Maß der mir verlieh'nen Kraft,
Der That, der Fertigkeit⁵, der Kunst und Wissenschaft⁶.
Ich will, die höchste Kron' ist dieses, die mich schmückt⁷,
Das ist der Freiheit Siegel, dem Geiste aufgedrückt.
Ich darf, das ist zugleich die Inschrift⁸ bei dem Siegel,
Beim aufgethanen Thor der Freiheit auch ein Riegel⁹.
Ich mag, das endlich ist was zwischen allen schwimmt.

¹ կը զբաղցընեն զիս. ² մղուած. ³ սահման, եզր. ⁴ աջն-
դակութիւն. ⁵ գիտութիւն. ⁶ զարդարել. ⁷ խորագիր. ⁸ պար-
զունակ.

Ein Unbestimmtes⁹, das der Augenblick bestimmt¹⁰.
 Ich soll, ich muß, ich kann, ich will, ich darf, ich mag,
 Diese Sechse nehmen mich in Anspruch jeden Tag.
 Nur wenn Du¹¹ stets mich lehrst, weiß ich, was jeden Tag
 Ich soll, ich muß, ich kann, ich will, ich darf, ich mag.

Քնճերտ.

⁹ անորոշ բան մը. ¹⁰ կ'որոշէ. ¹¹ Դուն, ո՛վ Տէր:

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

(Տես Ա. Մասն, ԻԵ. ԻԶ. եւ ԻԷ. Դասերը):

Ա. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԵՒ ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՑ

1. Թէ՛ եղակի եւ թէ՛ յղանակի առաջին եւ երկրորդ
 գէ՛ղքի անձնական գերանուանէ մը վերջը, եթէ հարկ ըլլայ յա-
 րաբերական գերանուն գործածել՝ պէտք է ըր, ըս, ըս, ըս, ըս, ըս,
 եւ այս յարաբերականէն անմիջապէս ետքն անձնական գերա-
 նունը կրկնել: Օր.

Ich, der ich ihn kenne *ես՝ որ զինքը կը ճանչնամ*.

Du, der du ihn nicht gesehen hast *դուն՝ որ զինքը չես տեսած*.

Wir, die wir jung sind *մենք՝ որ երիտասարդ ենք*:

2. Անձնական գերանուան սեռականը սովորաբար կը գործ-
 ածուի սեռական խնդիր առնող բայերէն վերջը եւ բացարձակ
 թուականներէն յառաջ: Օր.

Er spottete meiner *զիս ծաղրեց (կը ծաղրէր)*.

Ich erinnere mich seiner *զինքը յիշեմ*.

[բացինք.

Unser zwölf gingen *մենք տասուերկու հոգի (տասուերկուքին)*

Sie waren ihrer elf *անոնք տասնուհին հոգի էին*:

Deinetwegen *քեզի համար*, um seinetwillen *իրեն պատ-*
ճառաւը, ihretwegen *եւն. բացասութիւնները տես Ա. Մասն, էր.*
 245, ՄԴ:

3. Երբ թէ՛ անուն բային եւ թէ՛ գերանուն խնդիրն եր-
 րորդ գէ՛ղք են, գերմաներենի մէջ իւր, իրեն, իրենց եւն. բառե-
 րուն տեղը՝ sich *փոխադարձ գերանունը կը գործածուի, եւ ոչ՝*
ին, քի, օին, անուն եւն: Օր.

Er spricht immer von sich *միշտ իւր (անձին) վրայ կը խօսի*.

Sie denkt nur an sich *միայն իւր (անձին) վրայ կը խորհի*.

Diese Herren haben immer Geld bei sich.

Այս տեարք քովերնին (իրենց քովը) միշտ ստակ կ'ունենան:

4. Երբեմն հայերենի սորոցական տեղ գերմաներենի մէջ անյնական կամ փոխադրյ գերանուն կը գործածուի: Օր.

Er ist ein Freund von mir անիկա է՝ բարեկամներէս մէկն է.

Grüßen Sie ihn von mir իրեն իմ կողմանէն բարեւ բրեք.

Ich habe mich in den Finger geschnitten (փխնկ. ...meinen Finger ...) մասս կարցի.

Der Knabe muß sich die Hände waschen.

Տղան պէտք է (իւր) ձեռուները լուալ.

Sie fiel ihm zu Füßen անոր ստուրներն ինկաւ.

Ich zu Ehren իր պատուոյն համար.

Die Reihe ist an mir, an Ihnen կարգն իմն է, Ձերն է. եւն:

5. Գլխաւոր նախագասութեան մէջ շատ անգամ շարագասութեան շրջմամբ, գոյական անուն բային բայէն վերջը կը դրուի, եւ իրեն տեղ նախագասութեան սկիզբն է՝ գերանունը կ'աւելցուի եզ. եւ յոք. երեք սեռի համար ալ: Օր.

Es lebe der König կեցցէ՛ աւրայ.

Es glaubt ihm niemand ոչ ոք իրեն կը հաւատայ.

Es kamen zwei Frauen, die uns den Weg zeigten.

Երկու կանայք եկան՝ որոնք մեզի ճամբան ցուցուցին:

6. Հարցման մը պատասխանին մէջ նախընթաց գոյականը կամ ածականը, եւ նոյն իսկ ամբողջ նախագասութիւնը նշանակելու համար է՝ կը գործածուի (Հմտ. Ա. Ման, եր. 130, § 4.): Օր.

Sind Sie die Mutter dieses Kindes? Դուք էք այս աղուն մայրը.

Ja, ich bin es.

Այո, ես եմ.

Ist Herr A. zufrieden?

Տէր Ա. գոհ է.

Nein, er ist es nicht.

Ոչ, անիկա գոհ չէ.

Sind das die Söhne des Herrn B. Ասոնք Տէր Գ.ին որդիքն են.

Ja, sie sind es.

Այո, անոնք (նոյններն) են:

7. Ի՞նչ է, ինչի՞ իւ վերաբերի բացատրութիւնները գերմաներենի մէջ gehöremով, բայց նաեւ սորոցական գերանունամբ կը թարգմանուին. այսպիսի դիպաց մէջ ստացականը ստորագրելի ածականներու պէս նախագասութեան վերջը կը դրուի առանց զանազանութեան թուի եւ սեռի: Օր.

Dieser Stod ist mein (կամ gehört mir).

Այս գաւազանն իմն է.

Jener Hut ist fein (կամ gehört ihm).

Այն գլխաւորն իրեն իւ վերաբերի:

8. Հայերենի մէջ անձնական գերանունն տեղ դրուած «, դ, ն իմմորոշ յօգերն» անյնական գերանունամբ կը թարգմանուին, բայց եթէ սոյն յօգերն ցուցական կամ ստացական գերանունն տեղ դրուած են, ցորոցական կամ սորոցական գերանունամբ կը թարգմանուին: Օր.

(Մենք) Հաբ- շողորթութիւն չենք սիրեր.

Wir Armenier lieben die Schmeichelei nicht.

Մարտիր էլ քրկիլ Du Schöpfer und Erlöser!

Քաջ Տրդաւ Du tapferer Tiribates!

Աշխարհք- անցաւոր է Diese Welt ist vergänglich.

Գաւազանս ո՞ւր է Wo ist mein Stod?

Գաւազանդ հոռ չէ Dein Stod ist nicht hier.

Հրահանգ. 139.

Ե՛հ, der ich alles mit eigenen Augen gesehen habe, kann das beste Zeugnis¹ geben. Süßer Friede, der du vom Himmel kommst, erfülle mein Herz. Die jungen Leute verzeihen einander leicht ihre Thorheiten². Werden Sie alle Bücher behalten, die ich Ihnen gestern geschickt habe? Ich kann noch nicht sagen, ob ich sie alle behalten werde; aber die beiden, welche ich bestellt³ habe, werde ich gewiß behalten. Sind Sie der Lehrer dieses Knaben? Ja, ich bin es. Es ist ein Unglück keinen Freund zu haben. Ich bin um seinetwillen gestraft worden. Erbarmen Sie sich⁴ meiner. Das Mädchen fiel ihm zu Füßen und bat ihn um Verzeihung⁵. Herr Müller ist ein Verwandter (ազգական) von mir. Einer von Euch muß sterben, sagte der Räuber⁶ zu uns. Ich kann ihnen nicht alles erzählen, was ich erlebt⁷ habe.

¹ վկայութիւն. ² խնդրութիւն. ³ ապագրել. ⁴ դժացէք. ⁵ թուովութիւն. ⁶ աւազակ. ⁷ գլխէն (բան մը) անցնիլ:

Շարադրութիւն. 140.

Եւ՛, որ քու բարեկամդ եմ, քեզի այս խորհուրդը չեմ տար: Անիկա զիրենք չի յիշեր: Ես քու պատճառաւդ պատժուեցայ: Մարդիկ պէտք էին իրարու օգնել¹: Մենք զինուորք մեր մեծերուն² կը հնազանդինք: Ետեւէս (ինծմէ ետքը) օտարական մը ներս մտաւ: Անցցէ՛ թագուհին, գոչեց ժողովուրդը³: Ասոնք Տիկին Լ. ին եղբօր աղջիկներն են: Այո, իրենք են: Այս պարտէզն իրեն է. բայց անիկա իմն է: Իրմէ լըեր կը սպասեմ: Բոլոր ներկայ եղողներն⁴ իրեն օգնութեան եկան: Ո՛վ կայ հոն: Տղաք են: Ջմեզ իւր քովը կանչեց (կի՛ք ... kommen): Կարգն իմն չէ, ձերն է: Մեր պատուոյն համար մեծ հանդիսութիւն⁵ յիշեալ (man gab): Անիկա կը հաստատէ⁶, թէ անմեղ⁷ է, բայց այնպէս (es) չէ:

¹ helfen. ² Vorgesetzten. ³ das Volk. ⁴ Umstehenden. ⁵ Fest, շ. ⁶ behaupten. ⁷ unschuldig.

Բ. ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՔ

1. Երբ *welcher*, *e*, *es*? Դրե հարցական գերանունն իւր գոյականէն *sein* բայով բաժնուած է՝ միշտ չեղզը կը գրուի, ինչ տեղի ու թուով ալ ըլլայ գոյականն: Օր.

Welches ist ihr Gut? Դին է ձեր գլխարկը.

Welches ist Ihre Tochter? Դին է ձեր գուռարը.

Welches sind die größten Tugenden?

Որո՞ք են ամենամեծ առաքինութիւնք:

2. *Welcher* կամ *der* յարաբերական գերանունը միջանկեալ նախադասութեան մէջ պէտք է առաջին տեղին ունենալ: Ստացում մը նշանակող *dessen* եւ *deren* սեռականներն ստացեալ իրին անմիջապէս քովը կը գրուին: Եթէ այս ստացեալ իրը նախադրութիւն մ'ունի, սոյնը յարաբերականէն յառաջ կը գրուի (*Հմտ. Ա. Մասն, եր. 141. Դիւս. 2, 3.*): Օր.

Der Baum, auf welchen er kletterte.

Ծառն՝ որուն վրայ ինք մագլցւով ելաւ.

Das Haus, auf dessen Balkon wir standen.

Տունը՝ որուն պաշտպանի վրայ կը կենայինք.

Er hat einige Tugenden, deren Wert er nicht kennt.

Քանի մը գահարեղէններ ունի, որոնց յարգը չի նանչնար.

Ein Freund, auf dessen Freundschaft wir zählen.

Բարեկամ մը, որուն բարեկամութեանը վրայ կը վստահենք:

ՄԻ. Յօ յարաբերականին *welcher*ի տեղ գործածութիւնը հնարեալ է. եւ բանաստեղծութեան մէջ միայն կը գործածուի: Օր.

Von allen, so da kamen այն ամէնէն՝ որք կու գային:

3. Եթէ ո՞ր յարաբերականը նախընթաց նախադասութեան ամբողջ իմաստը կը յարաբերէ, պէտք է *was* ձով թարգմանել. ասոր տեղ *welches* գործածելէն զգուշանալու է: Օր.

Er verkaufte seine Bücher, was sehr unrecht war.

Իւր գրքերը ծախեց, որով շատ գէշ բրաւ.

Wenn er diese Worte gesprochen hat, was ich bezweifle...

Եթէ այս խօսքերս բաժ է, որուն վրայ կը տարակուսիմ...

4. Գերմաներենի մէջ յարաբերականին գործածութիւնը շատ յաճախեալ է, բայց հայերենի մէջ պէտք չէ ամէն անգամ յարաբերականով թարգմանել, այլ դերբայով մը զլխաւոր եւ յարաբերական նախադասութիւնները Ֆիջ նախադասութեան ամփոփելու է: (*Տես նաեւ ԽԹ. Դաս, § 1.*) Օր.

Mistraue jedem, der von deinem Freunde Böses spricht!

Քու բարեկամի վրայ գէշ խօսողին մի վստահիր.

Der Wald, den ich sah տեսնէ անտառս.

Die Städte, die ich sehen werde տեսնելու քաղաքներ.

Thun Sie, was Sie wollen ուզենիք (ինչ որ կ'ուզէք) ըրէք.

Was mich bewogen hat, dies zu thun, ist . . .

Չայս բնեղու գիտ գրգռւն . . . է .

Sie schrieben alles nieder, was jeden Tag geschah.

Աձն օր պատահանները գրի կ'առնուին .

Wir erzählen, was wir gesehen haben.

Մենք տեսնելու կը պատմենք :

Գ. Ա Ն Ո Ր Ո Շ Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Զ

(Տես Ա. Մասն, էր. 146—148.)

1. Այլ գերանուներ՝ եթէ իրմէ ետքն ար. կամ չեղ. ցուցական կամ ստացական ածական մը գայ, եղակիի մէջ անփոփոխ կը մնայ : Օր .

Այլ dieser Wein ist schlecht բոլոր այս գինին գէշ է .

Այլ mein Geld ist verloren բոլոր ստակս կորուսեցաւ .

Ich bin all meines Gepäcks beraubt worden.

Բոլոր աղես կորսպեցին :

2. Նմանապէս ganz բոլոր, միշտլ երկրի կամ քաղքի անուանէ յառաջ գրուած ատեն անփոփոխ կը մնայ : Օր .

Ganz Frankreich ամբողջ Գաղղիա . Ganz Paris ամբողջ Բարիզ

In ganz Europa բոլոր (ամբողջ) Եւրոպայի մէջ : [քաղաք .

3. Alles սովորաբար մէն բան՝ կը նշանակէ . բայց երբեմն անձանց համար ալ կը գործածուի մէնքն (ալ), մէն մարդ նշանակութեամբ : Օր .

Alles ist fort ամէնքն ալ գացած են .

Alles rennet, rettet, flüchtet (ամէն մարդ կը փախչի) . (Շիւխ .)

4. Etwas՝ ածականէ կամ մակբայէ յառաջ փէշ մը = ein wenig նշանակութիւնը կ'ունենայ : Օր .

Er ist etwas nachlässig անիկա քիչ մ'անհոգ է :

5. Viel եւ wenig եղակի գոյականի մ'առջեւ անփոփոխ կը մնան, բայց յօքնակի գոյականի առջեւ կը համաձայնին : Օր .

Er hat viel Geld անիկա շատ ստակ ունի .

Er hat wenig Zeit անիկա քիչ ժամանակ ունի .

Ich habe nur wenige Freunde քիչ բարեկամ ունիմ :

Հրահանգ. 141.

1. Welches sind Ihre Handschuhe, diese oder jene? Welches sind die größten Männer Frankreichs? Geben Sie ihm die Belohnung¹, deren er würdig² ist. Der Garten, von dem Sie sprechen, ist nicht mein. Der Kranke, an dessen Genesung³ man zweifelte, ist

¹ վարձք . ² արժանի . ³ ապաքինութիւն, առողջութիւն .

wieder geheilt⁴ worden. Ich hoffe, daß du mein Geheimnis⁵ durchaus niemanden sagen wirst. Was ihr auch immer redet, an was ihr auch immer denken möget, beziehet (*գերածել*) alles auf den Ruhm Gottes. Mancher spricht von Dingen, die er nicht versteht.

2. Hier sind dreißig Fünffrankenstücke⁶ und zwei Louisdor, was gerade die Summe ausmacht, die ich ihnen schuldig bin. Sagen Sie ihm, was Sie für gut finden. Was gelingt⁷, wird selten getadelt. Alles freut sich. Sie haben nicht alles gesehen. So ist seine Lage (*դիրք*). Mit all seinem Geschwätz⁸ ist er verächtlich⁹. Man muß die Sache nehmen, so wie sie ist. Es geht nichts über Reichthum, um viele Freunde zu haben. Er beurtheilte die Herzen seiner Freunde nach seinem eigenen. Das Beste das Sie thun können, ist abzureisen.

⁴ առողջացած. ⁵ գաղանիք. ⁶ Հինգ ֆրանքնոց 7 յաջողել. ⁸ շատ խոսութիւն. ⁹ անարգ, արհամարհելի:

Շարադրութիւն. 142.

1. Ո՞րն է ձեր գիտաւարութիւնը¹: Ո՞րն է ամենամեծ պատիւը²: Կը ճանչնամ [*այն*] կինը, որուն դուստրը հիւանդ է: Կինը, որուն որդին կը յիշէք (*erinnern an . . .*), ինծի նամակ մը գրած է: [*Ան*] տունը, որուն տերը³ գուցէ կը ճանչնայք, քսան հազար ֆրանք կ'արժէ⁴: [*Այն*] իշխանը, որուն բարութեանը ես այս պաշտօնս⁵ պարտական եմ⁶, իւր բարեկամն է: Թշուա՞ղ, ո՞վ որ ալ բլլաս, զքեզ պիտի չմասնեմ⁷: Ո՞վ որ ալ բլլայ կ'ուզեմ հետը (*mit ihm*) խօսիլ: Չեղձ ինչ որ ալ պատահի, մի յուսահատիք⁸: Ես եւ ոչ մէկ բանի մը վրայ դանդառեցայ⁹: Բաւ Գեորգ պարտէզներդ գեղեցիկ չեն:

2. Իրեն ծանր յանդիմանութիւններ¹⁰ տուին (*machen*), որ չէր պատշաճեր¹¹: Ամէն բան իւր ժամանակն ունի: Զիս լիպոյցնոյ (*betrüben*) բանն ան է, որ ինծի այցելութեան չեկաւ (*besuchen*): Բոլոր մարդիկ եղբայր են: Օրիորդ Մարիամն քեզ մը շատ ամբարտաւան¹² է: Ամբողջ Հռովմ¹³, ամբողջ Իտալիան իսկ զարհուրեցաւ¹³: Իրմէ կը զզուիմ¹⁴ իւր ամէն հարստութեամբն հանդերձ: Բոլոր զինքը Գեորգն էր կու լային: Մարդ (*man*) պէտք չէ ամէն Դոմ-ածը զրուցել: Ուղծնէ՞ր բռէք: Այս նամակը գրող օտարականը կը ճանչնայք:

¹ Ամփոփ, է.թ. ² Ehre, է.թ. ³ Eigentümer. ⁴ ist . . . wert. ⁵ das Amt, die Anstellung. ⁶ ich verdanke. ⁷ verraten. ⁸ den Mut verlieren. ⁹ sich beklagen. ¹⁰ schwere Vorwürfe. ¹¹ passend sein. ¹² zu stolz. ¹³ in Schrecken setzen. ¹⁴ verabscheuen հ.թ. - Լ:

Հնթերցուած:

Das doppelte Verbrechen. *Убийство нахр:*

Drei junge Leute reisten mit einander und fanden einen Schatz¹. Da sagte der eine: „Der Schatz ist mein, ich habe ihn zuerst gesehen“; und der andere: „Nein, er ist mein, denn ich habe ihn aufgehoben².“ Da sprach der dritte: „Lasset uns billig (*equum*) sein und den Schatz teilen³, so wie wir ihn gefunden haben.“ Darauf theilten sie ihn und setzten ihren Weg fort, indem⁴ sie sich über den Gebrauch unterhielten⁵, den sie von ihren Reichtümern machen wollten. Als alle Lebensmittel⁶, welche sie mit sich genommen hatten, aufgezehrt⁷ waren, kamen sie überein⁸, daß einer von ihnen in die Stadt gehen sollte, um welche zu kaufen, und daß der jüngste diesen Auftrag⁹ übernehmen sollte. Dieser ging fort.

Unterwegs⁹ sagte dieser zu sich selbst: „Es ist schade¹⁰, daß wir unser drei gewesen sind; ich würde viel reicher sein, wenn ich den Schatz allein gefunden hätte . . . Diese beiden haben mich all meines Reichthums beraubt . . . könnte ich nicht alles wieder bekommen? Es würde mir leicht sein; ich dürfte nur die Lebensmittel vergiften¹¹, die ich kaufen soll; bei meiner Rückkehr würde ich sagen, daß ich in der Stadt zu Mittag gespeist habe; meine Gefährten würden ohne Mißtrauen¹² davon essen, und sie würden sterben. Ich habe jetzt nur den dritten Theil des Schatzes, und dann würde ich alles bekommen.“

Indessen sagten die beiden andern Reisenden zu einander: „Was brauchen wir diesen jungen Menschen, auf dessen Recllichkeit¹³ wir uns gar nicht verlassen¹⁴ können, länger bei uns zu haben; wir haben den Schatz mit ihm teilen müssen; sein Theil hätte die unsrigen vermehrt¹⁵ und wir wären reicher, als wir es jetzt sind. Er wird bald wiederkommen, wir haben gute Dolsche¹⁶.“

Der junge Mensch kam mit vergifteten Lebensmitteln zurück; seine Gefährten ermordeten ihn, sie aßen; sie starben; und der Schatz gehörte niemand.

So fanden alle drei ihren verdienten¹⁷ Lohn.

1 զանձ. 2 զետեւէն վերջընել. 3 բաժնել. 4 խօսակցելով.
5 սոնեւդ, պարէն, 6 սպառած. 7 միտքանիլ. 8 գործք, յանձնարարու-
թիւն. 9 ճամբան, 10 ակոսոս է. 11 թունաւորել. 12 Ծ, Պէ, անկապողած.
13 արդարեւ թիւն, անկեղծութիւն. 14 վտառհիլ. 15 աճեցնել. 16 դա-
շդն. 17 արածաւաւար:

Հարցումներ¹:

Wer reiste mit einander?
 Was fanden sie auf dem Wege?
 Was sagte der eine?
 Was antwortete der andere?
 Was thaten sie alsdann?
 Als ihre Lebensmittel aufgezehrt waren, was beschloffen sie zu thun?
 Wer mußte diesen Auftrag übernehmen?
 Was sagte dieser unterwegs zu sich selbst?
 Welchen Plan hatten die beiden andern in seiner Abwesenheit (հեռաորութիւն) gemacht?
 Was geschah, als der junge Mann zurückkam?
 Wem gehörte alsdann der Schatz?

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԷ

Գերմաներենի մէջ բայերու ժամանակաց գործածութիւնը հայերենէն շատ տարբեր չլլալուն՝ հետեւեալ քանի մ'էական կանոնները բաւական կը համարինք:

Ա. ՆԵՐԿԱՅ

1. Սահմանական ներշնչ կը գործածուի երբեմն պատմական անկատարի (տեսեր. 30, Բ. 2.) տեղ խօսքին աւելի կենդանութիւն կամ ազդեցութիւն տալու համար: Օր.

Denke dir! ich komme gestern zu deinem Bruder, er fragt mich...
 Ինչ. եմ, fragte.

2. Նմանապէս խօսքին կենդանութիւն տալու համար կրնայ ապառնի տեղ ալ գործածուիլ: Օր.

Ich reise diesen Abend ab Ինչ. ich werde... abreisen. [gewiß].
 In acht Tagen komme ich aber wieder, und dann besuche ich dich

Բ. ԱՆԿԱՏԱՐ

Անորդը կրկին գործածութիւն ունի գերմաներենի մէջ.

1. Անցած, բայց դեռ չլինցած կամ անցելոյն մէջ տեւող գործողութիւն մը նշանակելու համար, որ մեր անկատարին դիմացը կու գայ: Օր.

Ich schrie, als meine Mutter ins Zimmer trat.

Եւ ինչ քրիկ մայրս ներս մտաւ.

Die Ägypter waren abergläubisch (աւելորդապաշտ):

¹ Աշակերտն այսուհետեւ ինքնին պիտի գտնէ պատասխանները:

2. Արդէն շատոնց եղած լինցած դէպք մը պատմելու համար: Այս է Գերմանացւոց բուն պարփակն ժամանակը, որուն դիմացը հայերենի մէջ կատարեալ (քիչ անգամ անկատար) կը գործածենք: Օր.

Jesus sprach zu seinen Jüngern: Gehet hin...

Գիտու ըստ իւր աշակերտացը. Գնացէք...

Ludwig XVI. starb im Jahre 1793.

3. Նմանապէս՝ մօտ ժամանակի մէջ կատարուած դէպքեր ալ անկատարով կը պատմուին, եթէ պատմողն աչքովը տեսած է. ընդ հակառակն՝ եթէ լսածը կը պատմէ յարակատարով պէտք է պատմել: Օր.

Gestern starb mein Vater (որուն ականատես էի). Ընդ հակառակն

Gestern ist H. N. gestorben (զոր լսած եմ միայն).

Als ich ihn kommen sah, schloß ich die Thüre.

Գ. Յ Ա Ր Ա Վ Ա Տ Ա Ր

1. Հերթադրել կը ցուցնէ թէ գործողութիւն մ'անցած եւ կատարուած է առանց ուրիշ դէպքի մը հետ յարաբերութիւն ունենալու: Օր.

Ich habe gestern keinen Brief von ihm empfangen.

Wie lange sind Sie in Deutschland geblieben?

Wir haben heute um 4 Uhr gespeist.

2. Նմանապէս յարակատար կը գործածուի այնպիսի դէպքեր պատմելու համար, որոնց գործողութիւնը կամ հետեւանքը տակաւին կը շարունակուի կամ ներկայ է: Օր.

Er ist von seiner langen Reise gestern angekommen (այսօր). հիւս,

Die Sonne ist schon untergegangen.

[հիւս է).

Տես նաեւ վերջ Բ. 3.:

Գ. Գ Ն Ր Ա Վ Ա Տ Ա Ր

Պերթադրել կը ցուցնէ անցեալ գործողութիւն մը՝ որ ուրիշ (նմանապէս անցեալ) գործողութենէ մը յառաջ եղած լինցած է: Օր.

Nachdem (als) ich die Zeitung gelesen hatte, ging ich aus.

(Երբ լրագիրն արդէն կարդացած էի) լրագիրը կարդալէս ետքը դուրս ելայ.

Er hatte während des Gewitters geschlafen.

Vor mir war niemand dagewesen.

Ծիւր. Երբեքն իմը կամ war օժանդակները (մանաւանդ բանաստեղծութեան մէջ) կը զեղըւին: Օր.

Und als er kaum das Wort gesprochen. (Շուրջ.)

Հազիւ թէ այս խօսքն ըսաւ (ըսած էր).

Und ehe er mich gesehen (hatte) դեռ զիս չտեսած:

Ծ. Ա Պ Ա Ռ Ն Ո

1. Ապառնին՝ ապագայի մէջ բլլալու գործողութիւն մը կը ցուցնէ։ Այս ժամանակը շատ անգամ *sollen* կամ *wollen* օժանդակներով ալ կը բացատրուի։ Օր․

Was soll aus mir werden? Ես ինչ պիտի ըլլամ։

Wir wollen sehen կը տեսնենք (պիտի տեսնենք)։

Ich will es ihm sagen զայս իրեն պիտի ըսեմ (կ'ըսեմ)։

2. Անցեալ ապառնին՝ ապագայի մէջ բլլալու գործողութիւն մը յառաջ կատարուելի գործողութիւն մը կը ցուցնէ։ Օր․

Ich werde ihn besuchen, sobald ich angekommen sein werde.

3. Երբեմն ապառնին ներկայի եւ անցեալ ապառնին յառախառարի տեղ կը գործածուի հնարաւորութիւն կամ ենթադրութիւն մը ցուցնելու համար։ Օր․

Das kann nicht sein; du wirst dich irren.

Արեւա չի կրնար ըլլալ, և ինչ․

Der Reisende wird verunglückt sein.

Կերեւայ թէ ճամբորդին զժբախտութիւն մը պատահեր է։

Er hört mein Klopfen nicht; er wird wohl noch schlafen.

Բախելը չի լսեր, անշուշտ գեռ կը քնանայ։

Հրահանգ. 143.

1. Die Stadt Rom liegt auf sieben Hügeln¹. Nach dem Winter kommt der Frühling. Die Armut² wohnt oft neben dem Überflusse³. Morgen abend reise ich nach Straßburg; wollen Sie mit? Diogenes wohnte in einem Fasse⁴. Durch wen wurde Abel getötet? Die Juden wohnten zuerst im Lande Gosen (Գոսեն⁵); hernach zogen sie in das Land Canaan. Vor drei Wochen hat der Jäger einen Fuchs geschossen. Wir werden das Mehl bei einem andern Bäcker kaufen. Ich habe meine Arbeit geendigt.

2. Man hat alle Offiziere bestraft, welche die Fahnen⁶ verlassen haben. Die Tyrier hatten durch ihren Stolz⁷ den König Sesostris gegen sich aufgebracht (բարկացուցած, գրգռած), der in Ägypten herrschte und so viele Reiche⁸ erobert hatte. Ich hatte meine Geschäfte schon beendet, als ich Ihren Brief erhielt. Als er mir die Geschichte erzählt hatte, schlief er ein⁹. Es hat dieses Jahr nicht viele Trauben⁹ gegeben. Sobald ich mein Geld erhalte, werde ich die Stadt verlassen. Ich werde Ihren Brief gleich auf die Post tragen.

¹ բլուր. ² աղքատութիւն. ³ առատութիւն. ⁴ տակաւ.
⁵ գրօշ. ⁶ հպարտութիւն. ⁷ տերութիւն. ⁸ քնանալ. ⁹ խաղող.

Շարադրութիւն. 144.

1. Իւրաքանչիւր ազգին պատմութիւնն առասպելներով՝
կը սկսի: Միշտ չի սիրուիր, ինչ որ կը զարմացուի: Վաղը տունը
պիտի չըլլամ: Մէկ ժամու մէջ լմնցուցած կ'ըլլամ (fertig sein):
Եգիպտացիք՝ իրենց մեռեալները կը զմուսկին³, Հռովմայեցիք
(զանոնք) կ'այրէին: Կարլոս ԺԲ. օրն երեք անգամ կը ձիա-
վարէր, առաւօտեան (սեւ.) ժամը հինգին կ'ելլէր (կը յառնէր),
առանձին կը հագուէր եւ գինի չէր խմեր: Լիդուրկոս (Lyfurg)
իւր հայրենեաց իմաստուն օրէնքներ⁴ առաւ, վերջէն (Jodann)
զայն թողուց եւ ալ ետ (հոն) չդարձաւ: Գիրքս փնտռեցի եւ
շարադրութիւնս շինեցի: Այս նորալուրս իրեն չտուէք: Ոչ,
զինքը դեռ չտեսայ:

2. Ոչեաւք գայլերէն (հոյ.) միշտ վախցած են եւ միշտ
պիտի վախնան: Որսի՝ մէջ քանի՞ նապաստակ զարկիք: Հինգ
նապաստակ եւ տասուերկու կաքաւ⁶ զարկի՛ք: Ո՛վ գտաւ առ-
ղնագործութիւնը՝: Աթենաս (Minerva), իմաստութեան եւ
արուեստից չաստուածուհին⁸: Երբ (Sobald) առիթ⁹ ունեցայ
(անկ.), տէր Պարիին (Barry) հետ խօսելու, աճապարեցի¹⁰ շեղի
գրելու: Երբ գործքերս լմնցուցի (գրի.), պարտելու գացի: Մենք
ձեր խորհրդին հետեւեցանք:

¹ Jabel, էէ. ² die Ägypter. ³ einbalsamieren. ⁴ Gesetze. ⁵ auf der Jagd. ⁶ Felbhühner. ⁷ die Stiderei. ⁸ die Göttin. ⁹ Gelegenheit. ¹⁰ sich beeilen.

Ընթերցուած:

Ein Zug¹ aus dem Leben Heinrichs des Vierten.

Die berühmte Schlacht bei Jory könnte allein Heinrich IV. unsterblich machen. Als Heerführer² und Soldat zeigte er ebenso viel Geschicklichkeit³ als Tapferkeit⁴. Er durchritt vor dem Treffen die Reihen mit heiterer Miene, welche den Sieg vorher verkündete⁵, und sagte zu seinen Truppen: „Kinder, wenn die Standarten⁶ euch fehlen, so versammelt euch um meinen weißen Federbusch⁷, ihr werdet ihn immer auf dem Wege der Ehre und des Ruhms antreffen. Gott ist für uns.“ —

Man glaubte, daß er im Schlachtgetümmel⁸ umgekommen wäre. Kaum kam er wieder zum Vorschein⁹, mit dem Blute der Feinde bedeckt, so wurden seine Soldaten Helden. Die Ver-

¹ նկարագիր. ² զորավետ. ³ ճարպկութիւն. ⁴ արիւթիւն, բազումութիւն. ⁵ ծանուցանել, աւետել. ⁶ դրոշ. ⁷ սաղաւարտի յցուկը փետուրը, ⁸ խառնուրդ. ⁹ երեւան գալ.

bündeten¹⁰ wurden in Stücke gehauen. Der Marschall (սպարապետ) von Biron kommandierte das Reservekorps¹¹ und hatte, ohne eben in der Hitze¹² des Gefechtes zu sein, einen großen Anteil am Siege. Er wünschte dem König mit diesen Worten Glück: „Sire (սէր արքայ), Sie haben heute gethan, was Biron — und Biron, was der König thun sollte.“

Die Milde¹³ des Siegers erhöhte den Ruhm des Triumphes. „Rettet die Franzosen“, schrie er, indem er die Flüchtlinge verfolgte. — Als der Marschall d'Aumont nach einer Schlacht Abends seine Befehle holte, so umarmte er ihn zärtlich, lud ihn zum Nachtessen ein, ließ ihn an seine Tafel sitzen und sagte: „Es ist höchst billig, daß Sie am Festmahle¹⁴ teilnehmen, weil Sie mir so gut bei meiner Hochzeit¹⁵ gedient haben.“ Diese Züge malen den großen Mann, welcher die Kunst besaß, die Herzen zu gewinnen.

¹⁰ դաշնակիցք. ¹¹ պահեստի գունդ. ¹² պատերազմի սառսկութեան ժամանակ. ¹³ քաղցրութիւն, գթութիւն. ¹⁴ կուլնք. ¹⁵ հարսանիք:

Հարցմունք:

Welche Schlacht hat den Namen Heinrichs IV. unsterblich gemacht?
Was zeigte er dabei?
Welche Worte sprach er vor der Schlacht zu seinen Soldaten?
Was wurden seine Soldaten?
Wer kommandierte das Reservekorps?
Mit welchen Worten wünschte dieser dem König Glück zu seinem Siege?
Wie war er als Sieger?
Wie zeigte er dies?
Welche Ehre erzeigte er dem Marschall d'Aumont?

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆԻ ԳՈՐԾԱԾ ՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանրապէս ստորադասականը կը նշանակէ անորոշ կամ տարակուսական կերպով եղած գործողութիւն մը: Ստորադասական կը գործածուի ի մասնաւորի՝

- 1) ինչ ինչ շահկապներէն վերջը.
- 2) ինչ ինչ բայերէն վերջը.
- 3) անուղղակի խօսքի մէջ:

Ա. ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ՝ ՇԱՀԿԱՊՆԵՐԸ ՎԵՐՋԸ

1. Ստորադասական կը գործածուի damit «բո՛ւն չէ, որ, damit nicht «բո՛ւն չէ» չափով, շահկապներէն վերջը.

ՈՒՐԻՑ. ԳՆԵԿ. ԴԵՐԵՆԵՐԸ. Բ. ՄԱՆ

3

Sagen Sie es ihm, damit er es wisse.

Ըսէք զայն իրեն, որպէս զի գիտնայ.

Versteden Sie sich, damit man Sie hier nicht sehe.

Պահուրեցեք, որ չըլլայ թէ զձեզ հոս տեսնեն:

2. Wenn ich nicht zuhause wäre, so würde ich ihn nicht sehen.
Կամ գիտնալով որ եթէ ես չեմ (Տես նաեւ Ա. Մասն, էր. 255):

Wenn ich reich wäre, so würde ich ihn nicht geben.

Wenn mein Vater Zeit gehabt hätte.

Եթէ հայրս ժամանակ ունեցած ըլլար.

Wenn er etwas hätte, so würde er es geben.

Wenn ich ihn gesehen hätte, so würde ich ihm etwas gegeben haben.

Es wäre besser, wenn er früher käme.

Ծան. Եթէ չըմամբաւեն շահակար զեղջուրի. բայց նմանապէս
նորարգասական կը գրուի. բայց այս գէղքին մէջ խօսքը բայով կը
սկսի. Օր.

Hätte ich Geld, so würde ich ein Pferd kaufen.

Եթէ ստակ ունենայի, ձի մը կը գնէի.

Wäre ich nicht krank, so würde ich mit Ihnen gehen.

Եթէ հիւանդ չըլլայի, ձեզի հետ կ'երթայի.

Wüßte er, daß ich hier bin... Եթէ իմ հոս ըլլալ գիտնար...:

3. Als wenn, wie wenn, als ob եւ als (Եթէ եւ wenn
բառը զեղջուած է) շահակարներէն վերջը: Օր.

Er sieht aus, als wenn (կամ als ob) er krank wäre (կամ als
wäre er krank երեսէն հիւանդ կ'երեւայ.

Es scheint, als wenn man mich betrügen wolle (կամ als wolle
man mich betrügen կ'երեւայ որ զիս խաբել կ'ուզեն):

A. ՄՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԻՆՉ ԻՆՉ ԲԱՅԾՈՐԷ ՎԵՐՋԸ

1. Աղաչել, խորհրդել, հրամայել, ըսել, ուզել, բաշխել,
խորհուրդ տալ, մղձիկել, թոյլ տալ, հրաման տալ, յառաւել, վախճալ
եւ այլն նշանակութեամբ բայերէն վերջը Ստորագասական կը
գործածուի: Եթէ այս բայերը ներկայ կամ անկատար են, իրենցմէ
վերջն եկող ստորագասական բայն ալ ներկայ կը գրուի: Օր.

Bitte Sie Ihren Vater, daß er Ihnen Geld gebe.

Զեք հօրն աղաչեցէք՝ որ ձեզի ստակ տայ.

Ich habe nicht gern (ich erlaube nicht եւն.), daß er nach Paris gehe.

Զից ւիլ, զից ման իր յետը.

Ծան. Հոս կրնանք աւելցնել „wollte Gott“ Աստուծոյ Կոր,
Երանի՛ ի՛նչ բացատրութիւնն ալ, որ իրմէ վերջը Ստոր. անկատար
կ'ուզէ: Օր.

Wollte Gott, er käme (կամ) daß er käme երանի՛ թէ գար:

Դիտու. Befehlen եւ sagen բայերէն վերջը լաւագոյն է ստորա-
դասականի տեղ լինել գործածել: Օր.

Befehlen Sie (sagen Sie) Ihren Schülern, daß sie ruhig sein sollen.

Զեք աշակերտացն հրամայեցէք (ըսէք) որ հանգաւոր կենան:

2. Այս երեք մտնից Բաշա, fürchten լինել, bitten աղաչել բայերն եթէ անկատար են, իրենցմէ ետքն եկող բայը ստորագրականի տեղ մօժե օժանդակով գործածել լաւագոյն է: Օր.

Եթ մտնի, թէ er hier bleiben մօժե.

Ար բաղադրի, որ հոս մնայ.

Er bat mich, թէ ich ihn besuchen մօժե.

Աղաչեց ինձի, որ զինքը տեսնելու երթամ:

ՄԴ. Եթ շարկապը կրնայ զեղշուել, եթէ նախընթաց նախադասութիւնը ժխտական չէ: Օր.

Wir fürchteten, er մօժե uns tadeln.

Ար վախնայինք, որ զմեզ եպերէ.

Եթ մտնի, er մօժե hier bleiben.

Հրահանգ. 145.

1. Schicken Sie der armen Frau den Flachs (վուշ), damit sie ihn spinne. Der Knabe liegt da, als wenn er schlief. Der alte Mann geht, als ob er lahm¹ wäre. Er sprach, wie wenn er wahnsinnig² wäre. Bitten Sie Ihre Schwester, daß sie bald hierher komme. Jedermann wünscht, daß der General die Schlacht gewinne. Es wäre zu wünschen, daß der General die Schlacht gewänne (կամ gewinnen մօժե). Wir fürchteten, daß das Eis³ berste⁴ (կամ bersten մօժե). Ich befehle, daß er das Zimmer verlasse (կամ verlassen soll). Ich wünsche, daß er bald genese (կամ genesen մօժե).

2. Wenn man euch hier fände, so wäret ihr verloren. Ich wünschte, daß meine Tochter bald käme. Hätte ich gewußt, daß Herr Müller hier ist, so würde ich ihn besucht haben. Wenn er fleißig wäre, so würde ich ihn loben. Ich würde es thun, wenn ich etwas dabei gewänne. Und läget ihr im tiefsten Abgrunde⁵, Gottes Hand könnte euch herausziehen⁶. Wenn Cäsar nicht ermordet worden wäre, so hätte er, ebenso wohl als Augustus, die Römer an seine Herrschaft⁷ gewöhnt.

¹ կաղ. ² խելագար. ³ սառւյց. ⁴ ճաթիլ. ⁵ անդունդ. ⁶ դուրս հանել. ⁷ իշխանութիւն:

Ծարադրութիւն. 146.

1. Սեպ տեսնուեցէք¹ իմաստուն մարդկան հետ, որպէս զի դուք ալ իրենց բարի օրինական այնպէս (ե՛) ըլլաք: Ձեր մանկութեան ժամանակն աղէկ գործածեցէք², որպէս զի օր մը

¹ Gehen Sie mit... um. ² anwenden.

ձեր վիճակին³ պարպքերն ըստ պատշաճի⁴ կատարել⁵ կարե-
նաք: Ինծի կ'երեւայ, թէ (իբրեւ թէ) այս երիտասարդը տեղ
մը⁶ տեսած ըլլամ (էրէ.): [Թէ] բաւական ստակ ունենայի,
տուն մը կը գնէի (Եւէ.): Եթէ աւելի փութաջան ըլլար,
իբե՛ն աւելի⁷ կը վճարէի (Եւէ.):

2. Եթէ իմ աղաչանքս⁸ մերժէիք⁹, ձեզի դէմ պիտի
նեղանայի¹⁰ (Եւէ.): Աղաչեցէք ձեր մայրը, որ ձեզի հրաման
տայ՝ ինծի հետ դուրս ելթալու: Թող պիտի չտամ, որ այս
դէշ ընկերութեան (էյյ.) յաճախէ¹¹: Թագաւորը կ'ուզէ որ
իւր հրամաններուն հնազանդուի: Կը բաղձայի, որ ջութակս¹²
ինծի ետ բերէր: Հիները չէին հաւատար, որ ուրիշ աշխարհը
մը (ein Jenseits) կայ: Կը վախնամ որ շատ բարկացած (aufge-
bracht) ըլլայ: Կը վախնայիք որ շատ ուշ հասնէր:

³ Stand, ա. ⁴ würdig. ⁵ erfüllen. ⁶ irgendwo. ⁷ noch mehr.
⁸ Bitte, է. ⁹ abschlagen. ¹⁰ böse werden auf ... ¹¹ besuchen. ¹² Violine, է.:

9. ՄՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ՝ ԱՆՈՒՂԱԿԻ ԽՕՍԱԿԻ ՄԷՋ

1. Եթէ անոռողակի¹ խօսքի մը մէջ գլխաւոր նախադա-
սութեան բայն անկատար կամ գերակատար է, ստորակարգեալ
կամ երկրորդական նախադասութեան բայը ստորադասական
ներկայ կամ անկատար կը գրուի:

Ասիկա կ'ըլլայ ի մասնաւորի մտածելու կամ խօսելու գոր-
ծողութիւն ջուղընդ բայերէն վերջը, ինչպիսի են՝ meinen,
glauben, denken, sich einbilden, vermuten, sagen, erzählen, gestehen,
antworten, erklären, schreiben, behaupten, voraussetzen, fragen եւ
ուրիշները: Օր.

Das Kind sagte mir, daß seine Mutter gestorben wäre (կամ sei.)

Տղան ինծի ըսաւ, որ մայրը մեռած է.

Der Reisende glaubte, daß man ihn bestehlen (կողոպտել) wollte.

¹ Անոռողակի կը կոչուի մտածութեան, խօսքի եւն. բացա-
տրութեան այն կերպն, որուն մէջ խօսուածին ձեւն այնպէս չէ՝ ինչ-
պէս որ ոռողակի (բառ առ բառ) մէկուն ըսածն յառաջ բերելով
կընենք. զ. օ.

Ոռողակի Խօսք:

Անոռողակի Խօսք:

Er sagte zu mir: „Ich bin krank“. Er sagte zu mir, daß er krank sei
կամ wäre.

Er sagte mir: „Ich gehe nach Paris“. Er sagte mir, er ginge nach Paris.

Gott der Herr rief Adam und sprach zu ihm: „Wo bist du?“ Gott der Herr rief Adam und fragte ihn, wo er sei.

Er fragte mich ob mein Vater deutsch spreche կամ՝ արդե՞հ սփառի.

Ինձի հարցուց թէ հայրս գերմաներէն կը խօսի.

Ich fragte den Kaufmann, wieviel das Kilo koste.

Hatten Sie ihm geschrieben, daß Sie krank seien (wären)?

Der Arbeiter erklärte, daß er es nicht machen könne.

ԾԱՒ. 1. Դա՞ք շաղկապը կրնայ կրճատուիլ, բայց այն ժամանակ բայն իւր բնական տեղը կը դրուի: **Օր.**

Das Kind sagte mir, seine Mutter wäre (sei) gestorben.

Der Arbeiter erklärte, er könne (könnte) es nicht machen.

Ich glaubte, er sei (wäre) abgereist.

ԾԱՒ. 2. Պէտքը չէ § 1ին մէջ յիշուած բայերուն հետ շփոթել այնպիսի բայերն որոնք ԴԻՆԻԼ, ԳԻՆԻԼ, ԳԻՆԻՆԻԼ կամ հոգեպատկերային կը նշանակեն: **Օր.**

Ich wußte, daß er Wort halten würde (եւ ոչ՝ werde).

Գիտէի որ իւր խօսքը պիտի պահէ.

Ich war überzeugt, daß er es gethan hatte (եւ ոչ՝ hätte).

Համոզուած էի, որ ինքը զայն ըրած էր:

2. Պէտք է միտ գնել, որ անուղղակի խօսքի մէջ ստորադասական գործածելու համար, ինչպէս որ ըսինք, գլխաւոր նախադասութեան բայն անկատար կամ դերակատար պիտի ըլլայ: Եթէ գլխաւոր նախադասութեան բայն սւրիշ ժամանակ է, երկրորդական նախադասութեան մէջ լաւագոյն է սահմանական գործածել: **Օր.**

Das Kind sagt mir, daß seine Mutter gestorben ist.

Fragen Sie ihn, ob sein Vater deutsch spricht.

Er glaubt (sagt) selbst, daß er Unrecht hat.

Ich werde den Kaufmann fragen, wieviel das Kilo kostet.

Haben Sie ihm geschrieben, daß Sie krank sind?

Der Arbeiter erklärt, daß er es nicht machen kann.

3. Բայց կրնայ պատահիլ՝ որ երբեմն ներկան փոխաբերաբար անցեալի տեղ գործածուի պատմութիւն աւելի ազդեցութիւն տալու համար, (այս բանն իմաստէն դիւրաւ կրնայ իմացուիլ) այսպիսի դէպքերու մէջ յայտնի է՝ թէ պէտք է ստորադասական գործածել, իբրեւ թէ բայն իրօք անկատար եղած ըլլար: **Օր.**

Er behauptet in seinem Buche, daß jener Berg 4000 Meter hoch sei (կամ՝ ist).

Er schreibt mir, daß er den Kaiser gesehen habe.

Sie sagen mir, daß ich ehrgeizig sei.

¹ Ելայտնի է թէ ԳԻՆԻՆԻԼ գործողութիւնը հիմայ չի կատարուիր, որովհետեւ նամակը պէտք է արդէն գրուած ըլլաւ՝ յառաջ քան ընդունուիլը:

² Sie sagen mir = ինձի կ'ըսէ որ... արդէն զրուցած՝ միայն յայտնած է:

4. Նախընթաց օրինակներուն մէջ տեսանք որ հայերենի ներկան գերմաներէն կրնայ ստորագասական ներկայով կամ անկատարով թարգմանուիլ: Հասարակօրէն երկուքն ալ հաւասարապէս կրնան գործածուիլ: Բայց պէտք էր ըստ կանոնի այնպիսի տեղեր անկատար գործածել՝ ուր ստորագասական ներկան սահմանական ներկայէն չի զանազանուիր: Օր.

Wir glaubten, wir könnten (եւ ոչ՝ էօննեն) nicht kommen. (Սահմանափակ չէ՝ ուր չենք երթնել)

Er fragte uns, ob wir Englisch sprächen. (Ստորագասական չէ՝ ուր չենք խօսիլ)

5. Glauben, meinen, sagen եւ այլն բայերէն վերջէ՝ եթէ անկատար կամ գերակատար չեն, շատ անգամ կրնայ հաւասարապէս սահմանափակ կամ ստորագասական գործածուիլ. ասիկա բոլորովին խօսողին մոքէն կախում ունի: Եթէ կ'ուզէ յայտնել՝ թէ իրը իրեն համար ստոյգ է եւ ինչ անոր վրայ չի տարակուսիր, ընտրելի է սահմանականը. իսկ եթէ իրն այնպէս չէ, ստորագասական կը գործածուի: Օրինակի աղագաւ այս խօսքը՝ Գը իւրքէ՞ որ Գոյ, կրնայ թարգմանուիլ՝

Glauben Sie, daß er kommen wird? եւ կամ

Glauben Sie denn, daß er kommen werde?

Առջի դէպքին մէջ իմաստն է՝ որ այնպէս ինչ իւրքով. երկրորդին մէջ անստոյգ ձգուած է: Այսու ամենայնիւ երկու դէպքին մէջ ալ սահմանականը վերագասելի է:

6. Ստորագասականը Հրամայականի տեղ ալ կրնայ գործածուիլ: Օր.

Ein Jeder thue seine Pflicht իւրաքանչիւր ոք իւր պարտքը կատարէ.

Lang lebe der König! Թագաւորն երկայն ապրի.

Die Liebe sei ohne Falsch սերն առանց կեղծաւորութեան ըլլայ:

Ծան. Եթէ բայն երրորդ դէմք է, կրնայ նաեւ լիցեն գործածուիլ (տես եր. 19, 4.).

Ein jeder soll seine Pflicht thun.

Die Liebe soll ohne Falsch sein.

Er soll seinen Anteil bekommen.

7. Նմանապէս ստորագասական կը գործածուի ինչ մը յայտնելու համար.

○ daß mein Freund käme! { ո՛հ, երանք թէ բարեկամս գար.

○ käme doch mein Freund! {

○ wäre ich doch reich! { երանք թէ հարուստ ըլլայի.

○ Daß ich doch reich wäre! {

Wollte Gott, daß er gerettet wäre! Աստուած տար որ ազատէր:

Հրահանգ. 147.

Man sagte, der Graf sei gestorben, allein ich habe seitdem erfahren, daß diese Nachricht falsch war. Mentor erzählte mir oft, welchen Ruhm Ulysses (Ոդիսևս) unter den Griechen erlangt habe. Man hatte mich oft versichert, daß die Glückseligkeiten¹ dieser Welt nur von kurzer Dauer² seien. Fürst, man wird dir sagen, du seiest allmächtig³; man wird dir sagen, du seiest von deinem Volke angebetet. Mein Sohn sagte mir, er habe Kopfschmerz. Man schrieb mir neulich, daß Herr E. krank wäre und daß sein Bruder nach Amerika gegangen wäre. Er ist der Herr, er thue, was ihm wohl gefällt. Gott sprach: es werde Licht, und es ward Licht. O dächten doch alle wie du und ich! Wäre er doch aufrichtig⁴! O daß die gute Königin noch lebte!

¹ երջանկութիւն. ² տեւողութիւն. ³ ամենակարող. ⁴ անկեղծ:

Շարադրութիւն. 148.

Երիտասարդն ըսաւ՝ որ հայրը մեռած է: Անդդեացին կը կարծէր (glauben) որ զինքը խաբել կ'ուզեն (man-վ): Իր եղբորն (էյջ.) հարցուցի՝ թէ արդեօք իւր ձին ծախել կ'ուզէր: Կարողութիւնն ըսաւ, որ խաբուած¹ է: Տղան խոտաւանեցաւ² որ ստած էր: Իրեն հարցուցի՝ թէ արդեօք չէր գիտեր, ինչ նորաւուր (Neues) կայ (gäbe): Կը մտածէի, որ դուք հոս կու գաք (կե-վ.): Կը կարծէր որ անկա զայս ըսած ըլլայ: Այն մարդ (թող) աղէկ վարուի³: Երանի՛ թէ մեռած ըլլայի: Երիտասարդի մը հարցուցին (man-վ եղ.), [թէ] ինչ քաջութիւններ⁴ ըրած (verrichten) է Ստորին դաւառաց⁵ մէջ: Պատասխանեց՝ թէ Սպանիացւոյ մը (որ.) սրունքը⁶ կտրած⁷ է(ր): Իրեն պատասխանեցին (man...), որ այս գործքը⁸ արասացոյ կարգի ըլլաւ ըսն մը (Nichts Außerordentliches) չունի, բայց դարձեալ (aber daß) բան մը եղած կ'ըլլար, եթէ անոր (ihm) գլուխը կտրած⁹ ըլլար: Անիկա պատասխանեց, [թէ այնպէս] գտած էր, որ անոր գլուխն արդէն կտրուած էր:

¹ sich irren. ² gestehen. ³ sich betragen. ⁴ Heldenthat. ⁵ in den Niederlanden. ⁶ die Weine. ⁷ abgehauen. ⁸ Handlung. ⁹ abgeschlagen.

Ընթերցուած:

Die geprüfte Irene. Փորձնաւ հաստատութիւնը:

Der Kalif Muteweful hatte einen fremden Arzt, Namens Honain, welchen er wegen seiner großen Wissenschaft sehr ehrte.

Einige Hofleute machten ihm diesen Mann verdächtig¹ und sagten, daß man sich auf seine Treue nicht wohl verlassen² könne, * da er ein Ausländer³ sei. Der Kalif wurde unruhig und wollte ihn prüfen⁴, inwiefern dieser Argwohn⁵ begründet wäre. Er ließ ihn zu sich kommen und sagte, er habe unter seinen Emirn einen gefährlichen Feind, gegen welchen er wegen seines starken Anhanges⁶ keine Gewalt gebrauchen könne. Daher befehle er ihm, daß er ein feines Gift bereite, das an dem Toten keine Spur⁷ von sich zurücklasse; er wolle ihn morgen zu einem Gastmahl⁸ einladen und sich seiner auf diese Weise entledigen⁹. — Honain antwortete mutig, seine Wissenschaft erstrecke¹⁰ sich nur auf Arzneien, die das Leben erhalten; andere könne er nicht bereiten. Er habe sich auch nie bemüht, es zu erlernen, weil er glaubte, daß der Beherrscher¹¹ der wahren Gläubigen¹² keine solche Kenntnisse von ihm fordern würde. Wenn er hierin Unrecht gethan habe, so möge es ihm erlaubt sein, seinen Hof zu verlassen.

Muteweful erwiderte, dies sei nur eine leere Entschuldigung¹³; wer die heilsamen Mittel¹⁴ kenne, der kenne auch die schädlichen. — Er bat, er drohte, er versprach Geschenke. Umsonst; Honain blieb bei seiner Antwort. Endlich stellte sich¹⁵ der Kalif erzürnt, rief die Wache und befahl, diesen widerspenstigen¹⁶ Mann ins Gefängnis zu führen. Das geschah; auch ward ein Rundscharfster¹⁷ unter dem Scheine eines Gefangenen zu ihm gesetzt, der ihn ausforschen und dem Kalifen von allem, was Honain sagen würde, Nachricht geben sollte. So unwillig¹⁸ Honain auch über eine solche Begegnung¹⁹ war, so verriet er doch mit keinem Worte seinem Mitgefangenen, warum der Kalif auf ihn zürne. Alles, was er hierüber sagte, war, daß er unschuldig wäre.

(Հարմարեալ ինչ որ ցուցանուի Գրքի Գրքի Գրքի)

- ¹ կասկածելի. ² վստահել. ³ օտարական. ⁴ փորձել. ⁵ կասկած. ⁶ կողմնակից. ⁷ հետք. ⁸ խնջոյք, կուռնք. ⁹ ազատել. ¹⁰ տարածուիլ. ¹¹ իշխան. ¹² հաւատարմակ. ¹³ ջառագանջութիւն. ¹⁴ միջոց, դեղ. ¹⁵ կեղծել. ¹⁶ հետ, յամառ. ¹⁷ քրտն. ¹⁸ զայրացած, դժկամակած. ¹⁹ վարմունք:

Հարցմունք:

Was für einen Arzt hatte der Kalif Muteweful an seinem Hofe?

Wer machte ihn verdächtig?

Aus welchem Grunde?

* Անջատեալ գրերով գրուած բառերն առնուի իւրեւելի
նշանակէն:

Was beschloß deshalb der Kalif zu thun?
 Was verlangte er von Honain?
 Wann sollte die Vergiftung stattfinden?
 Was antwortete Honain?
 War der Kalif mit dieser Antwort zufrieden?
 Gab Honain zuletzt nach?
 Was that zuletzt Muteveful?
 War Honain allein im Gefängnis?
 Was sollte dieser Mitgefangene thun?
 Schalt der Arzt über die Ungerechtigkeit des Kalifen?

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆՑ
 ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԴ

1. ԱՆԾՐԾԻՈՑԹ

Ա. Աներեւոյթը շատ անգամ փոխափոխ էր դործածուի, կամ շեղուք յողով կամ առանց յողի: Օր.

Das Reiten ist eine angenehme Bewegung.

Չիսկարութիւնն հաճոյական կրթութիւն մ'է.

Das Lesen ermüdet die Augen.

Կարդալն աչուքները կը յոգնեցնէ.

Geben ist seliger als nehmen.

Տալն աւելի հաճոյական է քան առնուլը:

Բ. Առանց չսիւններեւոյթ կը դործածուի.

1. Sollen, wollen, müssen, können, mögen, dürfen եւ lassen եղանակաւորիչ բայերէն վերջը: Օր.

Wir können Deutsch sprechen կրնանք զերմաներէն խօսիլ.

Er ließ den Mann rufen մարդը կանչել տուաւ:

2. Sehen, hören, fühlen, lernen, machen, heißen (հրամայել) եւ helfen բայերէն վերջը: Օր.

Ich sah die Frau vorbeigehen կնոջ անցնիլը տեսայ.

[տորվի.

Mein Sohn lernt Englisch lesen որդիս անգլիերէն կարդալ կը

Man hieß den Knaben hinausgehen աղուն դուրս ելլել հրամայեցին.

Ich hörte meinen Freund in einer Gesellschaft singen.

Բարեկամս ընկերութեան մի մէջ երգելը լսեցի.

Wollen Sie mir arbeiten helfen?

3. Այս § § 1 եւ 2ին մէջ յիշուած բոլոր բայերն՝ եթէ պարզ աներեւոյթ մ'ունին քովերին, իրենց բաղադրեալ ժամանակները փոխանակ ընդունելութիւն անցեալով կազմելու աներեւուով կը կազմեն: Օր.

Haben Sie das Buch liegen sehen?
 Wir haben Französisch sprechen lernen (հետև գերտ).
 Ich habe sie singen hören.
 Man hat mich rufen lassen.
 Der Mann hat mir arbeiten helfen.

4. Առանց շարի աներեւոյթ կը գործածուի հետեւեալ բայերով ձեւացած բանի մը բացատրութեանց մէջ ալ.

gehen: spazieren gehen, schlafen gehen, betteln gehen.

fahren: spazieren fahren կառքով պարտիլ.

lernen: sprechen lernen, kennen lernen (մանչեալ).

lehren: schreiben lehren, lesen lehren, zeichnen lehren.

legen: schlafen legen պառկեցնել.

bleiben: liegen bleiben, sitzen bleiben, stehen bleiben.

Դիտող. Այս բայերն իրենց բաղադրեալ ժամանակները սովորական կերպով, այսինքն՝ ընդունելութիւն անցեալով կը կազմեն. Օր.

Wir sind spazieren gegangen — gefahren.

Ich habe das Kind schlafen gelegt.

Dieser Lehrer hat mich schreiben gelehrt.

Mein Hest ist auf dem Tische liegen geblieben.

Wo haben Sie diese Dame kennen gelernt?

Հրահանգ. 149.

1. Das Baden ist gesund. Das Zeichnen ist eine angenehme Beschäftigung. Das Lachen mancher Leute ist unangenehm. Das Spaziergehen ist für mich sehr ermüdend. Ich habe diesen Herrn in Paris kennen gelernt. Hat Jemand mein Buch gesehen? Ich habe es auf ihrem Tische liegen sehen. Lesen und Schreiben ist für jedermann nötig. Ich habe nach Amerika auswandern¹ wollen. Das Schnupfen² ist eine üble Gewohnheit. Zu viel schlafen ist ebenso ungesund, als zu viel essen. Sehen und nicht berühren ist etwas das man lernen muß.

2. Den vollen Wert³ der Zeit kennen, heißt leben. Wer hat dich gehen heißen? Ich habe ihm arbeiten helfen. Er hat mich tanzen gelehrt. Ich habe das Buch noch nicht lesen können. Der König hat mich zu sich rufen lassen. Haben Sie lesen wollen? Nein, ich habe schreiben wollen. Sind Sie gestern spazieren gegangen? Nein, ich bin spazieren gefahren. Helfen Sie mir meine Übersetzung machen. Der Richter hat den Gefangenen ins Gefängnis führen lassen.

¹ գաղթել. ² քթախտ առնուլ. ³ յարգ, արժէք.

Շարադրութիւն. 150.

Ուտեն ու խմելը ապրելու համար հարկաւոր են: Քունը (կա՞ք քնանալը) պէտք է մըն է ամէն մարդկան համար: Անիկա կարգաւէն կը գարշի: Իւր հայրենեաց համար մեռնիլը պատուաբեր է: Լաւագոյն է աղէկ մեռնիլը քան գէշ ապրիլը: Վարդաւ, նկարել եւ երաժշտութիւն զարնել՝ իւր կենաց միակ զբաղումն է: Ինծի հետ կ'ուզէք ճաշել: Ինծի երկվեցեակ մը շապիկ շինել տուի: Ձեր դռնտուն գծագրել կը սորվի: Այո, անիկա գծագրել եւ նկարել կը սորվի: Շատ կը բաղձայի ձեր գործքին (arbeiten) օգնել, բայց ժամանակ չունիմ: Ձեր հօրաքոյրն եւ ես երկաթուղոյ երկայնութեանը (längs...) պարտեցանք (պարտելու գացիք):

¹ Bedürfnis, չ. ² verabschauen հո. -ւ. ³ ruhmvoll. ⁴ musizieren, Musik machen. ⁵ die einzige Beschäftigung.

Գ. Յուզ աներեւոյթ կը գործածուի.

1. Երբ աներեւոյթը նախընթաց գոյականէ մը կախուած է: Օր.

Haben Sie Lust ins Theater zu gehen?

Er hatte den Mut, über den Fluß zu schwimmen.

Wann werde ich das Vergnügen haben Sie bei mir zu sehen? .

2. Ինգրաուռ ածականներէ վերջը: Օր.

Dieses Gedicht ist leicht zu lernen.

Dieser Brief ist schwer zu lesen.

Ich bin begierig zu sehen, was er gefunden hat.

3. Այն ամէն բայերէն վերջը, որոնք նախընթաց երեք յօդուածներուն մէջ (Բ. 1—3) շփշուեցան:

Er fieng an zu lachen.

Wann werden Sie aufhören zu schreiben (գրելէն)?

Das Kind scheint Angst zu haben (կ'երեւայ թէ կը վախնայ).

Der Jüngling bemühte sich, die Gunst seines Herrn zu erlangen.

Der Kapitän (հարկաւորապէս) überredete den Fremden, mit ihm zu gehen.

Ich glaube Sie gesehen zu haben.

Ihr Vater zählte darauf (հաշիւ կ'ընէր), uns dort zu finden (որ զմեզ հսն գտնէ).

4. Կ'անիկա օժանդակներէն վերջն եկող աներեւոյթը ալ չի կ'առնուն: Օր.

Ich habe nichts zu thun. Ich habe zu arbeiten.

Haben Sie mir etwas zu sagen?

Was haben wir zu essen und zu trinken?

Was ist da (հնչ կայ) zu thun, zu antworten?

Ծանօթ. Sein բայէն կախուած յսով աներեւոյթը շատ անգամ հայերեկի մէջ ոչ-ոչ-ու-լ կը թարգմանուի: Օր.

Es war nicht zu vermeiden ~~անհրաժեշտ էր~~.

Es ist eine Sache zu verweisen ~~յոշանալու էր~~ մըն է.

Das ist eine Behauptung zum lachen.

~~Առիկա ինչ-որ-իւր երթագրութիւն մըն է.~~

Es ist zu bedauern (ցաւալի է), daß dieser Mann gestorben ist.

Eine Veränderung ist sehr zu wünschen (շատ բաղձալի է).

5. Յսով աներեւոյթ կը գորուի նաեւ anstatt եւ ohne նախագրութիւններէն վերջը: Օր.

Anstatt zu lachen, weinte er.

Er ging aus, ohne mich zu fragen.

Manche Leute werden gehaßt, ohne es zu verdienen.

Դ. Ամ — յս (հաճախ) աներեւոյթ կը գործածուի.

1. Արդ միտք կամ գիտում մը բացատրել կ'ուզուի. Օր.

Ich reise, um die Welt kennen zu lernen.

Ich brauche Papier, um einen Brief zu schreiben.

Haben Sie Geld erhalten, um ein Pferd zu kaufen.

2. Իրենցմէ յառաջ յս (շոք), genug (բաւական) մակբայներն ունեցող ածականներէն վերջը: Օր.

Sie ist zu jung, um diese Arbeit zu verrichten (ընել).

Herr A. ist nicht reich genug, um dieses Landgut (կալուած) zu kaufen.

Հրահանգ. 151.

Kennen Sie ein sicheres Mittel, die Mäuse zu vertilgen? ¹ Mein Nachbar hatte die Absicht ², sein Haus zu verkaufen, um seine Schulden bezahlen zu können. Ich freue mich, zu hören, daß Ihr Sohn solche Ehrenbezeugungen ³ empfangen hat. Ich habe keine Hoffnung mehr, meinen verlorenen Sohn wieder zu finden. Er hat nichts mit diesem schlechten Menschen zu schaffen ⁴. Der Böse hat nichts zu hoffen. Dieser Kranke hat viele Schmerzen zu erdulden ⁵. Ich verlor meine Briefftasche, ohne es zu bemerken ⁶. Ich war gestern in Ihrem Hause, ohne es zu wissen. Du bist nicht würdig genug, um diese Belohnung ⁷ zu empfangen. Der Hauptmann war zu müde, um Sie noch zu besuchen. Mein armer Freund, Sie sind wirklich zu beklagen. Sein Tod ist zu befürchten. Jenes Buch ist nicht zu haben.

¹ ջնջել. ² միտք, գիտում. ³ պատիւներ. ⁴ (մէկուրն հետ) գործը ունենալ. ⁵ կրել. ⁶ իմանալ. ⁷ վարձք:

Ծարադրութիւն. 152.

Հաճեցեք (էբժ. բարութիւնն ունեցեք) ինծի բռնելու
[Թէ] ժամը քանի է: 2 ձեզ շուտով մը վերստին տեսնելու
հաճոյքը (պիտի) կ'ունենամ: Ասիկա միտկ միջոցն է իրեն հա-
ճոյ ըլլալու¹: Գրելու արուեստը շատ հին է: Հետաքրքրի² եմ
գիտնալու³, Թէ արգեզք անիկա (էփ.) խօզը պիտի պահէ⁴:
Ջայն ընելու միտեալ⁵ է: Երիտասարդք աշխատելէ (ՅԱ...) յոգնած⁶ են: Ջայս ընել գժուարին է: Ար վախնամ իրեն ան-
հաճոյ ըլլալու⁷: Ինծի հրամայուեցաւ Բարիզ մնալու: Թոյլ
կու տայք ինձ քրոջ շրջագայութեան⁸ ընկերանալու: Ոչ, ձեզի
կ'արգելում հոն երթալը: Այս լեզուն գիւրին չէ որովիլը:
2 հաճեցաւ (er hat nicht geruht) ինծի նայելու⁹, որովհետեւ կը
կարծէ¹⁰ որ մեծ մարդ մ'է (էբժ. մեծ մարդ մ'ըլլալ): Հիւանդը
կը սկսի քնանալու: Անձրեւը դադրած է (կը դադրի¹¹): Ոչ,
դեռ միշտ կ'անձրեւէ: Եթէ կտրուելը շարունակէ¹², պիտի
յոգնիք¹³: Արնալ (man ալ) յուսալ զձեզ վերստին տեսնելու:
Մարդ (man) չ'ապրիր ուտելու համար, բայց կ'ուտէ ապրելու
համար:

¹ gefallen. ² begierig. neugierig. ³ erfahren. ⁴ Wort halten. ⁵ geneigt.
⁶ milde. ⁷ mißfallen. ⁸ auf dem Spaziergang. ⁹ an'sehen. ¹⁰ sich einbilden.
¹¹ auf'hören. ¹² fortfahren. ¹³ sich ermüden.

Շարադրութիւն. 153.

Աշխատելու լրան մ¹ ունի՞ր։ Ոչ, բնելու բան մը չունիմ։ Բաղձալի էր (Բեռն.), որ անիկա աւելի կանոնաւոր¹ [կերպով] գար։ Փոխանակ գործելու, ամբողջ օրը կը խաղայ։ Ձիւնը փնւտուեցի, առանց (զիւնը) գտնելու։ Փոխանակ առւնը մնալու, պտըտելու գացած է։ Ես եկած եմ զձեզ տեսնելու համար։ Աճէն բան պիտի բնեմ ձեզի հաճոյ բլլալու² համար։ Պէտք է ամբողջ մարդկային ոտքաբ ծանշնալ՝ ուրիշներուն վրայ աղէկ դատաստան կտրելու³ համար։ Աստուած մեզի սիրտ (մը) տուած չէ իրար առելու համար։ Ինծի թուղթ եւ գրիչ մը հարկաւոր է⁴ նամակ (մը) գրելու համար։ Ես շատ ծեր եմ այս ճամբորդութեան ձեռնարկելու⁵ համար։ Ասիկա ծաղրալիս սուտ մըն է։ Ասիկա ցառալի գիրք⁶ մըն է։ Վտանգն անխառնօրէի էր։

¹ regelmäßig. ² verpflichten (Geg.-L). ³ sich gefällig sein (Geg.-L).
⁴ urteilen über... ⁵ ich brauche. ⁶ unternehmen (Geg.-L). ⁷ Lage, 14.

2. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՎԱՅ.

1. Ընդունելութիւն ներկան յաճախ ածականաբար կը գործածուի: Օր.

Das schlafende Kind ընդող տղան.

Eine sterbende Frau մեռնող կին մը.

Die weinenden Knaben լացող տղաք:

2. Երբ հայերենի մէջ ընդ. ներկան հետք խնդիր ունի՝ կրնայ գերմաներէն կամ՝ ընդ. ներկայով՝ (որ իւր խնդրէն յառաջ կը դուռի) եւ կամ՝ յարաբերական դերանուամբ ու դիմաւոր բայով թարգմանուիլ: (Տես ԽԹ. Դաս:) Օր.

Ի վերջ սահմանափակող ժայռերը.

Die das Ufer begrenzenden Felsen, կամ՝

Die Felsen, welche (die) das Ufer begrenzen.

3. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ

1. Ընդունելութիւն անցեալը շատ անգամ ածականաբար կը գործածուի, եւ բաղդատութեան աստիճաններն ալ կրնայ ընդունիլ: Օր.

Der geliebte Vater սիրեցեալ հայր.

Der getödete Mann սպանուած մարդը.

Das gesegnetste Land ամէնէն պաղաւթեր երկիրը:

2. Ընդունելութիւն անցեալը քանի մը բայերուն ընդ. անցեալ ներուն վրայ kommen բայը կ'աւելցուի: Օր.

Der Knabe kam gelaufen (gesprungen, geritten, gefahren եւն.).

Տղան եկաւ վազելով (ցատկուտելով, ձիով, կառքով...):

ԾԺԲ. Ասոր նման բացատրութիւն մ'է՛ք verloren gehen կորուսիլ: Օր. Ein Beutel ist verloren gegangen.

3. Պէտք է միտ գնել ընդ. անցեալին գործածութեանը հետեւեալ բացատրութեանց մէջ ալ.

Das heißt gearbeitet ասոր կ'ըսեն աշխատիլ.

Aufgemerkt! Acht gegeben! միտ դրէք.

Frisch auf! getrunken! օն, խմէք.

Aufgeschaut! դիմաւոր:

4. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՌՆԻ

Այս ընդունելութիւնն՝ որ կը կազմուի ընդ. ներկային վրայ չաւելցրելով, կրկնական նշանակութիւն ունի: Միշտ գոյականէ յառաջ դրուելով ածականաբար կը գործածուի. Օր.

Das zu lobende Kind գովուելու (գովութեան արժանի) տղան.

Die zu hoffende Ernte յուսացուելու հունձը.

Das zu fürchtende Unglück վախցուելու դժբախտութիւնը:

Հրահանգ. 154.

1. Herr Müller war ein sorgender Vater und liebender Gatte. Das Bild stellt ein lachendes Kind vor. Die folgende (*հետեւեալ*) Aufgabe ist zu übersetzen. Campes Robinson Crusoe ist ein sehr unterhaltendes und belehrendes Buch. Meine geliebte Tante ist gestorben. Peter der Große war der gebildetste Mann in Rußland. Der heute gefallene Schnee ist beinahe ein Meter hoch. Die zu erwartende Ankunft unserer geliebten Königin erfüllt alle Herzen mit Freude. Sterbend sprach er noch einige Worte, die ich niemals vergessen werde.

2. Der Diener kam gelaufen, um mir die erfolgte Ankunft zu melden. Die lang genährte Hoffnung ist endlich erfüllt worden. Gerührt von den Worten des alten Mannes, öffnete ich die Thüre und ließ ihn eintreten. Die zu erfüllende Pflicht war schwer. Schicken Sie mir den zu färbenden Hut. Die zu gebende Oper (*թատերադաժիւն*) ist von Rossini. Er ist ein wirklich zu empfehlender Mann. Herr Nachbar, getrunken! Frisch an die Arbeit gegangen, ihr trägen Knaben!

Ծարադրութիւն. 155.

Իսաւրիւն գեղեցիկ¹ երկիր մ'է: Պատկերը քնացող կին մը կը ներկայացընէ: Ահաւասիկ շատ զբօսուցիչ գիրք մը: Կառ-
ղած² զինուորները քաղաքն աւարեցին: Ծարդկը թարշամած³
է: Թարշամած ծաղիկ մը: Արծիւը կոր⁴ կառց⁵ մ'ունի: Դուք
ինծի աղէկ գրուած նամակ մը բերիք: Իրենց ժողովուրդներէն
սիրուած թագաւորը արժանի են բովանդակ աշխարհքի մեծա-
րանաց: Զուարճութիւնք կենաց փշերուն մէջ սերմանուած⁶
ծաղիկներ են: Դժբախտ մուրացկան [կին] մը իւր նեցուկին⁷
կռթնած⁸ եւ իւր զաւակներէն շրջապատեալ⁹, կոմսուհւոյն մեր-
ձեցաւ իրեն շնորհակալ ըլլալու համար: Քու խօսքերէդ զար-
հուրեալ¹⁰, շեմ կրնար քեզի պատասխանել: Օ՛ն, ոտք ելէ՛ք:
Խաղացուելու¹¹ կատակերգութիւնը¹² Ռասինին է: Աճարուելու
պարտքերը տան հաղար Փրանքի կը հասնէին (beliesen sich auf...):
Լուծուելու¹³ խնդիրը¹⁴ շատ դժուար էր:

¹ reizend. ² wüthend. ³ verwelt. ⁴ gebogen. ⁵ Schnabel աբ. ⁶ säen.
⁷ Krücken էէ. յս. ⁸ gestügt. ⁹ umgeben von. ¹⁰ erschreckt über. ¹¹ auf-
führen. ¹² Trauerspiel շ. ¹³ lösen. ¹⁴ Aufgabe.

Ընթերցանած:

Die geprüfte Treue. (ԱԵԷ.)

Nach einigen Monaten ließ der Kalif ihn wieder vor sich bringen. Auf einem Tisch lag ein Haufen Gold, Diamanten und köstliche Stoffe; daneben aber sah man einen Henker¹ stehen mit einer Geißel² in der Hand und einem Schwert unter dem Arme. „Du hast nun Zeit genug gehabt“, sprach Muteweful, „dich zu bedenken³ und das Unrecht deiner Widerspenstigkeit⁴ einzusehen. Nun wähle: entweder nimm diese Reichthümer und thue meinen Willen, oder bereite dich zu einem schimpflichen⁵ Tode!“ Honain aber antwortete: es sei nicht schimpflich, für ein Verbrechen bestraft zu werden, welches man nicht begangen⁶ habe. Er könne sterben, ohne die Ehre seines Standes und seiner Wissenschaft zu beslecken⁷. Der Kalif sei der Herr seines Lebens; er thue, was ihm gefalle.

„Geht hinaus!“ sagte der Kalif zu den Umstehenden; und als er allein war, reichte⁸ er dem gewissenhaften Honain die Hand und sprach: „Honain, ich bin mit dir zufrieden; du bist mein Freund und ich der deinige. Man hat mir deine Treue verdächtig gemacht; ich mußte deine Ehrlichkeit prüfen, um gewiß zu werden, ob ich mich vollkommen auf dich verlassen könne. Nicht als eine Belohnung, sondern als ein Zeichen meiner Freundschaft werde ich dir diese Geschenke senden, die deine Rechtschaffenheit nicht verführen⁹ konnten.“ — So sprach der Kalif und befahl, das Gold, die Edelsteine und die Stoffe in Honain's Haus zu tragen.

¹ դահիճ. ² խարազան. ³ խորհրդածել. մտածել. ⁴ խեղճութիւն. յամառութիւն. ⁵ նախատական. ⁶ (յանցանք) գործել. ընել. ⁷ աղարտել. ⁸ (էկեք) երկնցընել. տալ. ⁹ մալթեցընել.

Հարցմունք:

Wie lange blieb Honain im Gefängnis?
Als Muteweful ihn wieder rufen ließ, was zeigte er ihm?
Was sah man daneben stehen?
Was hatte der Henker in der Hand?
Was sprach dann Muteweful?
Was verlangte er von seinem Arzt?
Was antwortete Honain?
Was setzte er noch hinzu?
Was sagte der Kalif zu den Umstehenden?
Wie sprach er zu Honain?
Warum wollte er seine Ehrlichkeit prüfen?
Um ihm seine Dankbarkeit zu bezeugen, was befahl er?

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԴԵՐԲԱՅԷ

Պատկերներով՝ գործածութիւնը գերմաներենի մէջ այնչափ յաճախեալ չէ որչափ հայերենի մէջ։ Մեր գերբայով մը համառօտիւ բացատրած խօսքը գերմանացիք զանազան եղանակաւ կ'ըսեն։ Ուստի սոյն խօսքերը գերմաներենի դարձնելու քանի մ'էական կանոնները հոս կ'աւանդենք։

§ 1. Գերբայով (մանաւանդ՝ ընդ. անցեալով) խօսքեր սովորաբար յարաբերական գերանուամբ (կամ *wer, was*-ով) եւ գիմաւոր բայով կը թարգմանուին։ (Տես նաեւ եր. 25. 4.) Օր.

Ձեր խորհուրդ գիրքն աշխարհածանօթ է.

Das Buch, welches (das) Sie gelesen haben, ist sehr bekannt.

Ինչքան բնական է կը պատմենք.

Wir erzählen, was wir gesehen haben.

Սպանիա շատ բարձր լեռներ ունի.

Spanien ist ein Land, welches viele hohe Gebirge hat.

Ամենուն բարիքը շատ մարդ մը.

Ein Mann, der (welcher) jedermann Gutes thut.

Վասակիկ ինչքան է՝ was ich verdienen kann.

Ինչ շնորհք է չեմ գիտեր.

Ich weiß nicht, was ich thun soll.

Առաքինութիւնը սիրողն երջանիկ է.

Wer die Tugend liebt, ist glücklich.

§ 2. Գերբայով խօսքեր կը թարգմանուին դարձեալ՝ պատճառական, ժամանակական, պայմանական եւն. շաղկապներով եւ գիմաւոր բայով, ըստ որում գերբայով համառօտեալ խօսքը պատճառ, ժամանակ կամ պայման կը ցուցնէ։ Այս շաղկապները հետեւեալք են.

1. *ehe, als, nachdem, indem* թափանչ ցուցնելու համար։ Օր.

Ձեռքդ չդնի չերթա.

Du sollst nicht gehen, ehe du mich besuchst.

Զամբայ ելելէ յետո՛ւ զիս տեսնելու եկաւ.

Er er abreiste, besuchte er mich.

Մայրը դուրսէն (տեսնելուն պէս) ուրախութենէն կու լար.

Als er seine Mutter wieder sah, weinte er vor Freude.

Ասկա շուրջէն ետ քաշուեցաւ.

Nachdem er dies gesagt hatte, zog er sich zurück.

Դժբաղ երբեք ատենս անձրեւի բռնուեցայ.

Indem (als) ich auf das Schloß ging, wurde ich vom Regen überfallen.

1 Գերբայ ըսելով կ'իմանանք՝ Անիւր, Ընդ. ներքին. Ը. Անիւր եւ Ը. Այսինքն։

ՕՐԹԱՅ, ՀԵՐԲԱՅ, ԴԵՐԲԱՅԷՐԵՆ. Բ. ՓԵՐՏ

2. Da, weil zuersterst, warum guleghenleu Samara. Or.

Չինքը չէր չէր (չգտնելով) մէջ մ'ալ գացի հին.

Da ich ihn nicht getroffen hatte, ging ich noch einmal hin.

Իսպար հիւանդ շուրճ չի կրնար դուրս ելլել.

Weil (da) meine Mutter krank ist, so kann sie nicht ausgehen.

3. Dadurch daß, ohne daß, wenn, indem ինչ կամ ոչ ոք. Or.

Պատուհանէն ցաւիւրէ ազատեցաւ.

Er rettete sich dadurch, daß er aus dem Fenster sprang.

Առանց հօրս չէր չէր գրեցի.

Ich schrieb, ohne daß mein Vater es wußte.

Մարդս կրնայ իւր յանցանքը թեթեւցրել նոյն անգիջապէս
Man verringert seinen Fehler dadurch, daß (կամ wenn կամ in:
dem) man ihn schnell wieder gut macht.

Չինքը լուրս պիտի բերի թէ անմեղ է.

Wenn man ihn hört, möchte man sagen, er sei unschuldig.

4. Դա՞ք ու. Or.

Այսպիսի ուշ գալիս չէինք գիտեր.

Wir wußten nicht, daß Sie so spät kommen würden.

Ամէն մարդ գիտէ Կրիստոսի հարուստ լուր.

Jedermann weiß, daß Christus reich war.

Հարկւրապետին քաջ իշտարու լուր գիտէի.

Ich wußte, daß der Hauptmann ein guter Reiter war.

Եւր. 1. Չեղք բայերուն ընդհանր թէ խօսքին սկիզբն եւ
թէ վերջը կրնայ գործածուիլ. փոխանակ շարժապով եւ դիմաւոր
բայով նախադասութիւն մը կազմուի. Or.

Ես աս խօսքը աստիճանով ինծի բաւ.

Sie entfernten sich schweigend von mir.

Եւր. 2. Բանաստեղծութեան մէջ ընդհանր թէ իրմէ
յառաջ եւ թէ իրմէ վերջը խնդրով ալ կրնայ գործածուիլ. Or.

Յատուկ, իմ խնամքս յետեւ.

Ihn umgürtend mit dem Heldenstwert.

§ 3. Դերբայով խօսքեր կրնան նաեւ թարգմանուիլ
գոյականով կամ գոյականաբար գործածուած աներեւութով
եւ նախադասութեամբ. սոյն դէպքին հայերենի մէջ ալ սովոր-
աբար ասին, ժամանակ բառերը կ'աւելցուին աներեւութին
վրայ. Or.

Եկեղեցիէն դուրս ելաւ ասիւրի իմ խնամքս
Տէր Ա. գրեւոր եւ կարգալու ժամանակ կը ծխէ. [Kirche.

Herr A. raucht beim Lesen und Schreiben.

Աստիճանով (մտածելու ատեն) սկսաւ սարսուիլ.

Bei diesem Gedanken überfiel ihn ein Schauer.

§ 4. Բաց ի վերոյիշեալ դէպքերէն դերբայով խօսքեր կը
թարգմանուին հետեւեալ կերպերով ալ.

1. Նախագահ մասնկամբ բաղադրեալ բայով մը: Օր.

Seine Schuld ab dienen ծառայութիւն ընել պարտքն հատուցանել:

Sein Geld vertrinken արբեցութեամբ (արբենալով) ստակը վատ:

2. Ածականով մը. սոյն դէպքին մէջ բայն ալ փոխադարձ կը դուրս: Օր.

Sich blind lesen շատ կորուսել կորնալ:

Er hat sich müde getanzet կարաւելն յոգնեցաւ:

3. Մակբայով կամ մակբայակերպով մը: Օր.

Հիտելով կարգաւ silbenweise lesen.

Ուզելով չուզելով gern oder ungern.

Ընդհանրապէս խօսելով մարդիկ... են.

Die Menschen, überhaupt zu reden, sind...

4. Ընդ. ապառնին երբեմն sollen բայով ալ կը թարգմանուի: Օր.

Ուր գիտէ՞ս չեմ գիտեր.

Ich weiß nicht, wohin ich mich flüchten soll.

Ինչ պարտաւորեալ էր գիտեր.

Er wußte nicht, was er antworten sollte.

Չայն ինչպէս ընելու ցուցուցէր իրեն.

Zeigen Sie ihm, wie er es machen soll.

Հրահանգ. 156.

1. Sterbend sprach er noch einige Worte, die ich niemals vergessen werde. Bitternd sagte sie mir dies. Lachend sah er mich an. Die Sonne ist es, welche die Erde beleuchtet und erwärmt. Hier ist das Buch, das (welches) Sie verlangt haben. Derjenige, welcher Ihnen dies gesagt hat, ist ein Lügner. Segnet die, die euch verfolgen. Wer lügt, verdient Strafe. Alles, was ich sage, ist wahr. Durch das Beobachten dieser Regel kann man viele Fehler vermeiden. Ich werde spazieren gehen, indem ich meine Geschäfte beendet habe. Ich fand dieses Päckchen diesen Morgen, als ich aus dem Hause ging. Da ich heute nicht ausgehen kann, so bitte ich Sie, mich zu besuchen. Nachdem ich ihm meine Meinung gesagt hatte, entfernte ich mich. Als ich von der Bibliothek zurückkam, begegnete ich ihm. Da ich kein Geld habe, kann ich Sie nicht bezahlen. Weil du mir nicht gehorcht hast, wirst du heute zu Hause bleiben. Dadurch, daß wir unsere Pflicht thun, beweisen wir, daß wir Männer von Ehre (պատուաւոր անձինք) sind. Ich frühstückte, ehe ich ausging.

2. Da ich vermutete sie sei angekommen, so eilte ich, ihr einen Besuch zu machen. Nachdem er so lange gesprochen hatte,

war er erschöpft¹. Ehe man mit einem Menschen Freundschaft schließt, soll man seinen Charakter genau kennen. Da ich ihn zu sehen wünschte, ging ich in sein Haus. Ich habe ihm alle Dienste erwiesen, die ich gekonnt habe, und trotzdem hat er mich beschimpft². Das lange Stillschweigen, welches ihr beobachtet habt, hat uns glauben gemacht (*կարծեւ առաւ*), daß ihr uns vergessen habt. Ich weiß nicht, was ich ihm sagen soll, wenn er kommt. Mit diesen Worten (*այսպէս խօսելով*) gab er ihm eine Ohrfeige³. Beim Schreiben kann ich nicht rauchen, wohl aber beim Lesen. Wenn wir unser Geld verspielen⁴, so ist das sehr unrecht gehandelt. Dieser Mann hat sein halbes Leben (*կենաց կէտը*) verschlafen⁵. Er hat sich tot⁶ gemeint. Sie müssen das Wort silbenweise sprechen, wenn ich es richtig schreiben soll.

¹ պարտանեցաւ. ² նախատել. ³ ապտակ. ⁴ խաղալով կորսնցընել. ⁵ քնանալով անցընել. ⁶ մեռնելու չափ:

Շարադրութիւն. 157.

1. Ամէն օր պատահածները գրի կ'առնուին¹: Շատ յոգնած ըլլալու (da ...) ժամն ութին պառկեցայ²: Ընեւիքս չեմ գիտեր: Իւր պարտքը չկատարողն, արժանի չէ մարդ կոչուելու: Թշնամույր վրայ յարձակողներուն³ մէջէն ինքն առաջինն էր: Չեր բոլոր վաստկածները կորսնցուցիր: Չեր վաստկած⁴ հարստութիւնները շուտով փճացան⁵: Ինք զինքն ինչպէս պաշտպանելքը չգիտնալով (da ...) պապանձեցաւ⁶: Այսպէս երկայն ատեն քնանալով (wenn ...) հիւանդ պիտի ըլլաս: Ներոն (Nero) կայսրն իմանալով (nachdem ...), որ ծերակոյտը⁷ զինքը դատապարտած էր, ինք զինքն սպաննեց: Մարդս իւր ստացուածքը (Յւսւ) կը ստուարացընէ⁸ զայն բարեկամի մը հետ բաժնելով (indem ...): Թատրոն երթալու ժամանակ իրեն հանդիպեցայ: Չգիտնալով (da ich ...) [թէ] ուր կրնայի զՁեզ դառնել⁹ ետ դարձայ: Երկինքը պայծառանալով¹⁰ (nachdem ...) ճամբանիս յառաջ տարինք¹⁰:

2. Այս որոշումն ըրաւ¹¹ չգիտնալով [թէ] ինչ պէտք էր ընել: Սնապարծութիւնը¹² կը պատժուի անոր միտ չգնելով¹³ (dadurch, daß ...): Լրագիրը նախաճաշիկ ընելու ժամանակ կը կարդամ: Իմ պատմութիւնն լսելէն¹⁴ ետքն (nachdem ...) ըսաւ ինծի [թէ]՝ այս պատմութենէն եւ ոչ մէկ բառի (չոյ) կը

¹ niederschreiben. ² sich zu Bette legen. ³ stürzen auf ... ⁴ erwerben. ⁵ verschwenden. ⁶ verstummen. ⁷ der Senat. ⁸ vermehren. ⁹ aufstellen. ¹⁰ fortsetzen. ¹¹ den Entschluß fassen. ¹² die Eitelkeit. ¹³ beachten. ¹⁴ anhören.

հաւատայ: Անտոնիոս յաղթուելէն ետքն իւր կողմնակիցները¹⁵ հալածուեցան: Մեր բարեկամացներս գալուն (daß . . .) կը բաղձայինք: Ուր երթալիքս չեմ գիտեր: Չեր հոն երթալուն (daß . . .) ընդգիմութիւն չունիմ¹⁶: Ճամբայ ելլելէն յառաջ պէտք էք Չեր հաշիւները¹⁷ վճարել: Հագուելէն վերջը (wenn . . .) վար պիտի իջնանք: Կարողոս պատժուեցաւ իւր շարագրութիւնը գրած չըլլալուն համար (weil . . .): Խօսելէն յառաջ պէտք է. մտածել¹⁸: Լալով ինծի եկաւ: Հանդարտութեամբ իմ կարծիքս ըսելով հեռացայ: Իրեն հնազանդելու պատճառ մը չունենալովս, ինծի հաճոյ եղածն պիտի ընեմ: Ուզելով չուզելով պէտք ես երթալ:

¹⁵ der Anhänger. ¹⁶ nichts dagegen haben. ¹⁷ Rechnung. ¹⁸ nachdenken.

Ընթերցուած:

Kindliche Liebe. Որդիական սիր:

Ein berühmter preußischer General war in seiner Jugend Edelknabe (մանկաւիկ) an dem Hofe Friedrichs des Großen. Er hatte keinen Vater mehr, und seine Mutter näherte¹ sich kümmerlich² in ihrem Witwenstande³. Als guter Sohn wünschte er, sie unterstützen zu können, aber von seinem geringen Gehalte⁴ konnte er nichts entbehren.

Doch fand er ein Mittel, etwas für sie zu erwerben⁵. Jede Nacht mußte nämlich einer von den Edelknaben in dem Zimmer vor dem Schlafkabinett des Königs wachen, um diesen aufzuwarten, wenn er etwas verlangte. Das Wachen war manchen zu beschwerlich, und sie übertrugen⁶ daher, wenn die Reihe (կարգ) an sie kam, ihre Wache anderen. Der arme Edelknabe fing an, diese Wachen für andere zu übernehmen; er wurde dafür bezahlt, und das Geld, welches er dafür erhielt, sparte⁷ er zusammen⁸ und schickte es dann seiner Mutter.

Einmal konnte der König des Nachts nicht schlafen und wollte sich etwas vorlesen lassen. Er klingelte⁹, er rief, aber niemand kam. Endlich stand er selbst auf und ging in das Nebenzimmer, um zu sehen, ob kein Page (մանկաւիկ) da wäre. Hier fand er den guten Jüngling, der die Wache übernommen hatte, am Tische sitzen. Vor ihm lag ein angefangener Brief an seine

¹ ողորմելի՝ խեղճ կերպով կ'ապրէր. ² պրիււթիւն. ³ առճիկ.

⁴ շահիւ, վասակիւ. ⁵ (ուրիշին վրայ) անցընել. ⁶ խնայութեամբ ժողկել. ⁷ զանգաւ զարնել(ով մէկն արթնցընել).

Mutter; allein er war über dem Schreiben eingeschlafen. Der König schlich herbei und las den Anfang des Briefes, welcher so lautete⁹: „Meine beste, geliebte Mutter! Das ist schon die dritte Nacht, welche ich für Geld mache. Beinahe kann ich es nicht mehr aushalten⁹. Indessen freue ich mich, daß ich nun wieder zehn Thaler für Sie verdient habe, welche ich nicht säume¹⁰, Ihnen zu schicken.“

Gerührt über das gute Herz des Jünglings läßt der König ihn schlafen, geht in sein Zimmer, holt zwei Rollen mit Dukaten, steckt ihm in jede Tasche eine, und legt sich wieder schlafen.

Als der Edelknabe erwachte und das Gold in seinen Taschen fand, konnte er wohl denken, woher es gekommen war. Er freute sich zwar sehr darüber, weil er nun seine Mutter noch besser unterstützen konnte; doch erschrak er auch zugleich, weil der König ihn schlafend gefunden hatte. Am andern Morgen, sobald er zum König kam, bat er demütig¹¹ um Vergebung wegen seines Dienstfehlers und dankte ihm für das gütige Geschenk. Der König lobte seine kindliche Liebe, ernannte ihn sogleich zum Offizier und schenkte ihm noch eine Geldsumme, um sich alles anschaffen¹² zu können, was er zu seiner neuen Stelle¹³ brauchte.

Der vortreffliche¹⁴ Sohn stieg hernach immer höher und diente den preussischen Königen als ein tapferer General bis in sein hohes Alter.

⁹ որ այսպէս գրուած էր. ⁹ տանիւ. շարունակել. ¹⁰ nicht säumen = անապարհել. ¹¹ խնայրհարար. ¹² գնել, հագաւ. ¹³ պաշտօն. ¹⁴ սքանչելի. ազնիւ:

Հարցմունք:

Was war ein berühmter preussischer General in seiner Jugend?
 Hatte er damals seine Eltern noch?
 Was war die Mutter also?
 Konnte der Sohn sie unterstützen?
 Welches Mittel fand er, etwas für sie zu erwerben?
 An wessen Stelle wachte er?
 Warum wachten diese nicht selbst?
 Was machte er mit dem Gelde, daß er auf diese Weise erwarb?
 Als der König einmal bei Nacht nicht schlafen konnte, was that er?
 Als niemand kam, was that er?
 Was sah er in dem Nebenzimmer?
 Was hatte der Edelknabe vor sich liegen?
 An wen war dieser Brief gerichtet?
 Wie lautete der Anfang?
 Wieviel hatte er schon erworben?

Weckte der König ihn auf?
 Was that er überdies?
 Als der Edelknaube erwachte, was empfand er?
 Warum war er erschrocken?
 Was that er am Morgen?
 Wie bewies ihm der König sein Wohlwollen?
 Was wurde er später noch?

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՍ

ՀԱՄԱԶԱԹՆ ՈՒԹԻՒՆ ԱԾԱԿԱՆԱՑ

Ա. ՎԵՐԱԴԻՐ ԱԾԱԿԱՆ

1. Վերադիր ածականն իւր գոյականին հետ «իւրով, խոսով եւ հոգով» պէտք է համաձայնիլ: Ընդհանրապէս գոյականն յառաջ կը գրուի: Օր.

Ein armer Mann.

Die fleißigen Schüler.

Ծիֆ. 1. Բանաստեղծական լեզուի մէջ այս կանոնէն բացառութիւնք չստ կը գտնուին:

Ein Rödelin rot կարմիր վարդեակ մը.

Die Blide frei und fessellos արձակ համարձակ նայուածքները.

Klein Roland գոյականը der kleine Roland եւն:

Ծիֆ. 2. Արձակ գրուածքներու մէջ ալ քանի մը նման բացառութիւնք կը գտնուին: Օր.

Meine Mutter selig հանգուցեալ մայրս.

Fünf Zentner englisch հինգ անգղիական կենդինար:

2. Երբ վերադիր ածականին իմաստը մակբայով կամ ուրիշ յաւելուածով մը լրացեալ է, ամէնքն ալ գոյականէն յառաջ կը գրուին: Օր.

Eine schön gezeichnete Figur գեղեցիկ գծագրուած կերպարանք մը.

Eine längst vergessene Geschichte ի վաղուց մոռցուած պատմութիւն մը.

Ein mit Zuckerswasser gefülltes Glas շաքարաջրով լի գաւաթ մը.

Eine mit Soldaten und Matrosen beladene Galeere.

Զինուորներով եւ նաւաստիներով լի ջիւանաւ մը.

Բ. ՄՏՈՐՈԳԵԼԻ ԱԾԱԿԱՆ

1. Ստորագելի ածականը միշտ անփոփոխ է եւ սովորաբար բայէն վերջը կը գրուի: Բայց երբ կ'ուզուի այս ածականին ազդեցութիւն մը տալ, կրնայ նոյնն անմիջապէս նախադասութեան սկիզբը գրուիլ բայէն յառաջ: Օր.

Reich sind diese Leute nicht, aber wohlhabend.

Հարուստ չեն այս անձինք, բայց ամեն գիւրուութիւն ունին:

2. Նայնպէս կ'ըլլայ նաեւ բացազանչութեան մէջ wie էն ետքը: Օր.

Wie groß ist dieser Garten! Ո՛րչափ մեծ է այս պարտեզը.

Wie prächtig sind diese Ziergärten! Ի՜նչ շքեղ են այս հովիտները:

9. Ն Ն Դ Ի Բ Ը Ա Ժ Ա Կ Ա Ն Ա Զ

Խնդրաւոր ածականք, հայցական, տրական կամ սեռական հոլով խնդիր կ'առնուն: Այս խնդիրն ածականէ յառաջ կը գրուի:

§ 1. Հայցական հոլով խնդիր առնող ածականք:

Ատոնք այնպիսի ածականներ են՝ որոնք չափ, կշիռ, քանակ եւ դէն կը ցուցնեն: Ընդհանրապէս հայցականէն վերջը կը գրուին: Եւ են՝

schwer ծանր.

lang երկայն.

breit լայն.

alt տարեկան, տարւօք.

hoch բարձր.

tief խորունկ.

groß մեծ. bid գէր.

wert արժող, արժանի. եւն.:

Օրինակ:

Zehn Kilogramm schwer տասը քիլոգրամ ծանրութեամբ.

Die Mauer ist dreißig Meter lang.

Պատն երեսուն մէքր երկայն է.

Die Frau war sechzig Jahre alt.

Կինը վաթսուն տարեկան էր:

Սակայն երբ իբր վերագիր գործածուին՝ իրենց խնդրովը մէկտեղ գոյականէն յառաջ կը գրուին (Տես եր. 55, 2.): Օր.

Ein zehn Kilogr. schwerer Koffer (արկղ).

Ein dreißig Meter lange Mauer.

§ 2. Ցրական հոլով խնդիր առնող ածականք:

abgeneigt, abhold (մէկու մը դէմ)

գէշ տրամադրեալ, հակառակ.

ähnlich նման.

angeboren բնածին.

angemessen պատշաճ, յարմար.

angenehm հաճոյ.

bekannt ծանօթ.

begreiflich հասկնալի, բարձունքի.

bequem } յարմար, դիւր, հեշտ,

befähigt } հաճոյական.

befähigt } հաճոյական.

dankebar* երախտագէտ.

dienlich յարմար, օգտակար.]

eigen, eigentümlich սեպհական.

gleich հաւասար.

gnädig մարդասէր, բարեսիրտ.

heißsam փրկաւէտ.

hold սիրուն, շնորհալից.

lästig տաղտուկ.

lieb, teuer սիրելի.

nachtheilig } վնասակար.

schädlich } նախապաշար.

nahe մօտ.

natürlich բնական.

nützig հարկաւոր.

nützlich օգտակար.

schuldig պարտական.

treu, getreu հաւատարիմ.

fremd օտար, անծանօթ.	überlegen գերադանց.
gehorfam* հնազանդ.	verhaßt ատելի.
gemein հասարակ.	vorteilhaft շահաւոր.
geneigt միանալ. յօժարամիտ.	willkommen հաճութեամբ ընկալեալ.
gewogen, günstig նպաստաւոր.	zutünftig արդիւնաբեր. շահաւոր.
gewachsen առակ.	untergeben հպտակ.

Նմանապէս ստոնց հակառակ նշանակութիւնն ունեցող ածականք, զօ. և նմոնիկ աննման. և n angenehm անհաճոյ. և n bekannt անծանօթ. և n bequem անհանգիստ. և n treu անհաւատարիմ. և n nötig եւն:

Միտ դնելու է՝ որ տրականն այս ածականներէն յառաջ կը դրուի:

Օրինակք:

Die Liebe zur Freiheit ist dem Menschen angeboren.

Ազատութեան սէրը մարդուս բնածին է.

Die Arbeit war den Soldaten lästig.

Աշխատութիւնը զինուորացի համար տաղտուկ էր.

Das Baden ist der Gesundheit sehr zuträglich.

Լոգանալն (բաղնիք մտնելն) առողջութեան շատ օգտակար է:

Հրահանգ. 158.

Der teure Wein ist nicht immer der beste. Diese Kugel ist mehr als fünf Kilo schwer. Wie lang ist diese Straße? Sie ist zweihundert und siebenzig Meter lang. Die Feinde gruben einen vier Meter breiten Graben. Auf dem Platze steht eine ungefähre dreizehn Meter hohe Säule¹. Diese Geschichte ist allen Franzosen wohl bekannt. Zu viel trinken ist der Gesundheit nachteilig. Der König war diesem Hofmanne² sehr gewogen. Seid euern Wohltätern stets dankbar. Seid nie gefühllos gegen die Leiden eurer Mitmenschen³. Die lange Reise war dem alten Manne zu beschwerlich; er konnte sie nicht weiter fortsetzen.

¹ սիւն. ² պալատական. ³ ընկեր:

Ծարադրութիւն. 159.

Այս ծառը 33 մետր բարձր է: Ահաւաստիկ 60 ոտք երկայն պատ մը: Այս պղտիկ աղջիկն հինգ տարեկան է: Կարողս 45 ֆունտ (Pfund) ծանր[ութեամբ] արկղ մը բերաւ: Եղիպտոսի ամենաբարձր բուրգն¹ ունի 880 մետր շրջապատ² եւ 145 մետր

¹ Pyramide, էգ. ² im Umfang.

* dankbar եւ gehorsam կ'աւանդն նաեւ gegen նախադրութեամբ խնդիր:

բարձրութիւն (գերժ. եւ բարձրութիւն մը 145 մեդրի [von «է»):
 Ձեր ձին խմինէս շատ գերազանց է: Ձեզի շատ երախտազէտ
 եմ: Շունն իւր տիրոջ հաւատարիմ է: Ծառան իւր տիրոջն
 անհաւատարիմ գտնուեցաւ (գերժ. եղաւ): Ձեր ծնողաց եւ
 ուսուցչաց հնազանդ եղէք: Այս գիրքն ինծի բոլորովին ան-
 ծանօթ է: Ցղան իւր հօրն աննման է: Խօսելու այս կերպն աս
 ժողովրդեան սեպհական է:

§ 3. Սեռական հոլով խնդիր առնող ածականք:

bedürftig	{ կարօտ.	Ioş գերժ, ազատ.
benötigt	{	mächtigt (բանի մը) տէր (ըլլալ).
bewußt	գիտակ.	milde, satt յոգնած. ձանձրացած.
eingedenk	յիշելով.	şulubig պարտական.
fähig	առակ, կարող.	teihastig մասնակից, հաղորդ.
froh*	զուարթ, ուրախ.	überdüssig ձանձրացած.
getüchtig	(բանի մը) սպասող.	verbüchtig կասկածելի, կասկածաւոր.
getwis	ստոյգ. ապահով.	verluffig կորսնցընող.
kundig	տեղեակ.	voll լի, լեցուն. würdig արժանի:

Նմանապէս սեռական կ'առնուն ևս մասնիկով ասոնց հա-
 կառակ նշանակութիւնն ունեցող ածականք ալ, ինչպէս են՝ un-
 bewußt, uneingedenk, unfähig, unşulubig, unwürdig եւն: —
 Միտ գնելու է՝ որ սիրտին միշտ իւր խնդրառու ածականէն
 յառաջ կը գրուի: Օր.

Die Armen sind des Geldes bedürftig (benötigt).

Աղքատք ստակի կարօտ են.

Der Bote war des Weges nicht kundig (կամ unkundig).

Սուրհանդակը ճամբան չէր գիտեր.

Der General war des Verrats verbüchtig.

Զօրապետը մասնութիւն ըրած ըլլալու կասկածի տակ էր:

§ 4. Նախադրութեամբ խնդիր առնող ածականք:

aufmerksam auf (հոյ.)	{ մտադիր.	gefühlos gegen անզգայ.
achtſam auf	{	grausam gegen անգութ.
eiferſüchtig auf նախանձախնդիր.		höſſich gegen քաղաքավար.
eitel auf սնապարծ. պարծող.		unwiſſend in տղէտ, անտեղեակ.
ſtolz auf հպարտ, պարծող. սեգ.		verſchwenderiſch mit շուտ, վատնիչ.
fruchtbar an (որտէ) բերրի, յուսթի.		zufrieden mit գոհ.
reich an հարուստ, առատ.		begierig, gierig nach տենչացող. հե-
beſorgt für (սո) հոգ ընող, անհան-		ehrgeizig nach փառամոլ. [տամուտ.
empfänglich für ընդունակ. [գիտա.		beſchämt über (հոյ.) ամիցած.
danſtbar gegen երախտազէտ.		empfindlich über զգայուն, գիւրազ-
gleichgültig gegen անտարբեր.		froh über ուրախ. [գած.

* froh հասարակօրէն ևս նախադրութեամբ հոյստէն կ'առնուն:

frei, befreit von ազատ, զերծ.
überzeugt von համոզեալ.

bange vor զարհուրած.
fähig zu կարող, ասակ.
tauglich zu յարմար. ասակ.

Օրինակք:

Der Jüngling war begierig nach Kenntnissen.

Երիտասարդը գիտութեանց անկասցող էր.

Er war sehr besorgt für seine Gesundheit.

Անիկա իւր առողջութեանը վրայ մեծ հոգ ուներ:

Հրահանգ. 160.

Der Schüler war gleichgiltig gegen alle Ermahnungen¹ seines Lehrers. Die Feinde waren uns an Zahl weit überlegen; um so stolzer waren wir auf unsern Sieg, während der feindliche General über seine Niederlage² beschämt war. Ich bin mir keines Unrechtes bewußt. Die Auswanderer blieben ihres Vaterlandes stets eingedenk und waren niemals gleichgiltig gegen das Schicksal³ desselben. Jeder Mensch muß stets des Todes gewärtig sein, denn der Tod verschont⁴ niemand. Die Dame erschrak so sehr, daß sie der Sprache nicht mehr mächtig war. Man hielt ihn einer solchen schwarzen That nicht fähig. „Ich bin des Lebens und des Herrschens müde“, so sprach der Fürst zu seinen Söhnen. Ein mit seinem Schicksale zufriedener Mensch ist immer glücklich.

¹ ազդարարութիւն. խրատ. ² պարտութիւն. ³ բախտ, պա-
ասհար. ⁴ խնայել:

Ծարադրութիւն. 161.

Չինքն այսպիսի գործքի մը կարող չէի կարծեր (ich hielt ihn nicht). Չինքն այսպիսի ոճրի¹ մը ասակ կը համարին: Անիկա անոր նկատմամբ (beffen) շատ կասկածաւոր է: Ետն ուտեն առողջութեան շատ վնասակար է: Երիտասարդք (die jungen Leute) պէտք են առ ամենայն դը քաղաքավար ըլլալ: Չեմ սիրեր [այն] տղան, որոնք անանոց դէմ անգութ են: Չեր աշակերտացը վրայ գոհ էք: Այո, տէր իմ, անոնց վրայ գոհ եմ, անոնք դասերուն² մտադիր են: Զօրապետն իւր յաղթութեանը վրայ կը պարծէր (սեգ էր): Մարդկային կեանքն աշխատութենէ³ ու վշտէ⁴ ազատ չէ: Օտարականն ինծի ձենական⁵ գրեթէ գրուած նամակ մը ցուցուց: Կարողս գիտութեանց հետամուտ տղայ մ'է:

¹ Verbrechen, ը. ² Unterricht, -ր. եւ. ³ Mühe. ⁴ Kummer, -ր.
⁵ chinefisch.

Հիմերցում:

Der Mann mit der eisernen Maske. *Երկաթե դիմիկով մարդը:*

Einige Monate nach dem Tode des Cardinals Mazarin ereignete sich in Frankreich eine Begebenheit¹, welche nicht ihres Gleichen hat. Man schickte mit dem größten Geheimnis in das Schloß der Insel St.-Margareta, an der Provencer Küste, einen unbekannten Gefangenen, der größer als gewöhnlich, jung und von der schönsten und edelsten Gestalt² war. Dieser Gefangene trug unterwegs eine Maske, deren Kinnstück³ Stahlfedern⁴ hatte, welche ihm die Freiheit ließen, mit der Maske auf seinem Gesichte zu essen. Es war Befehl gegeben, ihn zu töten, wenn er sich entdeckte. Er blieb auf der Insel, bis ein Offizier, Namens Saint-Mars, im Jahre 1690 Oberaufseher⁵ der Bastille⁶ wurde. Dieser holte ihn auf der Insel St.-Margareta ab und führte ihn, immer verlarvt⁷, in die Bastille. Vor seiner Verführung⁸ besuchte ihn der Marquis von Louvois auf jener Insel und sprach mit ihm stehend und mit einer Achtung⁹ die an Ehrfurcht¹⁰ grenzte.

Dieser Unbekannte wurde in die Bastille geführt, wo er eine ebenso gute Wohnung wie in einem Schlosse erhielt. Man versagte¹¹ ihm nichts von dem, was er verlangte; er fand sein größtes Vergnügen an sehr feinem Weißzeug¹² und an Spitzen¹³; er spielte auf der Zither¹⁴. Man hielt ihm einen sehr guten Tisch und der Oberaufseher setzte sich selten vor ihm. Ein alter Arzt aus der Bastille, der oft diesen Menschen in seinen Krankheiten behandelt¹⁵ hatte, sagte, daß er nie sein Angesicht gesehen habe, wiewohl er öfters seine Zunge und den Rest¹⁶ seines Körpers untersucht hatte. Er war äußerst schön gewachsen¹⁷, sagte dieser Arzt; seine Haut war ein wenig gebräunt¹⁸; er erregte Interesse¹⁹ durch den bloßen Ton seiner Stimme; nie beklagte er sich über seinen Zustand, und ließ niemand merken, wer er sein könnte.

¹ դեպք. ² դեմք. ³ կզակակապ. ⁴ պողպատե զսպանակ. ⁵ գե-
րատեսուչ. ⁶ պատուար. ⁷ դիմակաւոր. ⁸ փոխադրութիւն, տեղա-
փոխութիւն. ⁹ յարգութիւն. ¹⁰ պատկառանք. ¹¹ զլանալ. ¹² կառւ.
¹³ ժանեակ. ¹⁴ կիթառ. ¹⁵ հոգալ. ¹⁶ մնացած մասը. ¹⁷ վայելահա-
սակ. ¹⁸ թխացեալ. ¹⁹ հետաքրքրութիւն:

Հարցմունք:

Was begab sich bald nach dem Tode des Cardinals Mazarin?
Wen schickte man auf das Schloß der Insel St.-Margareta?
Wo liegt diese Insel?

Wohin führte ihn Saint-Mars?
 Wer hatte ihn vor seiner Verführung besucht?
 Wie hatte er sich gegen ihn benommen?
 Was erhielt der Unbekannte in der Bastille?
 Woran fand er sein größtes Vergnügen?
 Wer behandelte ihn in seinen Krankheiten?
 Was sagte dieser Arzt öfters?

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԴԱՍ

ԲԱՅԵՐՈՒ ԽՆԴՐԱՌՈՒԹԻՒՆՔ

Վերգործական բայերն հասարակօրէն հայտնի չունին խնդիր կ'առնուն: Օր. Der Vater liebt das Kind; ich schreibe einen Brief. Բայց կան բայեր ալ՝ որոնք ուղղական, սեռական, արական եւ կամ ներգործութեամբ խնդիր կ'առնուն:

Ա. Ուղղական հայտնի խնդիր առնող բայեր:

1. Հետեւեալ բայերը կրնան ունենալ երկու ուղղական, որոնց մին անուն բային է, իսկ միւսն նիւթը կամ առարկան կը ցուցնէ:

sein ըլլալ.
 werden ըլլալ.
 bleiben մնալ.

scheinen երեւալ, թուել.
 heißen կոչուիլ, անուանուիլ.

Օրինակք:

Napoleon war ein großer Feldherr.
 Der junge Mensch ist Soldat geworden.
 Das scheint ein guter Plan.

2. Հետեւեալ բայերը՝ որ ներգործականի մէջ կրկին հայցական խնդիր կ'առնուն, կրաւորականի մէջ կրկին ուղղականով կը գործածուին.

nennen կոչել, անուանել. schimpfen թշնամանել, նախառել.
 heißen (Կրի.) կոչել. scheitern կշտամբել.

Օրինակք:

Der König Ludwig IX. wurde der Heilige genannt.

3. Ernennen անուանել. erwählen ընտրել եւ machen ընել (կր. ըլլալ) բայերը՝ որ հայերէն կրաւորականի մէջ կրկին ուղղական ունին, գերմաներէնի մէջ չա նախադրութեամբ (եղ. յօդով = zum) խնդիր կ'ուզեն (Տես եր. 3, 5): Օր.

Herr M. ist zum Hauptmann ernannt worden.
 Տէր Ա. հարկւրապետ անուանեցաւ:

Բ. Տրական հոլով խնդիր տունող բայեր:

1. Հետեւեալ բայերն գերմ.ի մէջ տրական հոլով կ'առնուն անձ ցուցընող խնդիրը:

abraten հակառակ խորհուրդ տալ.	†einfallen միտքն իյնալ. գալ.
antworten պատասխանել.	†einleuchten յայտ յանդիման ըլլալ.
anhängen կպչել, կցել. յարել.	†entfliehen փախչել.
ansehen յարմար ըլլալ, յարմարիլ.	†entgehen } պրծիլ, ազատիլ.
†ausweichen* խոյս տալ, խորշիլ.	†entkommen } պրծիլ, ազատիլ.
befehlen հրամայել.	†entlaufen } պրծիլ, ազատիլ.
†begegnen պատահել, հանդիպիլ.	†entninnen } պրծիլ, ազատիլ.
behagen հաճոյ ըլլալ. յարմարիլ.	†entsprechen թմայապատասխանել.
†bekommen (բան մը մէկուն) առիկ կամ գել գալ, օգորտար կամ փութար ըլլալ.	†erlauben թոյլ տալ.
bevorstehen (չարիք մը...) վերահաս մտադրուտ ըլլալ.	†fehlen, mangeln պակսիլ.
beistimmen } հաւանութիւն տալ.	†fluchen անիծ(ան)ել.
beipflichten } հաւանիլ.	†floigen ետեւէն երթալ, հետեւիլ.
beistehen օգնել.	†gebühren պատկանիլ.
danken շնորհակալ ըլլալ.	†gefallen հաճոյ ըլլալ.
bienen ծառայել.	†gehören հնազանդիլ.
drohen սպառնալ.	†gehören վերաբերիլ.
geziemen կամ ziemen յարմարիլ.	†gelingen յաջողել.
glauben հաւատալ.	†genügen բաւել. [խոհիլ.
gleiches նմանիլ, հաւասարիլ.	†reichen (բանի մը) դառնալ, փոխիլ.
helfen օգնել.	†sich unterwerfen հպատակիլ.
hulbigen շուք դնել, միծարանքն լեւծիտ լուսաւորել. [յայտնել.	†verbieten արգելաւ.
nachahmten նմանիլ, նմանող ըլլալ.	†vorangehen առջեւէն երթալ.
sich nähern մերձենալ.	†vorbeugen (բանի մը) առջեւն առնուլ.
nützen օգտել.	†vorwerfen յանդիմանել.
passen յարմարիլ.	†wehe thun վշտադրել, ցաւցրնել.
raten խորհուրդ տալ.	†wehren արգելիլ, խափանել.
sagen բռնել.	†weichen տեղի տալ, զիջանիլ.
sichaden փնասել.	†widerfahren պատահիլ, դիպել.
scheinen երեւալ.	†widerstehen } դէմ դնել, դառնիլ.
sichweichein շողջորթել.	†widerstehen } դէմ դնել, դառնիլ.
steuern դարման տանիլ. խափանել.	†widersprechen դէմ խօսիլ.
trauen, vertrauen վստահիլ.	†widerstreben հակառակիլ.
mißtrauen չվստահիլ. [նալ.	†willfahren զիջանիլ, յարմարիլ.
trogen խրոխտել. ընդդէմ դառնիլ.	†zuhören լսել, միտ դնել.
†unterliegen ընկնիլ. յաղթուիլ.	†zukommen (մէկուն) մաս՝ բաժին իյնալ. պատկանիլ.
	†zuworkommen (մէկուն) ինք զինքը պատրաստարկամ ցուցընել. կանխել.

Եւ ասոնցմէ զատ ab, an, auf, bei, ein, entgegen, nach, unter, vor, wider, zu մասնիկներով բաղադրեալ բայերուն մեծագոյն մասը:

* խաւանիլ բայերն sein օժանդակով կը խոնարհին:

Օրինակք :

Warum danken Sie Ihrem Lehrer nicht?
Der Diener folgte seinem Herrn.
Wollen Sie mir helfen?
Ich drohte dem Soldaten ihn zu erschießen.

2. Հետեւեալ բայերը՝ որ կրկին խնդիր կ'առնուն,
ան ձը արհաւել առարկան հայցական հոլով կ'ուզեն:

anbieten բնծայել, մատուցանել.	nehmen առնուլ.
anvertrauen վստահել.	sagen քսել.
aussetzen տալ. շնորհել. կտակա-	schenken պարգեւել.
bringen բերել. [Թողուլ.	schicken խաւրել.
empfehlen յանձնել.	schulden պարտական բլլալ.
entreißen յափշտակել, կորզել.	stehlen գողնալ.
erzählen պատմել.	verdanken (բան մը մէկուն) պարտա-
geben տալ.	կան բլլալ.
gewähren շնորհել, տալ.	verzeihen ներել.
leihen փոխ տալ.	verschaffen հոգալ. հայթայթել.
leisten (ծառայութիւն) մատուցա-	vorlesen առջեւը կարդալ.
liefern հայթայթել. [նել.	widmen (հիւր զինքը) բանի մը տալ.
mitteilen հաղորդել.	zeigen ցուցնել.

Օրինակք.

Geben Sie dem Knaben*) das Buch.
Sagen Sie mir die Wahrheit.
Der Fürst schenkte dem Kinde zwei Mark.
Ich las der Gräfin ein Kapitel vor.

Հրահանգ. 162.

1. Mein Bedienter ist ein ehrlicher Mann. Ein Narr bleibt immer ein Narr. Das scheint ein glücklicher Gedanke. Mein Neffe ist Offizier geworden. Der Fremde wurde für einen Betrüger¹ erklärt. Ich habe meinem Freunde abgeraten, dieses Werk herauszugeben². Was hat man Ihnen geantwortet? Man hat mir gar nichts geantwortet. Diese Wohnung steht mir nicht an; sie ist zu klein für mich. Als der Redner geendigt hatte, stimmte (pflichtete) ihm die ganze Versammlung bei. Der Fürst ahnte³ das Glück nicht, welches ihm bevorstand.

2. Trinken Sie gern Bier? Ich trinke es gerne; aber es bekommt mir nicht gut; es schadet meiner Gesundheit. Die Kinder,

¹ խաբեայ. ² հրատարակել. ³ գուշակել.

* Միտ դնելու է որ գերմ.ի մէջ արհաւել հայցականէն յառաջ կը գրուի:

welche ihren Eltern nicht gehorchen, mißfallen Gott. Er zeigte seinem Freunde die Bilder. Dieser Kammerdiener diente dem Grafen von B. dreißig Jahre lang mit der größten Treue und Anhänglichkeit. Diese Stelle⁴ ist dem gelehrten Professor entgangen, sonst würde er gewiß eine lange Abhandlung⁵ darüber geschrieben haben. Der Dieb ist dem Gefängniswärter⁶ entlaufen. Ich begegnete heute einem meiner alten Freunde, welcher gesonnen⁷ ist, dieses Frühjahr⁸ nach Italien zu reisen. Ich riet ihm sehr, seine Reise nicht lange zu verschieben⁹.

⁴ (գրքի) տեղիք. ⁵ ճառ, գրուածք. ⁶ բանտապահ. ⁷ մտք ունի. ⁸ գարուն. ⁹ յապաղել:

Շարադրութիւն. 163.

1. Այս գործավարն աշխատասէր մարդ մ'է: Եղբայրս կ'ուզէ զինուոր բլլալ: Այս օտարականն ինծի պատուաւոր մարդ չ'երեւար: Ես շուտով (bald) պիտի ծերանամ: Աւտորիոյ արդի (jetzig) կայսրն Փրանկիսկոս-Յովսէփ (Franz Josef) կը կոչուի: Կիկերոն հայր հայրենեաց կոչուեցաւ: Չեր հոն տեսած տունը պապին կը վերաբերի: Այս նկարն (Gemälde) ինծի անհաճոյ է. (անիկա) գէշ նկարուած է: Օտարականին ճամբան ցուցէք: Բարի քրիստոնեայ մը պէտք է աղքատաց օգնել: Այս ստախօսին կը հաւատամք: Ոչ, իրեն չեմ հաւատար:

2. Ջինուորը նեղութիւն կրեց (Mühe haben) մահուընէ պրծելու համար: Պէտք չէ մեծերը շողջարթել: Ահաւասիկ երեւելի մարդ մը. իրեն նմանեցէք: Այս մարդուն ուր պատահեցաւ: Իրեն պտըտելու գացած ատեն¹ պատահեցայ: Եթէ կ'ուզէք ինծի լսել, ձեզի այս պրանչելի² գրքէն գլուխ մը կ'ուզեմ կարդալ (vorlesen ապր.): Անիկա կ'ուզէր ինծի այցելութիւն մ'ընել, բայց ես իրեն կանխեցի: Կարքեդոնացիք (Karthager) Բեկուլոսին (Regulus) անգութ մահ մը (mit einem ...) սպառնացին, եթէ իրեն չ'աջողէր³ Հռովմայեցւոց հետ խաղաղութիւն ընել⁴:

¹ auf dem Spaziergang. ² vortrefflich. ³ gelingen. ⁴ Friebe schließen.

Գ. Սեռական հոլով խնդիր առնող բայեր:

Հետեւեալ բայերն երբ երկու խնդիր ունենան անձ ցուցնող խնդիրն հայցական իսկ առարկան սեռական կը գրուի.

anklagen, beschuldigen *ամբաստանել*. erwähnen* *յիշատակել*. *յիշատակ-
bedürften** *պէտք հարկաւորութիւն կուծիւն բնել*.
ունենալ.
berauben *զրկել*. *մերկացընել*. *կո-
ղոպել*.
entbinden *արձակել*. *տնօրինել*.
entlassen *արձակել*.
entwöhnen *ունեցած սովորութիւնը
թողուլ տալ*.
ermangeln *պակեիլ*.
gedenken *յիշել*.
lachen* *ծիծաղիլ*.
schonen* *խնայել*.
spotten* *ծաղրել*.
überheben (*մէկուն*) *խնայել*.
überführen *համագել*. *յաղթահարել*.
versichern *ապահովել*.
würdigen *պատուել*.

Հետեւեալք փոխադարձ են.

sich annehmen <i>փոյթ տանիլ</i> .	sich erinnern } <i>յիշել</i> .
sich bedienen <i>գործածել</i> .	sich entsinnen }
sich befeißigen, <i>լռ. կամ</i> befeißigen, <i>լռ. զրաղիլ, պարապել</i> .	sich erbarmen* <i>գթալ</i> .
sich bemächtigen <i>տիրել</i> .	sich erwehren <i>ինք զինքը պաշտպանել</i> .
sich entäußern <i>հրաժարիլ (բանէ սիւնէ)</i> .	sich erfreuen <i>ուրախանալ</i> . 2. <i>վայել</i> .
sich enthalten <i>ժուժկալիլ (մը)</i> .	sich rühmen <i>պարծիլ</i> . <i>[ել]</i> .
sich entlebigen } (<i>բանէ մը</i>) <i>ինք</i>	sich schämen* <i>ամշնալ</i> .
sich entschlagen } <i>զինքն ազատել</i> .	sich versehen (<i>բանի մը</i>) <i>սպասել, ակն ունել</i> .
	<i>վրայէն նետել</i> .

Օրինակք:

Wer kann ihn des Verraths beschuldigen?

Ո՛վ կրնայ զինքն իրրեւ մատնել ամբաստանել.

Man hat mich meines Geldes beraubt ստակս կողոպտեցին.

Gedenken Sie der Armen! Աղքատներն յիշեցէք (հազարէք):

Ծնի. Դիտելի են նաեւ հետեւեալ սեռական խնդրով բացա-
տրութիւնք.

Hungers sterben *անօթութենէն մեռնիլ*.

Eines plötzlichen Todes sterben *յանկարծամահ ըլլալ*.

Seines Weges gehen *իւր ճամբան երթալ*.

Der Meinung *կամ* der Ansicht sein (*այս կամ այն*) *կարծիքն ունենալ*.

Gutes Mutes sein *աղէկ քաջասրտութիւն ունենալ, անվեհեր ըլլալ*.

Willens sein *կամք ունենալ*.

Des Zieles versehen *նպատակէն շեղիլ*.

Dies ist nicht der Mühe wert *ստիկա աշխատութիւն չ'արժէր*.

Einen des Landes verweisen *մէկն պըտրել*.

Harret des Herrn *ի Տէր յուսացէք*.

Es jammert mich seiner *զրան կը գթամ*.

Ich lasse mich gerne eines Bessern belehren.

Ա՛րդ թող կու տամ որ սխալմունքս ինծի իմացընեն:

* bedürften (նեղ. ւծ bedarf), erwähnen եւ schonen հայցական ալ
կ'աւանդ. լաշն, spotten, sich erbarmen եւ sich schämen կրնան նաեւ
նախադրութեամբ հայցական հոլով խնդիր առնուլ:

Հրահանգ. 164.

Was für eines Verbrechens ist dieser Mann angeklagt? Man klagt ihn eines Mordes¹ an. Die Frau hat sich des armen Kindes angenommen und ihm einige Kleidungsstücke gegeben (geschenkt). Die Polizei hat sich der Diebe versichert. Meine Großmutter erfreut sich in ihrem hohen Alter noch einer guten Gesundheit. Warum bedient sich dieser Mann einer Krücke?² Weil er einen lahmen Fuß hat. Wir wollen des empfangenen Bösen nicht gedenken. Ich bedarf Ihres Beistandes³ jetzt nicht mehr. Enthaltet euch des Branntweines⁴, denn er zerstört die Gesundheit. Einer großen Furcht sind wir entledigt. Wilhelm ist einer Unwahrheit überführt worden. Ich ging an ihr vorbei und würdigte sie keines Blickes⁵. Die Räuber bemächtigten sich meines Koffers.

¹ սպանութիւն. ² անթայցուպ, նեցուկ. ³ օգնութիւն, ձեռնառութիւն. ⁴ օղի, ցքի. ⁵ նայուածք:

Հրահանգ. 165.

Ich glaube Sie zu kennen, mein Herr, aber ich kann mich Ihrer nicht erinnern. Entschlagen Sie sich dieser trüben Gedanken. Sie werden Ihr Unglück nur noch vergrößern. Erbarmet euch der Armen und Unglücklichen. Gehen Sie ruhig Ihres Weges, sonst fallen Sie der Polizei in die Hände. Harret des Herrn (կամ auf den Herrn), er wird euch nicht verlassen. Es ist der Mühe wert, diese Reise zu unternehmen. Ich bin nicht dieser Ansicht; ich glaube vielmehr, man sollte sich aller weiteren Schritte enthalten. Nachdem ich mehrere Nächte gewacht hatte, konnte ich mich des Schlafes nicht mehr erwehren. Wir leben der Hoffnung, daß die Zeiten bald besser werden. Mein Hausherr (տանուտէր) ist heute eines plötzlichen Todes gestorben; gestern war er noch ganz gesund und munter. Der Kranke muß der Ruhe pflegen, sonst kann er nicht genesen.

Ծարադրութիւն. 166.

1. Բանտարկեալն գողութեան¹ մը համար ամբաստանուած է: Սուր դանակի մը պէտք ունիմ, այս միտը կորելու համար: Չմեռը ծառերն իրենց տերեւներէն մերկացուած են: Ջինուորները բերդին² տիրեցին: Բեդիսար³ բոլոր իւր պատուա-

¹ der Diebstahl. ² die Festung. ³ Belisar.

ախճաններէն⁴ մերկացուեցաւ եւ բանտ դրուեցաւ: Հրեայք խողի մսէն⁵ կը ժուժկալեն՝ ըստ օրինաց Մովսիսի⁶: Միբայտ⁷ չունենալու⁸ դանակ մը գործածեցի: Ուրչափ ատենէ ի վեր ահնոց⁹ կը գործածէք: Ութեւասաներորդ տարուէս ի վեր զայն կը գործածեմ: Այժմէք ձեր վարմանցը¹⁰ վրայ: Զօրապետն իւր այցելութեամբն զիս պատուեց:

2. Ինծի համար պարտք մ'էր՝ ճշմարտութեան [վրայ] ինք զինքս ապահովեցնելը: Արդարակորով¹¹ մարդն չարիքը կը մոռնայ. բայց բարիքը¹² կը յիշէ: Աւ չեմ յիշեր [այն] վայրկեանը, յորում (wo) աշուրներս բացի: Հենրիկոս եղբայրս կը յիշէք՝ Այո, զինքը լաւ կը յիշեմ: Գիրքը՝ որուն յիշատակութիւնը կ'ընէք, գարձեալ գտնուեցաւ: Կը տեսնեմ, որ գեռ աղէկ առողջութիւն մը կը վայելէք: Թագաւորն իւր շքեղութիւնը¹³ մերկացաւ եւ առանձնութեան¹⁴ մէջ քաշուեցաւ¹⁵: Չեմ կործեր, որ կայսրն իմ կարծիքս ունենայ: Այս գնդին զինուորները ամբողջ արշաւանաց¹⁶ տան միշտ աղէկ քաջարտութիւն ցուցուցին (ունեցան):

⁴ die Würde. ⁵ das Schweinefleisch. ⁶ Moses. ⁷ die Schere. ⁸ die Brille. ⁹ das Betragen. ¹⁰ rechtchaffen. ¹¹ die Wohlthat. ¹² die Herrlichkeit. ¹³ die Einsamkeit. ¹⁴ sich zurückziehen. ¹⁵ der Selbstzug.

Դ. Նախագրութեամբ խնդիր առնող բայեր:

Կան բայեր՝ որ նախագրութեամբ խնդիր կ'ուզեն: Ահաւաստիկ աստից ամէնէն գործածականներն.

Առ.

Adressieren an (հոգ.) (նամակ մը) մէկուն ուղղել.

Denken an (հոգ.) ... վրայ մտածել.

Sich gewöhnen an (հոգ.) (բանի մը) վարժիլ.

Sich wenden an (հոգ.) դիմել առ ...

Übertreffen an (որ.) (բանի մը մէջ) գերազանցել.

Sterben an (որ.) ... էն մեռնիլ.

Sich anlehnen an (հոգ.) ... ին կռթնիլ.

Glauben an (հոգ.) ... ին հաւատալ.

Schreiben an (հոգ.) գրել (մէկ)ուն.

Teilnehmen an (որ.) (բանի մը) մասնակից ըլլալ.

Zweifeln an (որ.) ... վրայ տարակուսիլ.

Verzweifeln an (որ.) (բանէ մը) յուսահատիլ.

Erinnern an (հոգ.) (մէկուն բան մը) յիշեցնել.

Sich erinnern an (հոգ.), gedenken an յիշել.

5*

Hindern an (որ.) արգելք ըլլալ, խափանել.
 Sich rächen an (որ.) ոխ առնուլ (մէկէ մը).
 Es mangelt an Brot հաց կը պակսի.
 An die Thüre klopfen դուռը զարնել:

Auf.

Nichtgeben auf (հոգ.) միտ դնել (բանի մը).
 Sich verlassen auf (հոգ.) (մէկուն) վստահիլ.
 Antworten auf (հոգ.) պատասխանել.
 Zählen auf (jem.) (մէկուն) վրայ վստահիլ՝ յոյսը դնել.
 Vertrauen auf (հոգ.) վստահիլ. [մնալ.
 Bestehen կամ beharren auf (որ.) (բանի մը վրայ) պնդել,
 Warten auf (հոգ.) (մէկուն, բանի մը) սպասել.
 Sich belaufen auf (հոգ.) ելլել, բարձրանալ.
 Auf der Jagd sein որսի գացած ըլլալ.
 Auf dem Wege sein ճամբուն վրայ ըլլալ.
 Verzichten auf (հոգ.) (բանէ մը) հրաժարիլ:

Aus.

Bestehen aus բաղկանալ. Übersetzen aus թարգմանել.
 Trinken aus խմել. Aus den Augen verlieren աչքին
 Werden aus բան մ'ըլլալ. առջեւէն կորսնցընել:

Bei.

Beschwören bei (Gott) (յանուն Աստուծոյ) երդուընցընել.
 Geld bei sich haben քովը ստակ ունենալ.
 Bei der Hand nehmen ձեռքէն բռնել.
 Bei Seite legen մէկդի թողուլ:

Für.

Bürgen für երաշխաւոր ըլլալ.
 Gut stehen für etwas բանի մը համար երաշխաւոր ըլլալ.
 Danken für շնորհակալ ըլլալ.
 Sorgen für etwas բանի մը վրայ հոգ ընել.
 Halten für համարիլ, կարծել:

Gegen.

Verstoßen gegen (օրինաց) դէմ պակսիլ:

In.

Sich mischen կամ mengen in (հոգ.) մէջը խառնուիլ.

In die Sinne fallen *մտքը գալ՝ իյնալ*.
 Im Bette liegt *պառկել*.
 Sich in den Finger schneiden *մառ կտրել*.
 Im Begriff sein *կամ* stehen *մտք ունենալ*.
 In's Ohr sagen *ականջէն վար զրուցել*.
 Bestehen in (բանի մը) վրայ *կայանալ*.
 In's Gesicht sagen *երեսն ի վեր բռնել*.
 In die Flucht schlagen *փախցընել*.
 In die Arme nehmen *բազկաց մէջ առնուլ*.
 Einwilligen in etwas (էջ) բանի մը *հաւանդիլ, հաւանու-
 թիւն առլ*.

Mit.

Anfangen mit etwas *բանէ մը սկսիլ*.
 Mit Stillschweigen übergehen *լռութեամբ անցնիլ*.
 Die Zeit mit Spielen vertreiben *ժամանակը խաղալով ան-*
 Sich abgeben mit (բանի մը) պատաղել, զբաղել. *[ցընել*.
 Sich beschäftigen mit (բանով մը) *զբաղիլ*.
 Vereinigen mit *միացընել*.
 Sprechen *կամ* reden mit jemand *մէկուն (հետ) խօսիլ*.
 Vergleichen mit *համեմատել*. *[թել*.
 Versorgen *կամ* versorgen mit (բան մը) *հոգալ, հայլծայ-*
 Mitteil haben mit jemand *մէկուն վրայ դիմալ*.
 Was machen Sie mit diesem Gelde *աս ստակն ի՞նչ կ'ընէք*.
 Mit Füßen treten *ստից կոխան՝ սանակոխ ընել*.

Հարանգ. 167.

An wen denken Sie? Ich denke an meine Mutter. Die Römer übertrafen alle Nationen an Tapferkeit. Ich werde an Ihrem Spiele teilnehmen. Wenden Sie sich an den Herrn Minister. Man kann sich nicht immer auf die Menschen verlassen. Auf wen warten Sie? Ich warte auf den Briefträger; er wird mir einen Brief bringen. Ich trinke nicht aus diesem Glas; es ist nicht rein. Die Schüler dieser Klasse übersetzen aus dem Armenischen ins Deutsche. Legen Sie dieses Buch bei Seite. Wer bürgt für den Erfolg (*յաջողութիւն*)? Ich hielt diesen Herrn für einen Italiener. Die Feinde wurden in die Flucht geschlagen. Womit beschäftigen Sie sich jetzt? Ich studiere Deutsch. Haben Sie Mitleid mit dieser armen Frau.

Շարադրութիւն. 168.

Արկէք դուռը, Ձեզի պիտի բանան: Այս լըյն ճշմարտութեանը վրայ կը տարակուսէք: Այո, անոր վրայ կը տարակուսիմ: Խեղճ մարդը տենդէ՜ մեռաւ: Գիտէք, որուն վրայ կը մտածեմ: Կարծեմ թէ իմ վրաս կը մտածէք: Որուն գրեցիք: Աներձագիս՝ գրեցի: Բարի քրիստոնեայ մը պէտք չէ իւր թշնամիներէն ո՞ր առնուլ: Որուն վրայ կը գնէք վստահութիւնս: Աստուծոյ եւ Ձեր վրայ կը գնեմ վստահութիւնս: Հարցմանս պատասխան առէք: Դերձակին հաշիւը հարիւր Փրանքի կ'ելլէ: Հայրս որսի գացած է: Աս դաւաթէն մի խմէք. (անիկա) մաքուր չէ: Ի՞նչ կ'ընէք հոն: Հայերէնէն գերմաներէն կը թարգմանեմ: Կարողոս ի՞նչ եղած է: Ձեմ գիտեր ի՞նչ եղած է: Կարծեմ թէ զինուոր եղած է: Քովերնիդ ստակ ունի՞ք: Այո, տասնուհինք Փրանք ունիմ: Աս աղբւն ձեռքէն բռնեցէք: Ձեր բարեարտութեանը՝ շնորհակալ եմ: Այս գրքերուն պէտք է միտ գնել: Ձեռնիկ կը կարծէք: Ես զձեզ պատուաւոր մարդ մը կը համարիմ: Կարողոս պառկած է: Այս գործքին՝ մի խառնուիք: Ձեր հօրը հետ խօսեցաք: Ոչ, տէր իմ, դեռ չէ. վաղը պիտի խօսիմ իրեն հետ:

1 Fieber, ւ. 2 Schwager, -ր. 3 Güte, էդ. 4 Sache, էդ.

Պաշ.

Abreisen nach ճամբարդութիւն ընել. Օր. Ich reise nach
Gehen nach. Օր. Ich gehe nach Hause. [Paris.
Sich begeben nach (Paris) (Բարիդ) երթալ.
Zielen nach նշան առնուլ.
Streben nach բանի մը ետեւէն ըլլալ.
Fragen nach (Աէկը) հարցընել.
Sich sehnen nach, verlangen nach (բանի մը) բաղձալ.
Sich rühen nach Աէկը փնտռելու մարդ խաւրիլ, կանչել աալ.
Sich richten nach բանի մը համաձայնիլ.
Nach Wein riechen գինի հոտիլ:

Über.

Urteilen über (հոյ.) դատաստան կտրել. [դատ ընել.
Klagen über sich beklagen über (հոյ.) վրան արտնջել, դան-
Erröten über (հոյ.) (բանի մը վրայ) կարմրիլ, ամբնալ.
Rachen über (հոյ.) ծիծաղել.

Spotten über (հյց.) ծաղրել.
 Verfügen über (հյց.) տրամադրութիւն ընել.
 Sich wundern über (հյց.) զարմանալ.
 Sich freuen über (հյց.) ուրախանալ.
 Nachdenken über } խորհիլ, մտածել.
 Sich besinnen über }
 Sich unterhalten über (հյց.) բանի մը վրայ խօսակցիլ.
 Herrschen über (հյց.) տիրել.
 Sich erkundigen über տեղեկութիւն առնուլ.
 Sich schämen über (հյց.) ամչնալ.
 Streiten über (հյց.) վիճել. [նալ:
 Sich ärgern über (հյց.) դժկամակիլ, վշտանալ, բարկա-

Um.

Spielen um (Geld) (ստակով) խաղալ.
 Sich (be)kummern um հոգ ընել (բանի մը համար).
 Bitten um (մէկէն բան մը) խնդրել.
 Sich streiten um վիճել, կռուիլ.
 Sich bewerben um բանի մը հետամուտ ըլլալ.
 Um Verzeihung bitten թողութիւն խնդրել.
 Einem um den Hals fallen մէկուն վիզը փաթթուիլ.
 Es ist um mich geschehen վճարեալ է վասն իմ.
 Er hat sich um 4 Mark geirrt 4 մարդով խաբուեցաւ:

Unter.

Wählen unter (որ.) ընտրութիւն ընել ի մէջ...
 Unter Segel gehen պարզեալ առաջատանով երթալ.
 Wasser unter den Wein gießen գինւոյ մէջ ջուր խառնել:

Von.

Sprechen von etwas բանի մը վրայ խօսիլ.
 Herkommen von jemand մէկուն քովէն (անէն) գալ.
 Befreien von (բանէ մը) ազատել, ղերծուցանել.
 Abweichen von զարտուղիլ.
 Sich nähren կամ leben von (բանով մը) սնանիլ, ապրիլ:

Vor.

Sich fürchten vor (որ.) (բանէ մը) վախնալ.
 Sich hüten vor (որ.) բանէ մը զգուշանալ.
 Zittern vor (որ.) դողալ (ի ջրակէ).

Jemand warnen vor (որ.) մէկը (վաճառէ մը) զգուշացնել.
Weinen vor Freude ուրախութենէն լալ.

Vor Mäusen liegen խարխուսնեամբ կենալ.

Vor Kälte sterben ցրտէն մեռնիլ. [մարիլ:

Den Vorzug geben vor (որ.) (մէկէ մը) նախաձեռնար հա-

Յս.

Zu Bette gehen պառկիլ. պառկելու երթալ.

Zum Gefangenen machen (զմէկը) կալանաւորել. գերի բռնել:

Հրահանգ. 169.

Nach wem fragt man? Man fragt nach Ihrem Vater. Man muß gleich nach dem Arzte schicken. Urteilen Sie über meine Verlegenheit? Die ganze Familie freute sich über die Rückkehr des Herrn Franz. Streiten wir nicht länger über diese Sache; denn jeder will recht haben. Ich trinke keinen Wein; ich werde um ein wenig Wasser bitten. Wann ist das Schiff unter Segel gegangen? Vor einer Stunde. Wovon sprechen Sie, meine Herren? Wir unterhalten uns über die Musik. Wenn der Winter sehr kalt ist, sterben viele Vögel vor Kälte und vor Hunger. Der Elefant nährt sich von Gras, Blättern, Heu und Reis². Hüten Sie sich vor diesem jungen Manne; er ist ein Augenichts³.

¹ շփոթութիւն, վարանում. ² բրինձ. ³ անպիտան, ստահակ.

Շարադրութիւն. 170.

Տէր Միւլլեր Բարիզ դացած (ճամբորդութիւն ըրած) է: Տղան հիւանդ է, պէտք է բժիշկ կանչել տալ: Աս մարդը գինի կը հոտի: Մտածեցէք (դատեցէք) իմ զարմանքս¹: Ի՞նչ բանի վրայ կը արտնջէք: Սափրչիս² վրայ կը գանգատիմ: Դրժբախտները մի ծաղրէք: Տէր Եդուարդը (Eduard) կը ծանչնա՞ք: Այ, բայց իրեն վրայ տեղեկութիւն պիտի առնում: Այս բանիս վրայ քիչ մը մտածեցէք: Իւր քաջասարտութեանը վրայ զարմացայ: Երիտասարդը տեղւոյ³ մը համար հետամուտ էր: Տէր իմ, դուք քսան ֆրանքով խաբուած էք: Ի՞նչ բանի վրայ կը խօսիք: Մեր ժողովրդապետին⁴ մահուանը վրայ կը խօսինք: Պէտք էիք ձեր վարմանը վրայ ամչնալ (կարմրիլ): Տղաք այս չնէն կը վախնան: Իմ վրաս անհանգիստ մի ըլլաք. ճամբան կը գտնեմ (այդ-): Պղտիկ աղջիկը ուրախութենէն կու լայ, վաճառ զի մայրը հասած է: Հիմայ դացէք պառկելու. ժամը տասն է: Զօրապետը գերի բռնուեցաւ եւ Բարիզ տարուեցաւ⁵:

¹ Erstaunen, չ. ² Barbier, որ. ³ Stelle, էջ. ⁴ Pfarrer. ⁵ führen.

Ընթերցանած:

Der Mann mit der eisernen Maske. (47-2.)

Dieser Unbekannte starb im Jahre 1703 und wurde bei Nacht in der St.-Paulus-Pfarrrei¹ begraben. Was das Erstaunen verdoppelt, ist, daß, als man ihn nach St.-Margaret-Insel schickte, in Europa kein angesehenener Mann verschwand. Und doch war dieser Gefangene ohne Zweifel ein solcher; denn Folgendes hatte sich in den ersten Tagen, da er auf der Insel war, zuge- tragen²: Der Oberaufseher stellte selbst die Schüssel³ auf den Tisch, und nachdem er ihn eingeschlossen hatte, ging er weg. Einst schrieb der Gefangene etwas auf einen silbernen Teller und warf den Teller zum Fenster hinaus, gegen ein Schiff, welches am Ufer lag, fast am Fuße des Turmes. Der Fischer, dem dieses Schiff gehörte, hob den Teller auf und brachte ihn dem Oberaufseher zurück. Er- staunt fragte dieser den Fischer: „Haben Sie gelesen, was auf diesem Teller geschrieben steht, und hat ihn jemand in Ihren Händen gesehen?“ — Dieser Mann wurde festgehalten⁴, bis der Aufseher sich wohl versichert hatte, daß er nicht lesen könne, und daß der Teller von niemand gesehen worden sei. „Gehen Sie“, sagte er, „Sie sind sehr glücklich, daß Sie nicht lesen können.“

Herr von Chamillart war der letzte Minister⁵, der um dieses sonderbare Geheimnis wußte. Der Marschall⁶ La Feuillade, sein Tochtermann⁷, bat ihn bei seinem Tode auf den Knien, ihm an- zuvertrauen, wer der Mann wäre, den man nie anders kannte, als unter dem Namen: „Der Mann mit der eisernen Maske“. Chamillart antwortete ihm, daß es ein Staatsgeheimnis⁸ sei, und daß er einen Eid geleistet habe (*երդումս ըրած է*), es nie zu entdecken.

¹ Ժողովրդապետութիւն. ² Հանգիպիլ. ³ սկաւառակ. ⁴ բանտար- 4ել. ⁵ պաշտօնեայ. ⁶ սպարապետ. ⁷ փեսայ. ⁸ տէրութեան գաղտնիք:

Հարցմունք:

Wann starb dieser Unbekannte?

Was verdoppelte das Erstaunen der damaligen Welt?

Wo wurde er begraben? — Was trug sich einst auf der Insel zu?

Wie fragte der Oberaufseher den Fischer?

Was geschah sodann diesem Manne?

Wie lange wurde er festgehalten?

Mit welchen Worten wurde er entlassen?

Wer war der letzte, der um dieses Geheimnis wußte?

Welche Antwort gab Chamillart dem Marschall La Feuillade?

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍ

ՆԱԽԱԴԻՐՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆԸ ՎՐԱՅ
ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Այնպէս լեզուի մը համար անկարելի է նախադրութեանց գործածութեան եւ գոյականներու, բայերու կամ ուրիշ մասանց բանի հետ ունեցած յարաբերութեանցը մասին հաստատուն կանոններ տալ: Արդէն Ա. Մասին մէջ (Խ. Դաս) իրենց այլեւայլ նշանակութիւնները նշանակեցինք, հոս կը գննէք քանի մը նախադրութեամբ բացատրութիւններ՝ ամէնէն աւելի գործածականներէն, որոնցմով կրնայ աշակերտը շատ աւելի դիւրաւ իմանալ անոնց իմաստն եւ զանազան գրից մէջ առած տեղակ տեսակ նշանակութիւնները: Դիւրաւ գտնելու համար այբուբենի կարգաւ կը գնենք:

Առ, —, է, +ով:

Այս նախադրութեան սովորական նշանակութիւնն է,
—, +ով: Օր.

Ein Brief an mich (կամ für mich) առ իս (ուղղեալ) նամակ մը.
Frankfurt am (an dem) Main ֆրանքֆուրդ առ Մայնի
(Մայնի քով):

Ուրիշ նշանակութիւնք.

Man klopft an die Thüre դուռը կը զարնուի.
Es ist an mir zu spielen խաղալու կարգն իմն է.
An den Ufern des Rheines Ռեյնոսի ափանցը վրայ.
Reich an Verstand (կամ Geist) und arm an Geld.
Խելքի կողմանէ հարուստ եւ ստակի կողմանէ աղքատ.
An der Hand (an dem Arm) ergreifen.
Չեռքէն (թեւէն) բռնել:

Այս, սովորաբար՝ վրայ.

Das Buch liegt auf dem Tisch գիրքը սեղանին վրայ է.
Er ist auf meiner Seite անկիւ իմ կողմն է.
Auf freiem Felde բաց դաշտի վրայ.
Auf hoher See բաց ծովու վրայ.
Auf meine Kosten իմ ծախքովս.
Auf dem Wege, auf der Reise sein ճամբու վրայ՝ ճամբորդութեան մէջ ըլլալ.

Auf die Post gehen նամակատունն երթալ.
 Es kommt auf Sie ասիկա ձեզմէ կախումն ունի.
 Auf der Jagd sein որսի դացած ըլլալ.
 Auf der Seite sein (մէկուն) կողմն ըլլալ.
 Sich auf den Weg machen ճամբայ ելլել.
 Auf meiner Reise ճամբորդութեանս ատեն.
 Auf alle Fälle յամենայն դէպս.
 Auf morgen վաղը, վաղուան.
 Auf kurze Zeit քիչ ժամանակուան համար.
 Auf dem Lande, auf das Land գեղը.
 Auf Wiedersehen ցատեսութիւն, դարձեալ կը տեսնուինք.
 Auf diese Weise այս կերպով՝ եղանակաւ.
 Auf immer, auf ewig ընդ միշտ.
 Auf der Welt յաշխարհի. յայտ՝ աշխարհի.
 Das heißt auf deutsch ...
 Ասիկա գերմաներէն ... կ'ըսուի՝ կը նշանակէ:

Աս, սովորաբար՝ ... էն.

Aus dem Zimmer խցէն (գուրս).
 Aus dem Fenster werfen պատուհանէն գուրս նետել.
 Ich bin aus Berlin ես Պերլինցի (Պերլինէն) եմ.
 Aus Schwäche տկարութեան պատճառաւ, առ տկարոււ.
 Aus Furcht sterben վախէն մեռնիլ. [թեան.
 Aus Erfahrung փորձառութեամբ, ի փորձոյ.
 Aus Versehen սխալմամբ.
 Aus allen Kräften ամենայն՝ բոլոր զօրութեամբ.
 Aus der Mode kommen նորաձեւութենէն ելլել. [für mich.
 Thun Sie es aus Freundschaft (բարեկամութեան համար):

Յի, սովորաբար՝ +իլը.

Bei diesen Worten այս խօսքերուս վրայ.
 Bei meiner Ankunft իմ գալուս.
 Bei Tag ցորեկ ատեն. — Bei Nacht գիշեր ատեն.
 Bei Zeit ի ժամանակի. — Beim Spiel խաղալու ատեն.
 Bei Hofe ին արքունիքն ըլլալ.
 In der Schlacht bei Marengo Մարենկոյի պատերազմին մէջ.
 Bei (կամ in) guter Gesundheit առողջ վիճակի մէջ (ըլլալ).
 Bei Tagesanbruch արշալուսին (ատենները).
 Bei Licht arbeiten լուսով՝ ճրագով գործել.
 Bei der Hand führen ձեռքէն բռնած տանիլ.

Ich rief ihn bei seinem Namen զինքն անսամբը՝ յանուանէ կանչեցի. [լու միջոցին .

Beim Herausgehen aus der Kirche եկեղեցիէն դուրս ելլե-
Bei Strafe ընդ պատժովք. — Bei hellem Tage միջօրէին.
Bei den Römern առ Հռովմայեցիս, Հռովմայեցւոց քով:

Durch, սովորաբար՝ Դէն. — ու, յետոյ.

Ich bin durch den Wald gegangen անտառին մէջէն դացի.
Die ganze Zeit hi ndur ch բովանդակ ժամանակը.

Durch vieles Bitten շատ աղաչելով.

Durch welches Mittel Ինչ միջոցով.

Durch die Nase reden քթէն խօսիլ:

Für, սովորաբար՝ Էամար.

Behalten Sie das für sich ասիկա ձեզի համար պահեցէք.

Für bares Geld kaufen կանխիկ վճարելով գնել.

Ein Mittel für das Zahnweh ակռայի ցաւին դէմ (համար)

Stück für Stück մաս առ մաս.

[դեղ մի.

Wort für Wort բառ առ բառ.

Schritt für Schritt քայլ առ քայլ.

Eine Mark für den Mann մարդ գլուխ մէկ մարդ.

Ich habe dieses Buch für zwanzig Franken gekauft.

Այս գիրքը քսան ֆրանքով գնեցի:

Gegen, սովորաբար՝ դէմ, ընդդէմ.

Gegen die Mauer werfen դէպ ի պատը նետել.

Gegen sechs Uhr ժամը վեցին մտերը.

Mildthätig gegen die Armen գթած առ աղքատս.

Gegen bare Bezahlung կանխիկ վճարմամբ.

Gegen meinen Willen ընդդէմ կամացս.

Es sind gegen zwei Kilometer իբր երկու քիլոմետր է.

Er blickte gen Himmel աշուրները դէպ ի երկինք վերցուց.

Er blieb taub gegen meine Bitten իմ աղաչանացս խուլ մնաց:

Im, սովորաբար՝ Դէն, ի.

In Frankreich Գաղղիայի մէջ. — In Paris Բարիզի մէջ.

Im Norden հեւսիսային կողմը. — Im Frühling (ի) գարնան.

Im Schatten շքոյ մէջ. — In einem Ton միաձայն.

In der Blüte des Alters ի ծաղիկ հասակի.

Im Ernst ծանրութեամբ.

Ich habe ihn in der Nähe gesehen զինքը Տօտերը տեսայ.
Er nahm mich in seine Arme զիս բազկացը վրայ առաւ.
So geht es in der Welt աշխարհքս այսպէս է:

Հրահանգ. 171.

Ich konnte meine Abreise nicht fortsetzen, aus Mangel an Geld. Die Schiffe sind bereits auf hoher See. Die Vögel, welche uns im Herbst verlassen, kehren im Frühling zurück. Es war im Sommer von 1840. Ist der Herr zu Hause? Nein, er ist ausgegangen. Er speist heute in der Stadt. Ich bin auf offener Straße beschimpft¹ worden. Die kleine Schar² machte sich Bahn (ճամբայ բացաւ) durch die Feinde. Mein Schwager wird spätestens in drei Tagen ankommen. Diesen ganzen Monat hindurch hat es nicht ein einziges Mal geregnet. Anfangs hatten die Römer keine Festungen³; sie setzten ihr ganzes Vertrauen auf ihre Heere, welche sie längs der Flüsse legten, wo sie von Entfernung Thürme errichteten⁴, um die Soldaten darin unterzubringen. Alexander der Große starb in der Blüte des Lebens. Gegen Abend sah man am Himmel eine feurige Kugel⁵. Heidelberg liegt an den Ufern des Neckars.

¹ նախառել. ² խումբ, գունդ. ³ ամրոց, բերդ. ⁴ կանգնել.
⁵ հրեղէն գնդակ:

Ծարադրութիւն. 172.

Ահաւասիկ Ձեզի [ուղղեալ] նամակ մը: Գողը զիս թեւէս բռնեց: Աս նամակը թղթատուն տարէք: Չեր գիտքն ինծի քիչ ժամանակուան համար միայն փոխ տուէք: Ասիկա փորձառու թեամբ գիտեմ: Աս թուղթը պատուհանէն դուրս նետեցէք: Իմ գալուս բան մը պատրաստուած¹ չէր: Եթէ շատ գործք (ընելիք) ունենամ, ճրագով կը գործեմ: Կրնամ Պ. Միւլլերին հետ խօսիլ: Աս սեղանը եւ աս աթոռները պարտէզ տարէք, կ'ուզեմք հոն (darin) գործել: Աս իրիկուն մեր քովը մնացէք, թուղթ (Karten յ+.) կը խաղանք (աղա-): Ես Ֆրանքֆուրտ առ Օտերն (Ober) կը բնակիմ: Մարգագետնին վրայ խաղանք: Չեր բարեբարացը² դէմ ապերախտ մի ըլլաք:

¹ vorbereitet. ² Wohlfäter.

Mit, սովորաբար՝ . . . ով, հետ.

Kommen Sie mit mir ինծի հետ եկէք.
Mit langsamen Schritten հանդարտացալ.

Mit lauter Stimme բարձր ձայնիւ, բարձրաձայն.
 Mit Lebensgefahr մահուան վտանգաւ.
 Mit genauer (կամ harter կամ knapper) Not մեծ դժուարութեամբ.

Der Mann mit der großen Nase մեծաքիթ մարդը.

Mit Schnee bedeckt ձիւնապատ.

Zufrieden mit . . . ով՝ . . . ին վրայ գոհ.

Mit dem Glase in der Hand գաւաթը ձեռքը.

Es steht schlecht mit ihm իւր գործքերը դէշ կ'երթան.

Mit einem Wort ի մի բան, միով բանիւ.

Mit der Post թղթատարի ձեռքով.

Mit Gewalt բռնութեամբ.

Ich reise mit der Eisenbahn շողեկառքով կը ճամբորդեմ:

Nach, սովորաբար՝ ետքը. ըստ. դեպ ի.

Der Weg nach der Stadt քաղքին ճամբան.

Ich gehe nach Wien ես վիեննա կ'երթամ.

Nach Belieben ըստ կամի, ուզածին պէս.

Nach meinen Befehlen իմ հրամանացս համաձայն.

Nach Verlauf von zwei Monaten երկու ամիս վերջը.

Nach (in) alphabetischer Ordnung այբուբենի կարգաւ:

Über, սովորաբար՝ իւրայ.

Über den hohen Bergen բարձր լեռանց վրայ.

Es ist über ein halbes Jahr վեց ամսէ աւելի է.

Heute über acht Tage այսօրուրէ ութ օրուան մէջ. մէկ

Den Winter über (բոլոր) ձմեռուան միջոցին. [շաբթէն.

Über einen Zaun springen ցանկի մը վրայէն ցատկել.

Das geht über meine Kräfte ասիկա իմ զօրութենէս վեր է.

Über Hals und Kopf շտապաւ, անապարելով.

Zehn Minuten über sechs ժամը վեցը տաս (րոպէ) անցած.

Den Sommer über wohne ich auf dem Lande.

Ամբողջ ամառը գեղը կը բնակիմ.

Ich reise über Stuttgart nach München.

Շթութեամբ ի վրայէն Միւնխէն գացի:

Um, սովորաբար՝ իւրերորդ, շուրջ.

Um's Feuer herum կրակին բոլորափը.

Um die Wette մրցելով.

Um wieviel Uhr? ժամը քանի՞ին.

Um ein Uhr ժամը մէկին .

Um zwanzig Mark քսան մարգով .

Um Gotteswillen! Աստուծոյ սիրոյն համար .

Er hat sich um vier Franken geirrt չորս ֆրանք(ով) խա-

Der Weg ist um neun Kilometer kürzer. [բուեցաւ .

Համբան ինը քիլոմէթր աւելի կարճ է :

Unter, սովորաբար՝ Կախը .

Unter zwölf Jahren աստուերկու տարուընէ վար .

Welcher Unterschied unter ... ինչ տարբերութիւն ... ի մէջ .

Unter dem Կամ den Schutz ընդ հովանեաւ .

Unter dieser Bedingung այս պայմանաւ .

Unter dem Tische her vor սեղանին տակէն .

Unter freiem Himmel բաց օդոյ մէջ .

Unter den Männern ի մէջ մարդկան, արանց մէջ .

Unter der Regierung Karls des Großen .

Մեծն Կարոլոսի իշխանութեան ժամանակը .

Sie bekommen es nicht unter dreißig Mark .

Երեսուն մարգէն նուազ գնով չէք կրնար գանել :

Von, սովորաբար՝ ... էն .

Die Trennung von seinem Vater հօրմէն բաժանումը .

Vom ersten Februar an Փետրուար մէկէն սկսեալ .

Von = von Seiten jemandes մէկուն կողմանէ .

Ein Ring von Gold ոսկի մատանի մը .

Von ganzem Herzen բոլոր սրտանց (սրտիւ) .

Von Paris bis London Բարիզէն մինչեւ Լոնտոն .

Von Grund aus ի հիմանց .

Vom Morgen bis zum Abend առտուընէ մինչեւ իրիկուն :

Vor, սովորաբար՝ Ետեւ .

Vor drei Tagen երեք օր յառաջ .

Vor zehn Uhr ժամը ասանէն յառաջ .

Vor der Hand առ ձեռն, պատրաստ .

Die Thüre vor der Nase schließen դուռը երեսին գոցել .

Dies ist vor meinen Augen geschehen ասիկա աչացս առջեւ

պատահեցաւ :

Zu, սովորաբար՝ առ , ... է .

Zu jener Zeit այն ժամանակը .

Zu rechter Zeit յարմար ժամանակին .

Die Liebe zum Ruhm *փառաց սերը*, *փառասիրութիւն*.
 Zur Zeit des Augustus *Օգոստոսի (կայսեր) ժամանակ*.
 Zu Hause sein *տունն ըլլալ*.
 Ich begab mich zu ihm *իրեն (քովը) գացի*.
 Zu Ehren der Königin *ի պատիւ թագուհւոյն*.
 Das Zeichen zum Angriff *յարձակման նշան*.
 Zu Wagen *կաքով*. — Zu Pferd *ձիով*.
 Zu Fuß *հետիւտն*. — Zu gleicher Zeit *ի նմին ժամանակի*.
 Zu Land und zu Wasser *ցամաքի եւ ծովու վրայ*.
 Zum Glück *բարեբախտաբար*. Zum Beispiel *օրինակի աղա-*
 Zu diesem Gebrauch (Zweck) *այս վարձանաւ*. [գաւ.

Հրահանգ. 173.

Այօր blühte zur Zeit Solons. Vor drei Tagen haben wir einen Wolf erlegt (*սպաննել*). Ich werde vor acht Tagen nicht ausgehen; der Arzt hat es mir verboten. Ich werde Sie nach den Marktpreisen¹ bezahlen. Franz der Erste wurde in Italien gefangen und nach Spanien abgeführt. Mein Vater ist um zwei Uhr abgereist. Bei seiner Abreise war die ganze Familie versammelt². Er wird in Paris von seinem Bruder mit offenen Armen empfangen werden. Sind Sie zu Land hieher gekommen? Ja, ich bin mit der Eisenbahn gekommen. Man muß nicht aus Eigennuß³ das Gute thun. Reisen Sie zu Pferde oder zu Wagen? Keines von beiden; ich reise zu Schiffe. Ich band ein Taschentuch um seinen Arm. Der Hund sprang unter dem Tisch hervor. Vom Ersten bis zum Letzten. Seit wann ist Julie (*Յուլիանէ*) eine Weise?⁴ Sie ist es seit ihrer Kindheit.

¹ Ընթացիկ գին. ² ժողովել. ³ անձնական շահ. ⁴ որբ:

Շարադրութիւն. 174.

Աս նստարանը¹ մէկալէն երկու ոտք աւելի երկայն է: Իւր մօրմէն բաժանումն իրեն շատ արցունքներ արժեց: Չեր գինւոյն մէջ քիչ մը ջուր խառնեցէք (*gießen*): Ամբողջ ձմեռը (*ձմեռուան միջոցին*) քաղաքը կը բնակիմ: Տէր Բ. իմ խցիս տակը կը բնակի: Խաբերայէ² մը խաբուեցայ: Անմիջապէս Իսաա լեռան գագաթը տեսանք, կղզւոյն միւս լեռներէն վեր [*բարձրացած*]: Նաբոլէոն ցամաքի եւ ծովու վրայ պատերազմեցաւ: Ինծի երկուք ու կէս մեդր ասուի տուէք լոգիկի³ մը համար: Ցամաքի եւ

¹ die Bank. ² Spitzbube. ³ der Mod.

ծովու վրայ շատ ճամբորդութիւններ բրած եմ: Քաղաքն ի հիմանց կործանած է: Պտղոմէոս (Ptolomeus) մակեդոնական հեծելազորուն⁴ գլուխն անցած (an der Spitze) պատերազմի սկսաւ անվե հերութեամբ⁵, բայց առանց արդիւնքի (Erfolg): Աննիբալ (Hannibal) Ափրիկէ ցամաք ելլելով⁶ իւր զօրքը կարբեղոնէն (Karthago) հինգ հարիւր մղոն (Meilen) [անդին] Զամային քով բանակել⁷ տուաւ:

4 die Kavallerie. 5 Unerforschtheit. 6 landeten. 7 lagern.

Ընթերցուած:

Լուսն Կրանաչ.

Lucas Cranach war nicht nur der größte Maler seiner Zeit, sondern auch ein Mann von edlem Herzen und großem Verstand (ազնուասիրտ եւ հանճարեղ). Schon in seiner Jugend wendete er seine Zeit sehr gut an, und daher kam es, daß er weit früher ein nützlicher Mensch wurde, als andere. Im neunzehnten Jahre seines Alters lernte der Kurfürst¹ von Sachsen, Johann Friedrich, ihn als einen geschickten Jüngling kennen, und nahm ihn auf seiner Reise ins Gelobte Land² mit sich. Nach der Rückkehr ins Vaterland berief er ihn an seinen Hof nach Wittenberg und machte ihn daselbst zum Bürgermeister³. Ein einziger Zug seiner schönen Seele ist hinreichend (կը բաւէ), seinen Charakter zu schildern⁴. Als sein Herr, der Kurfürst Johann Friedrich, bei Mühlberg in Sachsen, in die Gefangenschaft⁵ Kaiser Karls V. geraten war⁵, ließ der Kaiser, der sich jetzt erinnerte, daß Cranach ihn als Knabe gemalt hatte, diesen edlen Mann in sein Lager kommen.

„Wie alt war ich damals, als du mich maltest?“ fragte der Kaiser. — „Eure Majestät“, antwortete Cranach, „war acht Jahre alt. Es gelang mir nicht eher, Eure Majestät zum Stillstehen zu bringen, als bis Ihr Hofmeister⁶ verschiedene Waffen an die Wand hängen ließ. Während daß Sie diese kriegerischen⁷ Instrumente mit unnerwandten (սեւեռեալ) Augen betrachteten, hatte ich Zeit, Ihr Bild zu entwerfen“. — „Bitte dir eine Gnade von mir aus, Maler!“ sagte der Kaiser.

Demütig fiel ihm Cranach zu Füßen und bat, mit Thränen in den Augen, nicht um eine Summe Geldes oder um einen Titel,

¹ կայսրընտիր. ² Աւետեաց երկիր. Ս. երկիր. ³ քաղաքապետ. ⁴ ստորագրել. ⁵ ... էն բանտարկուած էր. ⁶ դաստիարակ. ⁷ պատերազմական.

sondern um die Freiheit seines Kurfürsten. Der Monarch geriet⁸ in die größte Verlegenheit⁹, sein Herz war durch diesen gerechten Wunsch eines treuen Unterthanen sehr gerührt, und doch glaubte er, den rechtschaffenen Kranach fürs erste¹⁰ zu müssen. „Du bist ein braver Mann“, sagte er zu ihm; „aber es wäre mir lieber gewesen, wenn du um etwas anderes gebeten hättest.“ Als nach einiger Zeit der Kurfürst seine Freiheit erlangte, ließ¹¹ der dankbare Herr diesen seinen treuen Diener nie von der Seite¹²; er mußte beständig bei ihm wohnen und selbst bei ehrenvollen¹² Gelegenheiten neben ihm im Wagen sitzen.

⁸ շատ պլպլեցաւ. ⁹ ի սկզբան, նոյն միջոցին. ¹⁰ մերժել, զլանալ. ¹¹ von der Seite lassen թողուլ, բաժնուիլ. ¹² պատուաւոր:

Հարցմունք:

Wer war Lukas Kranach?

Wie kam es, daß er früher als andere ein nützlicher Mensch wurde?

Wann lernte ihn der Kurfürst von Sachsen kennen?

Wie hieß dieser Kurfürst?

Wohin nahm er ihn mit sich?

Was that er nach seiner Rückkehr?

Welcher schöne Charakterzug wird von Kranach erzählt?

Welche Frage richtete der Kaiser an den Maler?

Was antwortete ihm Kranach?

Welche Gnade bat sich der Maler von dem Kaiser aus?

Gewährte ihm der Kaiser seine Bitte?

Was sagte er zu ihm?

Wie ehrte der Kurfürst nach erlangter Freiheit den Maler?

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍ

ԳԵՐԾԱՆԵՐԻՆ ՀԱՐԱԴԱՍՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

(Wortfolge.)

Գերմաններէն շարագասութիւնը շատ բաներու մէջ հայերէնէն կը տարբերի. ինչպէս մինչեւ հիմայ գործնական հրահանգներով տեսանք: Շարագասութեան տեսական կանոններն ի միտ առնելու համար՝ պէտք է գիտնալ որ նախագասութիւնը երեք տեսակ են, այսինքն՝ պարզ, յօգուածոյ եւ բաղադրեալ նախագասութիւնք: Առաջինը շատ տարբերութիւն չունի հայերէնէն, բայց միւս երկուքը բաւական մտադիր ըլլալու բաներունին: Հոս կ'աւանդենք զխաւոր կանոնները:

Ա. ՊԱՐԶ ԿԱՄ ԳԼԽԱՆՈՐ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ
(Einfacher Satz.)

Այս նախադասութիւնը կը բաղկանայ, ինչպէս Հայերենի մէջ ալ, անուն բայիէ, բայէ եւ մէկ կամ աւելի խնդիրներէ: Սովորական շարադասութեան մէջ անուն բային բոլոր իւր յարակիցներովն առաջին տեղին ունի. գիմաւոր բայը՝ երկրորդ եւ ստորագելին կամ խնդիրը երրորդ տեղին ունի, ասոնցմէ վերջը կու գան զանազան լրացուցիչներ (եթէ կան), եւ վերջապէս՝ եթէ բայը բաղադրեալ ժամանակ է, ընդունելութիւն անցեալը կամ աներեւոյթը:

Օրինակք:

Das Kind schläft *տղան կը քնանայ*.
Die Kinder sind krank *տղաք հիւանդ են*.
Der Knabe schlägt den Hund.
Der Bote brachte meinem Vater einen Brief.
Der Fremde wohnt in einem Gasthof (*պանդոկ*).
Der Fremde reiste gestern nach Paris.
Der Fremde ist nach Paris abgereist.
Der Gärtner schickte mir heute die ersten Blumen aus meinem Garten.
Napoleon ist ein großer Feldherr gewesen.
Mein Oheim wird bald hier ankommen.

Բ. ՅՕԴՈՒՆԱԺՈՅ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ
(Erweiterter կամ zusammengezogener Satz.)

Յօդուածոյ է այն նախադասութիւնն, որուն մէջ մէկէ աւելի անուն բայիներ, կամ բայեր, կամ խնդիր սեռիներ կը գտնուին՝ իրարու հետ համակարգող շաղկապով մը կապուած, ինչպէս են՝ und, oder, entweder — oder, weder — noch, — sondern (տես Ա. Մասն, եր. 250, Ա.): — Հետեւեալ կանոններն ըստ մասին կ'արժեն այս երկու տեսակ (պարզ կամ յօդուածոյ) նախադասութեանց համար ալ:

1. Երբ նախադասութեան մէջ մէկէն աւելի անուն բայի կամ ստորագելի գտնուի, Հայերենի նման կը դասաւորուին, ի բաց առեալ բայն՝ որ Հայերենի մէջ միշտ ստորագելէն վերջը կը գրուի: Օր.

Die Mutter und die Tochter sind fleißig und tugendhaft.

2. Գոյականի բոլոր վերագիրները եթէ ածական, եթէ ընդունելութիւն, եթէ թուական են, գոյականին նախադաս կ'ըլլան, ինչպէս Հայերենի մէջ: Օր.

Ein altes Kleid. — Die französische Sprache.
Guter, roter Wein. — Ein sterbender Greis.

Ծան. Կը զարտուղին իրրեւ Բոլշայայիլ գործածուող վերադիրք. Heinrich der Große. — Alexander der Große.

3. Եթէ վերագիրներն իրենց հետ ուրիշ բառեր ունին, անոնք ալ անուն բայիէն յառաջ կը գրուին.

Ein in vielen Künsten erfahrener Mann.

Eine längst vergessene Geschichte. (տես էր. 55, Ա. 2.)

4. Խնդիրը միշտ բայէն ետքը կը գրուի, ըստ հետեւորդի անձնական գերանուննք ալ բայէն վերջը կը գրուին՝ եթէ ուղղական չեն: Օր.

Der Knabe schlägt den Hund.

Der Knabe schlägt ihn.

Ich wünsche Ihnen (einen) guten Tag.

Meine Mutter befindet sich heute besser.

Ich habe sie nicht gesehen.

5. Երբ նախադասութեան մէջ երկու խնդիր կը գտնուի՝ մէկը հայցական, միւսը տրական, ա՛յ ցուցընող խնդիրը միւսէն յառաջ կը գրուի: Օր.

Der Lehrer hat dem Schüler (որ.) ein Buch (հոյ.) geliehen.

Sie haben den armen Mann (հոյ.) seinem Schicksal (որ.) überlassen.

6. Եթէ երկու խնդիրներն ալ անձ կը ցուցընեն հայցական տրականէն յառաջ կը գրուի:

Ich habe Ihnen Sohn dem Fürsten empfohlen.

7. Եթէ երկու խնդիրներէն մէկն անձնական գերանուն է եւ միւսը գոյական, գերանունը նախադաս կը գրուի: Օր.

Herr Peter hat mir ein Geschenk gemacht.

Er hat dir (Ihnen, ihm, ihr) einen guten Rat gegeben.

Haben Sie es Ihrem Freunde erzählt?

Der Briefbote hat uns, (Ihnen, ihnen) einen Brief gebracht.

Ծան. Արդէն կ'իմացուի որ պատկիւրի գիպաց մէջ անձնական գերանունը պարզ պէտք է ըլլալ, այսինքն՝ իրմէ յառաջ նախադրութիւն պիտի չունենայ (տես վերջ 11.):

8. Եթէ երկու խնդիրներն ալ անձնական գերանուն են, միավանկը միւսէն յառաջ կը գրուի. եթէ երկուքն ալ միավանկ են՝ սովորաբար հայցականը նախադաս կ'ըլլայ: Օր.

Hat er Ihnen (ihnen, euch) die Bücher geschickt? Ja, er hat sie mir (ihnen, euch, uns) geschickt.

Können Sie seiner (ihrer) erinnern? Nein, ich kann mich seiner (ihrer) nicht erinnern.

Haben Sie Ihrem Sohne diese Mütze gekauft? Ja, ich habe sie ihm gekauft.

Wem hat Karl sich vorgestellt? Er hat sich (հոյ.) mir vorgestellt.

Wem hat Louise das Hest geliehen? Sie hat es mir geliehen.

9. Արական եւ տեղական մակբայներուն եւ մակբայակերպներուն¹ դասաւորութեան մասին պէտք է զանազանել, որ բայը պէ՛տք է քաղաքեալ ժամանակ է.

ա) Առջի դէպքին մէջ մակբայը բոլոր միւս խնդիրներէն եւ լրացուցիչներէն վերջը կը գրուի: Օր.

Der Mann suchte sein Kind überall.
Wir erfüllten unsere Pflichten mit Freuden.
Die Feinde umstellten das Haus auf allen Seiten.

բ) Իսկ եթէ բայը քաղաքեալ ժամանակ է, մակբայն անմիջապէս ընդունելութիւն անցեալէն կամ աներեւոյթի յառաջ կը գրուի: Օր.

Der Mann hat das Kind überall gesucht.
Der Knabe hat seine Aufgabe sehr schön geschrieben.
Wir sollen unsere Pflichten mit Freuden erfüllen.
Die Feinde haben das Haus auf allen Seiten umstellt.

10. Ժամանակական մակբայներ եւ մակբայակերպներ Գոյան խնդիրներէն յառաջ կը գրուին.

Ich habe gestern einen Brief geschrieben.
Mein Bruder kam diesen Morgen von Hamburg zurück.
Der General wird eiligst einen Boten an den Fürsten senden.
Ich habe neulich meinen Freund A. gesehen.
Wir werden in drei Tagen nach Hamburg reisen.
Herr Müller wird in einigen Stunden das Paket erhalten.
Sie müssen auf der Stelle die Stadt verlassen.

11. Բայը գերանուն խնդիրներուն յեղադրանք կը գրուին, եթէ այս գերանունը իրենցմէ յառաջ նախագրութիւն մը չունենան: Օր.

Ich habe ihn (sie) heute nicht gesehen.
Ich hatte es zum ersten Mal gesehen.
Er wird uns (Euch, Sie) morgen besuchen. — Բայ՝
Ich habe gestern dieses Buch bei Ihnen gesehen.
Wir haben vor Kurzem einen Spaziergang mit ihm gemacht.

12. Եթէ ժամանակական պարզ մակբայ եւ մակբայակերպ մի միասին գտնուին, պարզ մակբայը նախագրանք կը գրուի: Օր.

Ich werde morgen um zehn Uhr abreisen.
Herr A. geht immer des Abends spazieren.
Der Schüler hat heute den ganzen Tag studiert.

¹ Մեքայեան կը կոչուի, երբ պարագայ մը ցուցնելու համար փոխանակ մակբայի նախագրութեամբ գոյական մը կը գրուի. Օր. mit Vergnügen սիրով, քիչքիչ. gerne; auf bewunderungs-würdige Weise զարմանալի եզանակաւ մը, եւն.:

13. *Ուրիշ մակարայր միշտ խնդիր սեռիին յետադաս է¹. Օր.*

Ich finde mein Federmesser nicht.
 Ich kann mein Federmesser nicht finden.
 Friedrich lernte seine Aufgabe nicht gut.
 Ich habe den Geldbeutel nicht gefunden.
 Der Minister hat die Deputation noch nicht empfangen.

14. *Տեղական եւ որակական մակարայներն ընդհանրապէս ուրիշ ժխտականէն վերջը կը դուրսին: Օր.*

Der König ist nicht hier gewesen.
 Der König ist heute nicht hier gewesen.
 Der Bote hat nicht lange gewartet.
 Man hat den Dieb nicht im Keller gefunden.

Շարադրութիւն. 175.

Տղան կու լայ: Մայրս հիւանդ է: Հենրիկոս Դ. բարի
 թագաւոր մ'էր: Գեղացիին զերկիրը կը մշակէ¹: Եկքանը² փշա-
 լից (dornig) տունէ մըն է: Առաքինի բարեկամ մը մեծ գանձ
 է: Յստակ առուակ (Wach) մը խաղաղ կենաց պատկերն է: Աղէկ
 մշակուած երկիր մը աղէկ պտուղներ յառաջ կը բերէ: Իմաս-
 տունը պզտիկ, հանգիստ (bequem) տուն մը մեծ պալատն է, եւ
 միջակ ստացուածք³ մը մեծամեծ հարստութիւններէն նախա-
 մեծար կը համարի: Մեծ անտառներ տեսանք եւ անոնցմէ շա-
 տերուն մէջէն անցանք (durchwandern էջ. 14): Մահն զմեզ
 սաստիկ կը հալածէ⁴, եւ անոր վրայ չենք մտածեր: Այս առար-
 կային (աղւ.)⁵ [վրայ] խօսիլ դժուարին է: Անոր վրայ պէտք
 էք շատ մտադրութիւն ընել⁷: Մեզի մեծ դժբախտութիւն մը
 պատահեցաւ, զոր (dessen) չէինք սպասեր (versehen uns). բայց
 անոր վրայ ինք զինքնիս սփոփելու պիտի ջանանք (suchen): Ոսկին
 շատ թանկագին մտաղ մըն է, բայց անոր շատ բաղձանք չու-
 նինք⁸ վասն զի կրնանք անկէ հրաժարիլ⁹: Մեր հոգւոյն փրկու-
 թիւնն¹⁰ ամենակարեւոր բանն է, եւ սակայն (doch) գրեթէ ոչ
 ոք անոր վրայ (daran) կ'աշխատի:

¹ bauen. ² die Distel. ³ ein mittelmäßiges Vermögen. ⁴ folgt uns
 auf der Ferse. ⁵ der Gegenstand. ⁶ zu behandeln. ⁷ Aufmerksamkeit verwenden.
⁸ haben wir kein großes Verlangen darnach. ⁹ es entbehren. ¹⁰ Seelenheil, և.

¹ Ի բաց առեալ՝ երբ երկու գոյականք իրարու հետ հախ-
 րոսիւն մէջ են. օր. ich rufe nicht den Gärtner (sondern den Kutscher).
 կամ ինչ ինչ հարցմանց մէջ. Haben Sie nicht einen Bruder?

ՀՐԶՈՒՄՆ ԿԱՐԳԻ

«Խախնթաց կանոնք գերմաներէն լեզուին մէջ խօսքի կանոնաւոր կարգին համար են: Բայց աս կարգը կրնայ փոխուիլ կամ շրջուիլ, որ կ'ըլլայ խօսքին այս կամ այն բառն իւր սովորական տեղէն վերցընելով եւ նախադասութեան սկիզբն անուն բայիէն յառաջ դնելով: Այսպիսի շրջման ենթակայ են, բայը, ստորոգելին, խնդիրը եւ մակբայները:

1. Բայի շրջումն կ'ըլլայ՝

ա) եթէ խօսքն հարցական է: Օր.

Glauben Sie diesem Manne?
Kommt Ihr Bruder bald?
Hat der Polizeibediener den Dieb gefangen?
Wem haben Sie das gesagt?
Sollte der Mann es gehört haben?

բ) եթէ բայն հրահայտիչ է: Բայց եզակիի մէջ դերանուն անուն բային քիչ անգամ ներգործութեամբ կը գրուի: Օր.

Fange (du) an zu lesen.
Lesen Sie diese Seite ganz laut.

գ) պայմանական եւ ըղձական նախադասութեանց մէջ, եթէ wenn շաղկապը գուրս ձգուած է: Օր.

Hätte ich dies gestern gewußt (էնչ. wenn ich...)
Wäre ich zehn Jahre älter.
Es scheint, als wolle man mich betrügen.
O, hätte ich doch seinen Rat gefolgt.

դ) դարձեալ, (եւ այս դէպքն ամէնէն յաճախագոյնն է.) քանի անգամ որ նախադասութիւնը մակբայակերպով կամ մակբայական շաղկապով մը (տես Ա. Մասն, եր. 137, Բ.) կը սկսի: Օր.

Raum hatte er seine Thüre geschlossen...
Zwar konnten wir nicht hören, was er sagte, aber...
Übrigens war er nicht so ungütlich, als er dachte.

2. Խնդիրը կամ ստորոգելին կրնայ շրջուիլ, երբ անոնց մասնաւոր ազդեցութիւն մը կ'ուզուի տալ: Սոյն դէպքին մէջ խնդիրը կամ ստորոգելին առաջին տեղին ունի, բայն երկրորդ եւ անուն բային՝ երրորդ. օր. աղ. այս խօսքը՝

Ich nehme diesen Vorschlag gerne an.
Այս առաջարկութիւնը սիրով կ'ընդունիմ:

շրջման մէջ այս կարգը կ'աւանդուի.

Diesen Vorschlag nehme ich' gerne an. Այսպէս ալ՝
Den Beutel hat er wohl gefunden, aber nicht das Geld.

Dieses Mannes kann ich mich durchaus nicht erinnern.
Nicht Reichtum, nur Zufriedenheit wünsche ich dir.
Zeige (վատ) nenne ich die, welche mich verfolgen.

3. Երջումը կրնայ բլալ բոլոր մակբայներու կամ մակբայակերպներու վրայ՝ երբ ուզուի մտադրութիւնն առ այն շարժել: Օր:

Diesen Morgen ging Herr Grün an meinem Hause vorbei.
Freundlich drückte er mir die Hand.
Überall findet der Mensch die Spuren der Weisheit Gottes.
Unter dem großen Steine befand sich eine Echslange.

4. Երբ խօսքի մը մէկ մասին ամէնէն աւելի ազդեցութիւն տալ կ'ուզուի, նոյնը նախադասութեան սկիզբը կը դրուի, որով անուն բայիին կարգն ալ կը շրջի: Օր:

Wir können dieses Buch in London nicht bekommen.

Շրջմունք:

Dieses Buch können wir in London nicht bekommen.
In London können wir dieses Buch nicht bekommen.

Mein Freund hat gestern nach langem Harren den ersehnten Brief von seinem Vater erhalten.

Շրջմունք:

Gestern hat mein Freund nach langem Harren den ersehnten Brief von seinem Vater erhalten.

Nach langem Harren hat mein Freund gestern den ersehnten Brief von seinem Vater erhalten.

Den ersehnten Brief von seinem Vater hat mein Freund gestern nach langem Harren erhalten.

Դիտուելիք: Երջման դեռ ուրիշ շատ տեսակներ ալ կան, որոնք բոլորովին կամայական են եւ աւելի բանաստեղծական լեզուի մէջ գործածական:

Գ. ՄԻՋԱՆԿԵԱՆ Ե ԱՊՈՍՏՈՆԻԿՆԵՐ

1. Միջանկեալ նախադասութիւններն ընդհանրապէս այն բառէն անմիջապէս ետեւ կը դրուին, զոր կը մեկնեն կամ կը լրացնեն: Ասոնք հասարակօրէն welcher, e, es; der, die, das յորաբերականով կը սկսին, որ գէշաւոր բայը նախադասութեան վերջէ կ'ուզէ: — Եւ կամ անկատար նախադասութիւններ են, այսինքն՝ իրմէ յառաջ խնդրի ունեցող կամ անխդրի անբերանջ հարց: Օր:

Der Knabe, welcher den Brief gebracht hat, ist mein Sohn.
Der Wein, welchen ich von Ihnen kaufte, ist nicht gut.

պիտի բառնայ (er wird sie mir . . . nehmen): Անհկա զմեզ կը սիրէ, զմեզ (ամէնքենիս) ստեղծած է, զմեզ կը կերակրէ¹, սակայն եւ այնպէս զինքը չենք սիրեր՝ ինչպէս որ պէտք էինք զինքը սիրել: Չե՞ր տղոցմէ որոնք պիտի տաք այս պարգեւը²: Շատ անուններ կը գործածուին, միեւնոյն բանը ցուցնելու³ համար: Վերջապէս Կալիփսէին քովը (zu Calypso) դարձան, որ իրենց կը սպասէր: Յաւերժահարսունք⁴ բերին՝ նախ եւ յառաջ պարզ, բայց համեղութեան եւ մաքրութեան կողմանէ⁵ ընտիր⁷ կերակուր⁸ մը: Ի վախճանի (johann) բերին (man - Վ) կողմներով⁹ [այն] ամէն պտուղները, զորոնք գարունը կը խոստանայ եւ (զորոնք) աշունն երկրի վրայ կը սփռէ¹⁰:

¹ ernähren. ² Belohnung. ³ ausdrücken. ⁴ die Nymphen. ⁵ auftragen.
⁶ hinsichtlich des Geschmacks und der Reinlichkeit. ⁷ ausgesucht. ⁸ Maßigkeit.
⁹ in den Hörbögen. ¹⁰ verbreitet.

Ընթերցում:

Die badischen Jäger in Hersfeld.

Das Jahr 1807 war eine schwere Zeit für unser Vaterland. In Folge des Friedens zu Tilsit wurde das Kurfürstentum Hessen von französischen Truppen besetzt. In die Stadt Hersfeld wurde ein Regiment badischer Jäger verlegt (սեղաւորել), denn damals mußten deutsche Truppen den Fahnen des Eroberers folgen und für ihn streiten. Den Hersfeldern gefiel die fremde Besatzung nicht; sie wären lieber unter ihrem deutschen Fürsten geblieben. Da gab es natürlich Widerseßlichkeiten¹, bei welchen unter andern ein französischer Offizier ums Leben kam. Um ähnlichen Vorfällen vorzubeugen², wollte nun der französische Kaiser ein abschreckendes³ Beispiel aufstellen, und befahl deshalb, die Stadt Hersfeld zu plündern, dann an vier Orten anzuzünden und in Asche zu legen⁵.

Dieses Hersfeld ist ein Ort, der viele Fabriken, und daher auch viele reiche und wohlhabende Einwohner hat, und ein Menschenherz kann wohl empfinden, wie es⁶ nun den armen Leuten, den Vätern und Müttern zu Mute⁶ war, als sie die Schreckenspost vernahmen⁶. Der reiche Mann, dessen Gut nicht auf hundert Wagen weggeführt werden konnte, war jetzt eben so übel daran⁷, wie der Arme, der alles auf einmal auf dem Arme wegtragen

¹ պահապան զորք. ² դիմադարձութիւն. ³ առջեւն առնուլ.
⁴ զարհուրելի, ահաւոր. ⁵ մոխիր դարձնել. ⁶ wie es . . . zu Mute war . . . ինչ զգացին . . . զարհուրելի լուրն առնելով. ⁷ դառն դժնդակ վիճակի մէջ ըլլալ.

konnte. In der Asche⁹ sind die großen Häuser auf dem Platz und die kleinen in den Winkeln⁹ ebenso gleich, als die reichen Leute und die armen auf dem Kirchhof¹⁰.

Es kam jedoch nicht zum Schlimmsten. Auf Fürbitte¹¹ des Kommandanten in Kassel und Hersfeld wurde die Strafe so gemildert¹²: Es sollen nur vier Häuser verbrannt werden, und das war glimpflich¹³; aber bei der Plünderung sollte es bleiben; und das war noch hart genug. Die unglücklichen Einwohner waren auch, als sie diesen letzten Bescheid¹⁴ hörten, so erschrocken, so alles Mutes und aller Besinnung beraubt, daß der menschenfreundliche Kommandant sie selber ermahnen mußte, statt des vergeblichen Klagens und Bittens, die kurze Frist (առեւն) zu benützen¹⁵ und ihr Bestes noch geschwind auf die Seite zu schaffen¹⁶.

⁹ մեխիւր. ⁹ անկիւն. ¹⁰ գերեզմանատուն. ¹¹ միջամտութեամբը. ¹² թեթեւցաւ. ¹³ չափաւոր, մեղմ. ¹⁴ վճիռ, որոշում. ¹⁵ յօգուտ գործածել. ¹⁶ մէկ կողմը դնել:

Հարցմունք:

In welchem Jahre wurde der Friede zu Tilsit geschlossen?
Welche Folge (հետեւանք) hatte dieser Friede für Hessen?
Was für Truppen wurden nach Hersfeld verlegt?
War die fremde Besatzung den Einwohnern angenehm?
Was gab es da?
Welches abschreckende Beispiel wollte Napoleon aufstellen?
Was für ein Ort ist Hersfeld?
Wurde dieser Befehl buchstäblich vollzogen?
Wie wurde die Strafe gemildert?
Als die Einwohner diesen letzten Bescheid hörten, wie waren sie?
Wozu ermahnte sie der Kommandant?

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍ

Բ Ա Ղ Ա Դ Ի Ե Ա Լ Ն Ա Խ Ա Դ Ա Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բաղադրեալ նախադասութիւն կ'ըսուի այն խօսքն՝ որուն մէջ շարկապալ իրարու հետ կապուած երկու կամ աւելի պարզ կամ յօդուածոյ նախադասութիւններ կը գտնուին: Այս երկու տեսակ նախադասութեանց վրայ արդէն խօսած ըլլալով, կը մնայ խօսիլ զանոնք իրարու հետ կապելու կերպին վրայ՝ որ կրկին եղանակաւ կ'ըլլայ, այսինքն՝ 1. համախորհուրդներ եւ 2. սորոքաւորութեան:

Ա. ՀԱՄԱԿԱՐԳԵԱԼ ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆՔ

Համակարգութիւնն չորս եղանակաւ կրնայ ըլլալ.

1. Կրնան երկու նախադասութիւնք պարզապէս ետեւէ ետեւ դրուիլ առանց որ եւ է շօգի մը: Օր.

Die Hösse wieherten, es schmetterten Trompeten.
Die Fahnen flatterten, die Fahrt ward angetreten.
Ich erzählte ihm alles; er wußte nichts davon.

2. Յուցական գերանուամբ մը կը կապուին իրարու հետ.

Karl der Große und Napoleon waren zwei mächtige Krieger: jener verband die größte Weisheit mit der größten Tapferkeit; dieser eroberte fast ganz Europa.

Glück und Jugend sind nicht immer verbunden; dies wird durch die Geschichte aller Zeiten bestätigt.

3. Համակարգող շաղկապով մը (տես Ա. Մասն, էր. 137, Ա.), որ է՝ und, oder, aber (allein), denn, nämlich, sondern, so. wohl — als, weder — noch.

Der Winter verging (անցաւ) und der Frühling kam.
Ich verlasse Sie jetzt; aber ich werde bald wiederkehren.
Karl wurde Soldat, denn er war der Mißhandlung überdrüssig.

4. Մակբայական շաղկապով մը (տես Ա. Մասն, էր. 137).

Die Feder ist zu hart, daher taugt sie nicht zum Schreiben.
Vergnügungen sind für den Menschen notwendig; jedoch dürfen sie nicht mit Unmäßigkeit genossen werden.

Բ. ՍՏՈՐԱԿԱՐԳԵԱԼ ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆՔ

1. Ըսոնք մէկ գլխաւոր նախադասութենէ եւ մէկ միջանկեալէ կը կազմուին, որոնք յեղակարգ (տ. Ա. Մասն, էր. 139.) եւ յարարեցական շաղկապով մը (տ. Ա. Մասն, էր. 141.) իրարու հետ կապուած են: Բոլոր ստորակարգեալ նախադասութիւնք հետեւեալ յատկութիւնքն ունին.

ա) Բայը նախադասութեան վերջը կը դրուի.

Es war Nacht, als ich in London ankam.

բ) Բաժանական բայերու մէջ մասնիկը բայէն չի բաժնուիր: Օր.

Er erfuhr es nicht, weil er nicht ausging.

գ) Բաղադրեալ ժամանակներու մէջ օժանդակ բայն ընդանցեալէն վերջը կը դրուի: Օր.

Er wurde freigelassen, nachdem er seinen Paß vorgezeigt hatte.

դ) Երբ երկու աներեւոյթք կամ մէկ աներեւոյթ եւ մէկ ընդ. անցեալ գտնուին, haben օժանդակը երկուքէն ալ յառաջ կը դրուի: Օր.

Nachdem ich ihn dreimal hatte rufen hören, gab ich ihm Antwort.

2. Միջանկեալ նախադասութիւնը կրնայ գլխաւորէն յառաջ ալ դրուիլ. բայց այս դէպքին մէջ գլխաւոր նախադասութեան անուն բային բայէն վերջը կը դրուի: Այսպիսի շրջմանց ատեն գլխաւոր նախադասութեան սկիզբը շատ անգամ յօ բառն ալ կը դրուի, (որ հայերէն չի թարգմանուիր.) մանաւանդ wenn, da, weil, obſchon եւ obgleich բառերով սկսող նախադասութեանց մէջ: Օր.

Da ich kein Geld habe, kann ich keine Bücher kaufen — Ich kann keine Bücher kaufen, da ich kein Geld habe.

Weil er geizig (ագահ) war, (so) gab er den Armen nichts.

3. Հատ անգամ գլխաւոր նախադասութեան անուն բային իրեն նախադաս Ժխնկեալն մէջ կը դրուի, եւ Ժխնոր նախադասութեան մէջ անոր տեղ դիւրանաւ մը կը դրուի: Օր.

Der Mann ist doch recht glücklich, obſchon er sehr arm ist.

Ich habe Ihren Bruder nicht wieder gesehen, seitdem er bei mir war.

Այս երկու նախադասութիւնք կրնան այսպէս շրջուիլ.

Obſchon der Mann sehr arm ist, ist er doch recht glücklich.

Seitdem Ihr Bruder bei mir war, habe ich ihn nicht wieder gesehen.

Հրահանգ. 177.

1. Ich wollte nach England reisen, aber ich hatte nicht Geld genug. — Er konnte nicht kommen, denn er war krank. — Vergnügungen sind für den Menschen notwendig; allein sie dürfen nicht mit Unmäßigkeit (չափազանցութիւն) genossen werden. — Die armen Reisenden hatten nicht nur kein Geld, sondern was noch schlimmer war, die Lebensmittel waren ihnen auch ausgegangen. — Er hat mich zwar schwer beleidigt; dessen ungeachtet will ich ihm verzeihen. — Der Mensch muß sich selbst beherrschen (իւր իրեն տէր ըլլալ) können, sonst wird er beherrscht.

2. Obſchon der Angeklagte seine Unschuld beteuerte (հրապարկաւ յայտնեց), so wurde er doch zum Tode verurteilt. — Als man ihn fragte, wodurch (durch was յէբ.) dies geschehen sei, antwortete er nichts. — Was mir befohlen worden ist, das werde ich pünktlich (սշտիւ) thun. — Mein Oheim ist aus Amerika gekommen, um seine Familie zu holen. — Dadurch, daß wir das

Laſter haſſen, beſtärken (հաստատել) wir uns in der Liebe zur Tugend. — Weil ich Sie geſtern nicht zu Hauſe antraf, ſo hinterließ ich eine Karte. — Wenn Sie mir binnen acht Tagen nicht bezahlen, was Sie mir ſchuldig ſind, ſo werde ich Sie verklagen (ամբասանել). — Weil dieſe Schüler ſehr fleißig ſind, ſo werden ſie beſohnt.

Շարադրութիւն. 178.

1. Աղեքսանդր աւելի քաղաքներ կործանեց, քան կանդնեց¹: Եօթը քաղաք զՀոմերոս յառաջ բերած ըլլալու (Homer hervorgebracht zu haben) պարծանաց վրայ (den Ruhm) կը կռուէին²: Պատերազմի նեղութիւնները երկայն ատեն կը բռնէին վերջը, խաղաղութեան երջանկութիւնն ու արժէքը կրկնապատիկ կը գգացուի: Եգիպտացիք առաջիններն եղան, որ աստեղաց ընթացքը (den Lauf) զննեցին³ եւ տարին որոշեցին⁴: Երկիրը երբեք չի յոգնիր⁵ իւր բարիքներն անոնց վրայ սփռելու⁶, որոնք զինքը կը մշակեն: Եթէ իւրաքանչիւր ոք հարկաւորով գոհ ըլլար (բաւականանար), աւաշարհքս երջանկութեան վայր⁷ կ'ըլլար: Թեմիստոկլէս (Themistokles) եւ Արիստիդէս (Aristides) ժամանակակիցք⁸ էին եւ երեսելի հանգիստացան⁹, մին իւր արդարութեամբ¹⁰ եւ միւսն իւր կորովամտութեամբ¹¹:

2. Իրեն վատհացած գաղտնիքս մատնողը¹², կարող է զիս ալ մատնելու՝ եթէ առիթը պատահի¹³: Կոլոմբոսին ճամբորդութեան ընկերները¹⁴ սպառնացին զինքը մեռցընելու եւ Սպանիա ետ դառնալու, եթէ երեք օրուան մէջ իրենց փնտռած նոր աշխարհին չհասնէին: Կեսար եւ Աղեքսանդր Մեծ՝ հնուութեան¹⁵ ամենամեծ աշխարհականներն¹⁶ եղան, մէկն Եւրոպայի մէջ եւ միւսն Ասիայի մէջ: Ժամանակը բաւական երկայն է զայն յօգուտ գործածել¹⁷ գիտցողին համար: Ստաբոսին չեն հաւատար, այն ժամանակն ալ (jeſt dann), երբ ճշմարտութիւնը կը խօսի: Եպամոնոնդաս չուզեց թողլ տալ որ նեար¹⁸ իւր վերքէն դուրս քաշեն, յառաջ քան (eſe) յաղթութեան (von ...) լուրն ընդունելու (սոր. քրի.): Թէեւ այս մարդը շատ հարուստ չէ, բայց առատածեռն (freigebig) է:

¹ gründen. ² ſich ſtreitig machen. ³ beobachten. ⁴ beſtimmen. ⁵ wird nie müde. ⁶ auszuſchütten. ⁷ der Wohnort. ⁸ Zeitgenoffen. ⁹ haben ſich beſüßigt gemacht. ¹⁰ Rechiſſchaffeneit. ¹¹ Geiſtesgegenwart. ¹² verraten. ¹³ wenn die Gelegenheit ſich darbietet. ¹⁴ die Reiſegefährtten. ¹⁵ das Altertum. ¹⁶ Eroberer. ¹⁷ benützen. ¹⁸ den Pfeil.

4. Միջանկեալ նախադասութիւնը կրնայ նաեւ գլխաւորին մէջը մտնել՝ առանց ասոր բառերուն դասաւորութեան վրայ փոփոխութիւն պատճառելու: Օր.

Ich erfuhr sogleich, als ich in München ankam, das Unglück meines Freundes.

5. Երբ wenn կամ ճաշ շաղկապները զանց առնուին՝ գիմաւոր բայը խօսքին վերջը չի գրուիր: Օր.

Hätte ich es gesehen, so würde ich es verboten haben.

Er sagte, er habe Kopfschmerz (գլխի. լաթ er Kopfschmerz habe).

6. Եթէ մի եւ նոյն խօսքին մէջ գլխաւոր նախադասութեան զատ երկու, երեք կամ աւելի միջանկեալներ գտնուին, բառերուն դասաւորութեան վրայ ամենեւին փոփոխութիւն յառաջ չի դար, ամէն մէկն իւր տեղը կը գրուի ըստ վերոյգրեալ կանոնաց: Ահաւասիկ քանի մը պայպիսի օրինակներ, որոնց մէջ գլխաւոր նախադասութիւնը անջատեալ գրերով տպուած են, միւսները միջանկեալ են՝ որոնց ամէն մէկը պզտիկ թուանշաններով կը նշանակենք:

Հրահանգ. 179.

1. Heinrich der Löwe wurde in die Acht erklärt, (պարտուեցաւ), 1 weil er seinen Kaiser verlassen hatte, 2 als dieser mit den Lombardischen Städten kämpfte, 3 welche sich der kaiserlichen Oberherrschaft zu entziehen strebten.

2. Eine Mailändische Gesandtschaft von sechzehn adeligen Männern, an 1 deren Spitze die Konsuln der Stadt standen, begab sich nach Vodi, 2 um mit dem Kaiser über die Unterwerfung zu unterhandeln (խօսիլ).

3. 1 Was mir zu wissen frommt (օգտակար է), woran ich ohne Gefahr meiner Seele nicht zweifeln darf, das ist mit leserlicher (ընթեռնելի) Schrift in mein Gewissen eingegraben.

4. Die Kluft zwischen Gott und dem Menschen ist so groß, 1 daß der Mensch verzweifeln mußte, 2 je zu dem Anschauen des Höchsten zu gelangen, 3 wenn ihm Gott nicht selbst entgegen käme.

5. Philipp der Zweite konnte diejenigen, 1 welche sich um ein Amt bewarben, 2 auch ehe sie sich vorstellen ließen, so gut wie von Person.

6. Plato erzählt, ¹daß Sokrates auf einem Feldzuge, ²den er mit Alcibiades gemeinschaftlich machte, von dem athenischen Heere gesehen worden sei, ³wie er einst einen ganzen Tag und eine Nacht lang bis an den anbrechenden Morgen unbeweglich auf einer Stelle stand, mit einem Blicke, ⁴welcher anzeigte, ⁵daß er sehr angestrengt über einen Gegenstand nachdachte.

7. ¹Wenn auch einige Tiere an Gestalt dem Menschen ähnlich sind; ²wenn andere ihn an Körperkraft, an Schärfe einzelner Sinne übertreffen; ³wenn noch andere merkwürdige Beweise von Klugheit geben: so bleibt doch zwischen ihnen und dem Menschen eine unübersteigliche Kluft, ⁴über welche die Tiere sich auf keine Weise anzunähern vermögen, ⁵weil ihnen die Vernunft und deren Ausdruck, die Sprache, fehlt.

Շարադրութիւն. 180.

Հին Հռովմայեցիք շատ կը բաղձային (hätten gern) Գերմանիան իրենց տակը նուաճելու¹, բայց այն երկրին քաջասիրտ բնակիչները չէին ուզեր անոնց լուծը² տանիլ: Մեր եւ մուրակաց³ մէջ հեռաւորութիւնն որչափ ալ մեծ ըլլայ, աստեղագէտք⁴ զանոնք ճշդիւ (genau) կը չափեն: Տաճիկները սովորութիւն ունին, եթէ գետնի վրայ գրուած կամ տպուած⁵ թղթի կտոր մը գտնեն, զայն վերցընելու⁶ եւ պահելու, վախճալով՝ որ չըլլայ թէ (es möchte) իրենց կուրանէն բան մը բովանդակէ: Մահմետականք (die Muselmänner) ոտուրնին եւ ձեռուրնին կը լուան (խփադարձ) ք. մզկիթի⁷ մը մէջ մանելէն յառաջ: Մարդիկ կը տեսնենք, որոնք առատ⁸ ստակ եւ ինչք ունին, եւ սրոնք սակայն եւ այնպէս միշտ նոր հարստութեանց կը բաղձան: Մարդկան մեծագոյն մասն աւելի (աղէկ) իրենց ըրած ծառայութիւնները կը յիշեն, քան թէ իրենց ընդունածները: Չարերը ճանճերու պէս են, որոնք ամէն կողմ կը վազեն⁹ մարդու մարմնայն վրայ եւ միայն վերքերուն վրայ կը կենան:¹⁰

¹ unterjocht. ² das Joch. ³ Planet. ⁴ die Sternkundigen և Astro-nomen. ⁵ gedruckt. ⁶ aufzuheben, ⁷ Moschee, և ք. ⁸ im Überfluß. ⁹ überall herumlaufen. ¹⁰ stehen bleiben.

181.

Պէտք չէ երբեք բարկութեան¹ վայրկենին բան մ'ընել. ասիկա փոթորկի մը մէջ (mitten in einem Gewitter) նաւարկելու² կը նմանի (das hieße...): Շատ անգամ կը պատահի որ շարերը

¹ Born, և ք. ² sich einschiffen.

երկրիս վրայ երջանիկ կ'երեւան: Շատ անգամ մեզմէ կախում չունի³ աղքատ ըլլալն, բայց մեզմէ կախուած է մեր աղքատութիւնը⁴ յարգել տալն: Կարողս ԺԲ. Ուբրանիա (in die Ukraine) մտաւ (drang — ein), թէպէտ եւ իւր զօրապետներն այս յանդուգն արշաւանաց⁵ կը հակառակէին⁶: Չկայ աւելի բազմածախ⁷ եւ աւելի անհանգիստ բան մը, քան բնակարան փոխելը⁸: Բաղձալի էր (es wäre zu wünschen), որ գործէէն յառաջ մտածած ըլլայիք: Մեր պարտքերն կատարած ըլլալու գիտակցութիւնը⁹ մեր հաճութիւնը կ'աւելցընէ եւ մեր վիշտը կը քաղցրացընէ¹⁰: Եթէ ձեր ծնողքը սիրէք, եթէ ձեր ամէն պարտքերը ճշդիւ կատարէք, Աստուած զձեզ պիտի օրհնէ: Քոյրերս այգեկութի (zur Weinlese) հրաւիրուած կ'ըլլային, եթէ հիւանդ եղած չըլլային: Շատ անգամ տգէտները կը ծաղըենք (man...), եթէ չեն գիտեր թէ ինչ պատասխանելու են ամենադիւրին հարցմանց: Ոչ [թէ] հարստութեանց առատութիւնը¹¹ կրնայ զմեզ երջանիկ ընել, այլ անոնց գործածութիւնը¹² (էրժ. գործածութիւնն, զոր անոնցմէ կ'ընենք): Երբ մեր հայրը կորսնցընելու դժբախտութիւնն ունեցանք, մայրերնիս սոսկալեցաւ մեր տունը ծախելու:

³ abhängen. ⁴ Armut, էդ. ⁵ diesem verwegenen Schritte. ⁶ sich... widersezten. ⁷ Kostspieligeres. ⁸ die Wohnung zu wechseln. ⁹ das Bewußtsein. ¹⁰ versüßt. ¹¹ die Fülle, der Überfluß. ¹² der Gebrauch.

Լնթեցուած:

Die badiſchen Jäger in Herſfeld. (ԱԷԷԷ)

Die fürchterliche Stunde ſchlug; das Wirbeln der Trommeln¹ übertönte das Klageſchrei der Unglücklichen; durch das Getümmel² der Flüchtenden, Fliehenden und Verzweifelden eilten die Soldaten auf ihren Sammelplatz³. Da trat der brave Kommandant, ein Herr von Lingg, vor die Reihen (կարգ, դաս) ſeiner badiſchen Jäger, ſtellte ihnen vor, daß ein braver Soldat nur gegen Bewaffnete Krieg führe, die Hilfsloſen aber ſchütze, ſchilderte ihnen die traurige Lage der Familienväter, der Mütter und Kinder, das Wehklagen⁴ der hilfſloſen Greiße und der verſchmachtenden⁵ Kranken, und ſchloß hierauf mit den Worten: „Soldaten! die Erlaubnis zu plündern fängt jetzt an. Wer dazu Luſt hat, der trete heraus aus dem Gled (դաս).“

¹ Թմբուկներու թնդիւն՝ դղրդիւն. ² դղրդիւն. ³ զինանոց. ⁴ ողբ. հեծեծանք. ⁵ վրան մարելիք գալ, թալկանալ.

So sprach der Kommandant. Kein Mann trat aus dem Glied, nicht einer! Der Aufruf⁶ wurde wiederholt. Kein Fuß bewegte sich; und wollte der Kommandant, daß geplündert werde, so hätte er selber gehen müssen. Aber es war niemand lieber als ihm, daß die Sache so ablief⁷; das ist leicht zu bemerken. Als die Bürger das erfuhren, war es ihnen zu Mute, wie einem, der aus einem schweren Traume⁸ erwacht. Ihre Freude ist nicht zu beschreiben. Sie schickten sogleich eine Gesandtschaft an den Kommandanten, ließen ihm für diese Milde und Großmut danken, und boten ihm aus Dankbarkeit ein großes Geschenk an. Wer weiß, was mancher gethan hätte! Aber der Kommandant schlug dasselbe ab und sagte, eine gute That lasse sich nicht mit Geld bezahlen. „Nur zum Andenken an euch“, setzte er hinzu, „erbitte ich mir eine silberne Denkmünze⁹, auf welcher die Stadt Hersfeld und der heutige Auftritt¹⁰ dargestellt ist. Dies soll das Geschenk sein, welches ich meiner künftigen Gattin aus dem Kriege mitbringen will“.

Einen bessern Empfehlungsbrief als solch' eine Denkmünze wissen wir nicht zu nennen. Wer bedenkt, daß der wackere Offizier in jenen traurigen Zeiten Gefahr lief, für seine Barmherzigkeit Jahre lang in eine Festung eingesperrt oder gar am Leben gestraft zu werden, der wird den Ehrenmann darum um so höher achten. Der Erzähler hat ihn recht gut gekannt. Er ist längst gestorben und hat im Himmel gewiß den Lohn für seine edle That gefunden.

⁶ հրահր. ⁷ այսպէս վերջ ունեցաւ. ⁸ երազ. ⁹ (յիշատակարար) շքադրամ. ¹⁰ տեսարան:

Հարցմունք:

Als die Soldaten auf dem Waffenplatz versammelt waren, welche Vorstellungen machte ihnen der Kommandant?

Wie hieß der Kommandant?

Mit welchen Worten schloß er?

Was geschah hierauf?

Als die Bürger dies erfuhren, was thaten sie?

Nahm der Kommandant das Geschenk an?

Was erbat er sich aber?

Welche Gefahr lief der Kommandant?

Lebt er jetzt noch?

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ՄԱՆՐԱՎԷՊԶ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԶ

ԳԵՐՄԱՆ ԵՐԵՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆԵԼՈՒ

1.

Իվրիի¹ ճակատէն յառաջ Հենրիկոս Գ. իւր զօրացն² ըսաւ. “Ես ձեր թագաւորն եմ, դուք Գաղղիացի էք, հոն է թշնամին, ետեւէս եկէ՛ք³։” — Ուրիշ անգամ մ’ըսաւ. “Որդեակք, եթէ ձեր դրօշները⁴ կորսնցընէք սաղաւարտիս⁵ ճերմակ փետուրներուն⁵ բոլորովոր ժողովուեցէ՛ք. զայն միշտ պատուոյ եւ փառաց ճամբուն վրայ պիտի գտնէք։”

¹ bei Jory. ² die Truppen. ³ folgen. ⁴ die Fahne. ⁵ der Federbusch.

2.

Հենրիկոս Գ. Իվրիի ճակատին ժամանակ (in) իւր յառապաս¹ եւ [ուրիշ] քանի մը [հոգի] փախչելու պատրաստ [ութեան մէջ] տեսնելով, պոռաց. “Գլուխնիդ դարձուցէ՛ք, եւ եթէ չէք ուզեր պատերազմիլ², գոնէ³ իմ մեռնիլ (քրժ. զիս մեռնիլ) տեսէ՛ք։” Ասկէ աւելի բանի մը պէտք չկար⁴ յաղթութիւնը ձեռք բերելու⁵ համար։

¹ die Vorhut. ² kämpfen. ³ wenigstens. ⁴ es brauchte nicht mehr. ⁵ verschaffen.

3.

Երբ Փոկիոն¹ ի մահ դատապարտուեցաւ, բարեկամներէն մէկն հարցուց իրեն, թէ [արդեօք] իւր որդւոյն ըսել տալու² բան մը չունի։ “Ըսէ՛ք իրեն, ” պատասխանեց, “որ իրեն կ’աղաչեմ իւր հօրը եղա՛ծ³ անիրաւութիւնը⁴ մոռնալու։”

¹ Phocion. ² տեսեր. 17, Գ. 2. ³ zugefügt, տես եր. 49, § 1. ⁴ die Ungerechtigkeit.

4.

Մատենադիր մը, որ մեծ մտադրութեամբ¹ բան մ’օրինակած էր, ուրախութեամբ գոչեց. “Վախճան պսակէ զգործն²։”

¹ mit besonderer Sorgfalt. ² Ende gut, alles gut; — — —

Այս խօսքերն ըսելու³ ատեն (indem) կաղամարը⁴ կ'առնու փոխանակ աւազնոցի⁵, եւ իւր տաժանելի⁶ աշխատութիւնն սեւ ծովով մը կը ծածկէ:

³ aussprechen. ⁴ das Tintenfaß. ⁵ die Sandbüchse. ⁶ mühsam.

5.

Տգէտ մը իւր ընկերներէն¹ մէկուն ըսաւ. «Մարդիկ (man) միշտ նոր լուսիններու վրայ կը խօսին, բայց երբ կը հիննան², ըսէք ինծի, ի՞նչ կ'ըլլան³»: Միւսը պատասխանեց. «Ի՞նչպէս, ասիկա չէ՞ք գիտեր: Աստուած զանոնք կտոր կտոր կ'ընէ⁴, աւնոցմէ⁵ աստղներ շինելու համար:»

¹ der Kamerad. ² alt werden. ³ was aus ihnen wird. ⁴ in Stücke schneiden. ⁵ daraus.

6.

Իւր Գարսից բանակը Թերմոպիլէի¹ կը մօտենար², Սպարտացուց³ Լեւոնիդաս զօրապետին իմացուցին⁴, թէ թշնամեաց բանակն այնչափ բազմաթիւ⁵ է (սփռանիւ), որ նետերու⁶ եւ սլաքներու⁷ անձրեւէն⁸ արեւը կը խաւարի⁹ (Ռեւիւ): «Աւելի աղէկ¹⁰, ըսաւ Լեւոնիդաս, շքոյ մէջ կը կռուինք:»

¹ den Thermopylen. ² sich nähern. ³ der Spartaner. ⁴ berichten. ⁵ zahlreich. ⁶ Pfeile. ⁷ Wurfspieße. ⁸ Hagel, -r. ⁹ verbunkelt werden. ¹⁰ desto besser.

7.

Յովսէփ երկրորդ կայսրն աղքատ այրւոյ մը, որ մայրաքաղաքին մէկ նեղ փողոցը՝ երրորդ դասիկոնը¹ պտիկ խցի մը մէջ կը բնակէր², այցելութեան գնաց³. երկու ամիս, գէշ անկողին մը եւ եղեւնափայտէ⁴ փողբիկ սեղան մը կը կազմէին⁵ (եղ.) բոլոր կահ կարասիքը⁶. այս էր արդիւնալից⁷ պաշտօնակալ⁸ մը բովանդակ հարստութիւնը⁹: կայսրն այսպիսի խեղճութիւն¹⁰ մը տեսնելով, իրեն մշտնջենաւոր թոշակ¹¹ սահմանեց:

¹ der Stod. ² bewohnen (հյւ.-լ.). ³ besuchen. ⁴ Tannenholz. ⁵ ausmachen. ⁶ das Mobilar. ⁷ verdienstvoll. ⁸ Offizier. ⁹ das Vermögen. ¹⁰ das Glend. ¹¹ eine lebenslängliche Pension.

8.

Մանթիւնէայի ճակատին մէջ Եպամոնոնդաս սլաքէ մը մահացու կերպով¹ վերաւորեցաւ: Ինք զինքն իւր վրանը² տանել տուաւ եւ հարցուց՝ թէ արդեօք իւր վահանն ազատած է (անիւ): Ջայն իրեն ցուցին: Ապա ճակատին վիճակը հարցուց³.

¹ tödlich. ² das Zelt. ³ erkundigte er sich über den Stand.

իրեն պատասխանեցին, թէ (ճաճ) Թեբացիք⁴ յաղթող⁵ եղան (անկ.): «Բաւական ապրեցայ, գոչեց, Թեբէն⁶ յաղթող⁷ է,» եւ երկաթը վերքէն դուրս քաշելով⁸ մեռաւ:

⁴ die Thebaner. ⁵ Sieger. ⁶ Theben. ⁷ siegreich. ⁸ indem er... herausriß.

9.

Օր մը գեղացի մը իւր դրացւոյն գնաց աղաչելու համար, որ իւր էչն իրեն փոխ տայ: Աս դրացին՝ որ զայն իրեն փոխ տալու միտք չունէր¹, պատասխանեց իրեն՝ [Թէ] շատ կը ցաւի², որ քիչ մը յառաջ³ չննդրեց (զայն), եւ թէ (ճաճ) զայն ուրիշի մը փոխ տուած էր: Այսպէս ինք զինքը շատագոյնելով⁴ առեն էլը զաւարտ⁵ սկսաւ: «Ո՛հ, ըսաւ գեղացին, ահաւասիկ Ձեր էչն, որ կ'ապահովէ⁶ թէ զայն ուրիշի մը փոխ տուած էք:» Գուր շատ զարմանալի⁷ էք, ըսաւ իրեն գեղացին, որ աւելի (eher) իշուս կը հաւատաք քան թէ ինծի:

¹ nicht geneigt war. ² es thue ihm sehr leid. ³ früher. ⁴ entschuldigen. ⁵ schreien. ⁶ versichern. ⁷ ich finde Sie sehr sonderbar.

10. Պոնափարթ Արքոյի առմանէն¹ ետքը:

Արքով (Arfole) առմանէն ետեւ անխոնջ² Պոնափարթն գիշեր առեն բանակին մէջ ձիով կը շրջէր³: Նիրհող⁴ պահանորդ մը կը նշմարէ: Կամացուկ մը (leise) առանց զինքն արթնցընելու հրացանը ձեռքէն կ'առնու⁵, անոր տեղ⁶ պահանորդ կը կենայ եւ կը սպասէ մինչեւ որ զինքը փոխեն⁷: Վերջապէս զինուորը կ'արթննայ: Ո՛րչափ մեծ եղաւ (ների.) իւր շփոթութիւնը⁸, երբ իւր զօրապետն այս գիրքի⁹ մէջ նշմարեց (ների.): Գոչեց (ների.), ի՛նչ կը տեսնեմ. կորսուած եմ: — Հանդարտէ, բարեկամ, ըսաւ (պատասխանեց) իրեն զօրապետն, այսչափ աշխատութենէ (յ+.)¹⁰ ետքը քաջի մը համար, ինչպէս դուն ես, ներեալ է քնանալն. բայց ուրիշ անգամ (մը) աւելի յարմար ժամանակ ընտրէ¹¹:

¹ Eroberung էք. ² unermüdsich. ³ durchreiten. ⁴ eingeschlafen. ⁵ er nimmt ihm... weg. ⁶ an seiner Stelle. ⁷ bis man ihn ablöst. ⁸ Verlegenheit. ⁹ Stellung. ¹⁰ Anstrengung. ¹¹ wähle deine Zeit besser.

11. Դիոգենէս մարդ (մը) կը փնտռէ:

Վիոգենէս¹ ցորեկ առեն² (իւր) լապտերով³ Աթենքի հրապարակ⁴ կը պտռէր: Հետաքրքիր⁵ մ'իրեն հարցուց, [Թէ] ինչու լապտեր մը ձեռքը բռնած է (էր. կը տանի): Մարդ (մը)

¹ Diogenes. ² bei hellem Tage. ³ Laterne, էք. ⁴ auf dem öffentlichen Platz. ⁵ ein Neugieriger.

կը փնտռեմ, ըսաւ: Ասիկա ինչպէս կարելի է (Wie so?), հարցուցին իրեն: Բոլորտիքս, պատասխանեց, [այնպիսի] արարածներ միայն կը տեսնեմ, որոնք իրենց կրքերուն եւ բաղձանացը կը հետեւին, փոխանակ իրենց մասց հետ խորհրդակցելու⁶, եւ ես չեմ կրնար⁷ զիրենք լզգեստով⁸ Յմարդկային կերպարանօք⁹ 2 անասուններ չհամարիլ¹⁰: — Դուն շատ քաղաքավար չես, ըսին իրեն¹⁰: Իմ կերպս այս է, պատասխանեց, [Ժախնձողներուն¹¹ կռնակը դարձնելով¹²:

⁶ befragen հոյ. -լ. ⁷ ich kann nicht umhin sie für ... zu halten. ⁸ verfeibet. ⁹ unter einer menschlichen Gestalt. ¹⁰ warf man ihm ein. ¹¹ den Zudringlichen. ¹² indem ... ԴԻ- ԵՐ. 50, 3:

12. Մարդկային կեանքը:

Իմաստուն հայր մը իր որդւոյն հետ գեղեցիկ պարտիզի մը մէջ կը պտուտէր: Այս պտուտէզը շատ մը¹ ծառերով եւ ազգի ազգի² ծաղիկներով զարդարուած էր: Ժիր³ պարտիզպան մը խնամով⁴ կը հոգար այս տնկերը. կոռոզէր զանոնք, մուխտտերը կը մաքրէր⁵ եւ այսպէս զանոնք երկնառաք (երկնքէ եկող⁶) զանձներուն ընդունակ⁶ կ'ընէր: Հայրն ըսաւ իւր որդւոյն. «Մարդուս (աժ.) կեանքը պարտեզ մըն է. բարի գործքերն սիրուն⁷ ծաղիկներ եւ պտղաբեր ծառեր են. եւ զանոնք տնկող⁸ ու հոգացող⁸ պարտիզպանն մարդուն բարի կամքն է: Լէր իմաստուն, որդեակի իմ: »

¹ mit einer Menge. ² allerlei. ³ fleißig. ⁴ sorgfältig. ⁵ jätete das Unkraut aus. ⁶ zugänglich. ⁷ lieblich. ⁸ ԴԻ- ԵՐ. 49, § 1:

13. Մարդն ինձ:

Պզտիկ Գէորգը գեղեցիկ հասուն պտուղներով ծածկուած սալորենի մը անյադ² աչօք կը նկատէր: Շատ կը բաղձար³ քանի մը [հատ] անոնցմէ (davon) քաղելու⁴, բայց հայրը (զայն) իրեն արգիլած էր. եւ (անիկա) սկսաւ ինք իրեն ըսել (ԳՐԺ. կ'ըսէր ինք իրեն). «Հոս ոչ ոք կայ, որ զիս կարենայ (ա. անկ.) տեսնել. ոչ հայրս եւ ոչ պարտիզպանն հոս է. եւ ես կրնամ (ա. անկ.) շատ դիւրաւ (wohl) այս սալորներէն քանի մը [հատ] փրցընել⁵ առանց իմացուելու⁶. Բայց հնազանդ կ'ուզեմ ըլլալ. չեմ ուզեր քիմքս հաճելու համար⁷ ինծի տրուած⁸ պատուէրն ոտնակոխ ընել⁹: » Եւ կ'ուզէր Գէորգ [անկէ] հեռանալ¹⁰: Հայրն որ ծառի մ'ետեւէն իրեն մտիկ ըրած էր, իւր դիմացը վազեց եւ

¹ der Pflaumenbaum. ² gierig. ³ er hätte gute Lust gehabt. ⁴ pflücken. ⁵ abbrechen. ⁶ ohne daß man es bemerkte. ⁷ um die Raschhaftigkeit zu befriedigen. ⁸ ԴԻ- ԵՐ. 49, § 1. ⁹ das Verbot übertreten. ¹⁰ sich entfernen.

ըստ իրեն. «Եկուր, սիրելի Գէորգ», եկուր որդեակս, երթանք (wollen) հիմայ սալոր (յս.) քաղելու:» Հայրն սկսաւ ծառը թօթուելու (schütteln), եւ Գէորգ իւր բարի գործքն առատապէս վարձատրուած տեսաւ:

14. Փրեղերիկոս՝ Բրոնսիայի թագաւորը:

Բրոնսիայի Փրեղերիկոս թագաւորը տղաք շատ կը սիրէր, եւ թոյլ կու տար՝ որ թագաժառանգին¹ տղաքն իւր խուցը (bei ihm) մանեն որ եւ իցէ ժամուն²: Օր մը իւր ներքին սենեկին³ մէջ գործելու խամառիկ⁴, այս իշխաններէն երիցագոյնը իր բոլորաթիւ փետրագունդ կը խաղար⁵: Փետրագունդը թագաւորին սեղանին վրայ ինկաւ, որ զայն առաւ, տղուն նետեց⁶ եւ գրելը յառաջ տարաւ: Պզտիկ իշխանն իւր խաղը կը շարունակէ, եւ փետրագունդը դարձեալ սեղանին վրայ կ'իյնայ: Թագաւորը զայն կրկին անգամ⁷ կը նետէ, պզտիկ խաղացողին երեսը ծուռ ծուռ նայելով⁸, իսկ անիկա (հրճ. der) կը խոստանայ՝ թէ մէյ մ'ալ նոյն բանը (es) պիտի չպատահի: Վերջապէս՝ երրորդ անգամ փետրագունդը մինչեւ Փրեղերիկոսին հրճ. թղթին վրայ կ'իյնայ: Նոյն ժամանակ (da) թագաւորը գունդն առաւ եւ (զայն) գրպանը խոթեց: — Պզտիկ իշխանը թողութիւն (um Verzeihung) կը խնդրէ եւ կ'աղաչէ, որ իւր փետրագունդն իրեն ետ տրուի: Թագաւորը զայն կը զլանայ: Տղան իւր աղաչանքը⁹ կը կրկնապատկէ: Իրեն միտ չի գրուիր¹⁰: Վերջապէս՝ աղաչելէն ձանձրացած (müde), պզտիկ իշխանն անվեհերութեամբ թագաւորին առջեւ կու գայ¹¹, իւր երկու կռուփները կողբուն վրայ կը յենու եւ սպառնացող դէմքով¹² կ'ըսէ. «Ձեր վեհափառութեանը կը հարցընեմ, թէ արդեօք փետրագունդս կ'ուզէ՞ ինծի ետ տալ, այո կամ ոչ:» Թագաւորը սկսաւ ծիծաղել, փետրագունդը գրպանէն հանեց եւ իրեն տուաւ ըսելով¹³. «Դուն քաջասիրտ մանուկ մըն ես, քու ձեռքէդ (dir) Շլեզիան¹⁴ պիտի չկարենան դարձեալ առնուլ:»

¹ der Kronprinz. ² zu jeder Stunde. ³ das Kabinett. ⁴ Իտ. Եր. 49, § 2. ⁵ mit dem Federball spielen. ⁶ zuwarf. ⁷ wieder. ⁸ indem er mit einer ernsten Miene... ansah. ⁹ Bitten. ¹⁰ man hört sie nicht an. ¹¹ tritt... stolz vor den König. ¹² Miene, էէ. ¹³ mit den Worten. ¹⁴ Schlesien.

15. Անճասիրիկ¹ ծառայողի մասին:

Պօղոս. Բարի լոյս, դրացի Սիմոն: Այսօր երկու կամ երեք ժամ [ճամբորդութիւն] ունիմ (այ. անկ.) ընելու, չէք (անկ.) կրնար ինծի ձեր ձին փոխ տալ:

¹ der Eigennützte.

Սիմոն. Ամենայն սիրով կ'ուզէի, դրացի Պողոս, բայց պէտք եմ շուտով երեք պարկ ցորեն տանիլ շաղաքէն². Կինս այս իրիկուն արեւ պէտք ունի:

Պողոս. Այսօր շաղաքքը չի գործեր (geht ... nicht): Գեռ հիմայ շաղաքպանին³ յոր (dick) Թովմասին բսելը լսեցի՝ թէ չրերը շատ ցած են (ս. ան.):

Սիմոն. Ճշմարիտ է: Ասիկա զիս վարանման մէջ կը թողու⁴: Եթէ այդպէս է (in diesem Falle) պէտք եմ սանձարձակ⁵ [ձիավարելով] քաղքէն արիւր բերել: Կինս շատ պիտի զայրանայ⁶, եթէ զայս դանց առնեմ:

Պողոս. Այս աշխատութենէն կրնամ զձեզ ազատել⁷: Պարկ մ'ազնիւ (gut) արիւր ունիմ պատրաստ. կրնամ ձեզի պէտք եղածին չափ արիւր փոխ տալ:

Սիմոն. Ոհ, գուցէ թէ (vielleicht) այդ արիւրն կնոջս հաճոյ չգայ⁸ (լէւի.): Ինքը (sie) զարմանալի [մէկն] է:

Պողոս. Թող ըսածէդ հարիւրապատիկ աւելի զարմանալի ըլլայ⁹: Չեր ինծի ծախած ցորենն է. ամէնէն լաւն [է], կ'ըսէիք, դր ձեր կենացը մէջ երբեք ունեցած էք:

Սիմոն. Միշտ ազնիւ¹⁰ են իմ ծախած ցորեններս (եղ.): Դրացի, գիտէք թէ ոչ ոք ինծի չափ կը բաղձայ ուրիշներուն ծառայելու¹¹. Բայց ձին այս առտու յարդ չէ կերած¹²: Կը վախնամ թէ չի կրնար քայլել:

Պողոս. Անհոգ¹³ եղէք, ես իրեն առատ վարսակ կուտամ¹⁴:

Սիմոն. Վարսակը շատ սուղ է, դրացի:

Պողոս. Ճշմարիտ է. բայց ի՞նչ կ'ըլլայ¹⁵: Երբ մէկն (man) աղէկ գործքերու համար կ'երթայ, անոր չի նայիր¹⁶:

² die Mühle. ³ der Müller. ⁴ das kommt mir ungelegen. ⁵ mit verhängtem Zügel. ⁶ würde übler Laune sein. ⁷ diesen Gang kann ich Ihnen ersparen. ⁸ anstehen, genehm sein. ⁹ wenn sie es hundertmal mehr wäre. ¹⁰ vortrefflich. ¹¹ Dienste leisten. ¹² hat sich ... geweigert das Stüffel zu fressen. ¹³ unbesorgt. ¹⁴ ich werde es ihm nicht an Hafer fehlen lassen. ¹⁵ was liegt daran? ¹⁶ kommt es Einem nicht darauf an.

16. Շարունակող թիւն:

Սիմոն. Մշուշ¹ պիտի ունենանք. ճամբայները լարծուն² պիտի ըլլան: Չըլլայ թէ (wenn) սրունքնիդ կտորէք³:

Պողոս. Վտանդ չկայ. ձեր ձին ապահով է: Քիչ մը յառաջ անոր վրայ չէիք խօսիր, որ դուք իսկ կ'ուզէք (ան.) սանձարձակ ձիավարել:

¹ Nebel. ² schupfrig. ³ verrenken.

Սիմոն. Այո, բայց թամբս⁴ պատռտած է, եւ սանձս ալ նորոգելու⁵ տուած եմ:

Պողոս. Բարեբախտարար թամբ մը եւ սանձ մ'ունիմ տունը:

Սիմոն. Ա՛հ, ձեր թամբն իմ ձիուս ամենեւին (nie) չի յարմարիր (այդ.):

Պողոս. Լաւ, Պետրոսինը փոխ կ'առնում (այդ.):

Սիմոն. Ան ալ ձերինին պէս չի յարմարիր (այդ.):

Պողոս. Տէր կոմսին կ'երթամ: Ախոռապետն⁶ իմ բարեկամս է. անտարակոյտ⁷ իւր տիրոջն ունեցած քսանին մէջէն յարմար⁸ մը կը գտնէ (այդ.):

Սիմոն. Ապահովապէս (gewiß), դրացի. գիտէք թէ ոչ որ ինծի չափ պատրաստակամ⁹ է իւր բարեկամացը ծառայելու: Շատ սիրով¹⁰ ձիս ձեզի կու տայի. բայց երկու շաբաթ¹¹ կայ՝ որ քորուած¹² չէ: Մազը չէ սանտրուած¹³: Եթէ այս դիրքի մէջ զինք տեսնեն, ծախել ուզած ժամանակս (wenn...), տասը թալեր չեմ կրնար (այդ. առկ.) ընդունիլ:

Պողոս. Չի մը շուտով կը քորուի: Ծառաս¹⁴ (ունիմ, որ) զայն քաւորդի մը¹⁵ մէջ կ'ընէ (առկ. այդ.):

Սիմոն. Այդ կրնայ ըլլալ. բայց հիմայ միտքս կ'իյնայ՝ [որ] լուսնուելու¹⁶ (ս'բախցը պայտ քետեւելու) պէտք ունի¹⁶:

Պողոս. Լաւ. պայտարն¹⁷ ասկէ երկու քայլ անդին է:

Սիմոն. Ի՞նչպէս¹⁸. ձիուս համար գեղի պայտար մը: Իրեն եւ ոչ էշս կը վստահիմ (թեւի.): Աշխարհքիս վրայ արքունի պայտարէն¹⁹ զատ ոչ ոք կրնայ զայն աղէկ լուսնել:

Պողոս. Ճիշդ (gerade) քաղքին մէջէն [ընելու] ճամբաս իւր գրան առջեւէն է²⁰:

⁴ Sattel. ⁵ ausbessern. ⁶ der Stallknecht. ⁷ wohl. ⁸ passend. ⁹ bereitwillig. ¹⁰ von Herzen gern. ¹¹ 14 Tage. ¹² striegeln. ¹³ kämmen. ¹⁴ Knecht, աբ. ¹⁵ eine Viertelstunde. ¹⁶ es muß beschlagen werden. ¹⁷ Schmied, աբ. ¹⁸ ei! warum nicht gar. ¹⁹ Hoffschmied. ²⁰ führt mich.

17. Ըստրուակոյթիս:

Սիմոն. (Իւր ծառան հետուէն օրհնելով ինչ հանգի.) Անտոն (Anton), Անտոն:

Անտոն. (Տօրեւելով.) Ի՞նչ կ'ուզէք տէր:

Սիմոն. Նայէ. դրացի Պողոսն հոս է, (որ) ձիս փոխ առնելու կը բազայ: Գիտես՝ թէ կ'ունկին վրայ ձեռքիս չափ մեծ վէրք

մը՝ ունի: (Այսին իբն նշան է՝) Գնա՛, շուտով (ու) նայէ, թէ արդեօք բժշկուած է: (Անորն է՝ իբն նշան մ'ընելով ինչ զինքն հասկցած է:) Կը յուսամ թէ այնպէս է՝: Այո, այո: ձեռնընդի՞ր³, դրացի: Վերջապէս ձեզի ծառայել կարենալու հաճոյքը պիտի ունենամ: Աշխարհքիս վրայ (im Leben) իրարու պէտք ենք օգնել: Եթէ ես բացէ ի բաց⁴ ձեզի զայն զլացած ըլլայի, ուրիշ առթի մը մէջ դուք ալ իմ աղաչանքս պիտի զանայրէ (Իհնէ. ոնց.) . այդ շատ պարզ է: Իմ բարի կողմն այն է⁵, որ բարեկամներս ինծի պէտք ունեցած ժամանակնին⁶ զիս միշտ պատրաստ [ախարհ] կը գտնեն: (Անորն երէք դռնայ:) Ուրեմն (nun!), Անտոն, վերջն (,) ի՞նչ վիճակի մէջ է (wie ist es damit?):

Անտոն. Ի՞նչ վիճակի մէջ է, [կ'ըսէք] տէր: Գուք ձեր ձեռքին չափ լայն կ'ըսէիք. — պէտք էիք ըսել կոնկրետ⁷ չափ լայն: Խեղճ անասունը քայլ մ'առնելու (ընելու) ի վիճակի չէ: Բաց ասկէ ձեր Պլասիոս կնքահայրը⁸ խոստացած եմ զայն, (իւր) կիրք տօնավաճառ⁹ տանելու¹⁰ համար:

Սիմոն. Ա՛հ, դրացիս, շատ կը ցաւիմ՝ որ իրերն այսպէս են (stehen): Աշխարհքիս վրայ ամէն բան կու տայի ձիս ձեզի փոխ տալու համար: Բայց առ Պլասիոս կնքահայրն չեմ կրնար տմարդի¹¹ գտնուիլ: Զիս ձեզի նկատմամբ յուսահատեալ¹² կը տեսնէք, սիրելի Պողոս:

Պողոս. Ես ալ ձեզի նկատմամբ յուսահատեալ եմ, սիրելի Սիմոն: Պէտք էք գիտնալ՝ թէ դեռ հիմայ կոմսին տնտեսէն¹³ տոմսակ մ'ընդունեցայ, որ շուտով զինք տեսնելու երթամ (joll): Մէջերնիս¹⁴ քանի մը գործք ունինք (wir machen): Ինծի կը ծանուցանէ, որ՝ եթէ կէսօրէն (ժամը տասուերկուքէն) յառաջ հասնիմ, անտառի մէկ մասին կտրելը¹⁵ կրնայ ինծի յանձնել¹⁵: Գրեթէ 2000 ֆրանք (է, որ) պիտի վաստկիմ այս գործքիս մէջ (bei), եւ 150 մինչեւ 200 [ֆրանք ալ] դուք պիտի վաստկէիք¹⁶, վասն զի կտրելու ժամանակ¹⁷ զձեզ գործածելու միտք ունէի: Բայց . . .

¹ eine handbreite Schwieler. ² ich denke es muß es sein. ³ schlagen Sie ein! ⁴ kurzweg, rundweg. ⁵ das Gute bei mir ist. ⁶ wenn sie mich brauchen. ⁷ Schulter, էշ. ⁸ Gevatter Blasius. ⁹ auf den Markt. ¹⁰ fahren. ¹¹ unhöflich, ungeschicklich sein gegen. . . ¹² in Verzweiflung. ¹³ der Verwalter. ¹⁴ zwischen uns beiden. ¹⁵ er kann mir das fällen. . . zuschlagen! — zuteilen. ¹⁶ wären für sie dabei zu verdienen gewesen. ¹⁷ beim Umhauen.

18. Վերջ:

Սխմն. Ի՞նչպէս, 150 մինչեւ 200 ֆրանք կ'ըսէք:

Պողոս. Այո, թերեւս աւելի. այսուամենայնիւ՝ որովհետեւ ձեր ձին երթալու ի վիճակի չէ, կ'երթամ գեղին միւս աստաղձագործին՝ ձին ուզելու:

Սխմն. Ձիս կը վտայցընէք. ձիս բոլորովին ձեր ծառայութեանը կ'ենթարկեմ (steht): Անտոն, գնա՛ Պլասիոս կնքահօր ըսէ՛ թէ (իւր) կինն այսօր չի կրնար ձիս առնուլ (bekommen), եւ թէ Պօղոս դրացւոյն պէտք է, (եւ թէ) իմ ամենասիրելի բարեկամիս չեմ ուզեր զայն զնանալ:

Պողոս. Բայց ալիւրն (mit dem Wehl) ի՞նչպէս պիտի ընէք:

Սխմն. Ա՛հ, կինս կրնայ գեռ երկու շաբաթ համբերել²:

Պողոս. Իսկ ձեր թամբն, որ պատռտած է:

Սխմն. Ես հնչոյն վրայ կը խօսէի. ուրիշ բոլորովին նոր մ'ունիմ, ինչպէս նաեւ սանձ [ալ]: Շատ ուրախ եմ որ առաջին անգամ դուք պիտի գործածէք³:

Պողոս. Ուրեմն ձին քաղքին մէջ լուսնեւ կու տամ (աղաւ):

Սխմն. Յիբաւի, մոռցած էի՝ որ մէկալն օր դրացին զայն լուսնած էր փորձելու համար: Ճշմարիտն ըսելու համար (զայն) շատ աղէկ բրած է:

Պողոս. Բայց խեղճ անասունն այնչափ մեծ վէրք մ'ունի կռնկին վրայ, ինչպէս կ'ըսէ Անտոնը:

Սխմն. Ա՛հ, կը ճանչնամ ես նենգաւորն⁴, միշտ չարիքը մեծցընելով (անբ.) կը զուարճանայ⁵: Ապագահովեմ⁶ որ պզտիկ մատիս չափ լայն չէ:

Պողոս. Ուրեմն բիչ մը զանիկա քորելու պիտի ստիպուի, վասն զի երկու շաբաթէ ի վեր...

Սխմն. Ձայն քորե՛լ: Անգամ մը տեսնէի շաբթուն մէջ օր մը (զայն) զանց առնելը:

Պողոս. Գոնէ անոր ուտելու բան մը պէտք է տալ: Ինծի չըսի՞ք, թէ յարդը չէր կերած:

Սխմն. Որովհետեւ չոր խոտով կշտացած էր: Մի վախնաք ամենեւին, զձեզ թռչնոյ մը պէս պիտի տանի: Ճամբան չոր է. մշուշ չունիք: Չեզի բարի ճանապարհ⁷ եւ աղէկ գործք (յ+.) կը մաղթեմ: Եկէք, եկէք, հեծէք, ժամանակ (Augenblick) չկորսնցընէք: Ասպատանը⁸ (պիտի) բռնեմ ձեզի:

¹ Zimmermann. ² es entbehren. ³ den ersten Gebrauch davon machen.

⁴ den Wurschen. ⁵ er findet Gefallen daran. ⁶ ich wette. ⁷ glückliche Reise. ⁸ den Steigbügel.

Յ Ա Ն Կ

			Երես
ԽԲ.	ԴԱՍ.	Յօղի գործածութիւնը	3
		Ընթերցուած. Montausfier	8
ԽԳ.	„	Դոյականաց իրարու հետ յարաբերութիւնը	9
		Ընթերցուած. Alfons der Fünfte	15
ԽԴ.	„	Եղանակաւոր. օժանդակներուն վրայ դիտողութիւնը	16
		Ընթերցուած. Die sechs Wörtlein	21
ԽԵ.	„	Դերանունաց գործածութեան վրայ դիտողութիւնը	22
		Ընթերցուած. Das doppelte Verbrechen	28
ԽԶ.	„	Սահմանականի ժամանակաց գործածութիւնը	29
		Ընթերցուած. Ein Zug aus dem Leben Heinrichs IV.	32
ԽԷ.	„	Ստորադասականի գործածութիւնը	33
		Ընթերցուած. Die geprüfte Treue	39
ԽԸ.	„	Աներեւոյթի եւ ընդունելութեանց գործածութիւնը	41
		1. Աներեւոյթ	41
		2. Ընդունելութիւն ներկայ	46
		3. Ընդունելութիւն անցեալ	46
		4. Ընդունելութիւն ապանի	46
		Ընթերցուած. Die geprüfte Treue. (վերջ)	48
ԽԹ.	„	Հայերենի դերբայք	49
		Ընթերցուած. Kindliche Liebe.	53
Ժ.	„	Համաձայնութիւն ածականաց	55
		Ընթերցուած. Der Mann mit der eisernen Maske	60
ԺԱ.	„	Բայերու խնդրառութիւնը	61
		Ա. Ողբական հոլով խնդիր առնողներ	61
		Բ. Տրական հոլով խնդիր առնողներ	62
		Գ. Սեռական հոլով խնդիր առնողներ	64
		Դ. Նախադրութեամբ խնդիր առնողներ	67
		Ընթերցուած. Der Mann mit der eisernen Maske.	73

